

**KIRSAL MİMARİNİN DÖNÜŞÜMÜ:
ŞÜKÜRLÜ KÖYÜ, DİYARBAKIR**

SERPİL ÖZAYDOĞDU

**NİSAN 2023
DİYARBAKIR**

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KIRSAL MİMARİNİN DÖNÜŞÜMÜ:
ŞÜKÜRLÜ KÖYÜ, DİYARBAKIR**

SERPİL ÖZAYDOĞDU

DİCLE ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV
YÖNETMELİĞİNİN BİR PARÇASI OLARAK
MİMARLIK ANA BİLİM DALINDA
YÜKSEK LİSANS TEZİ
OLARAK HAZIRLANMIŞTIR

NİSAN 2023

DİYARBAKIR

KIRSAL MİMARİNİN DÖNÜŞÜMÜ: ŞÜKÜRLÜ KÖYÜ, DİYARBAKIR

Serpil ÖZAYDOĞDU tarafından Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin bir parçası olarak hazırlanan bu çalışma, aşağıda bilgileri yazılı jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek **Mimarlık Ana Bilim Dalı**'nda **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Neslihan DALKILIÇ
Müdür, **Fen Bilimleri Enstitüsü**

Prof. Dr. Ayhan BEKLEYEN
Danışman, **Mimarlık Bölümü,**
Dicle Üniversitesi

Sınav Jürisi:

Doç. Dr. Nurtekin ÖZEN *
Mimarlık Bölümü, Fırat Üniversitesi

Prof. Dr. Ayhan BEKLEYEN **
Mimarlık Bölümü, Dicle Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Hale DEMİR KAYAN
Mimarlık Bölümü, Dicle Üniversitesi

ONAY

Savunma Tarihi: 25/ 04 / 2023

(*) Sınav Jürisi kısmının birinci satırına Jüri Başkanının bilgilerini yazınız.

(**) Sınav Jürisi kısmının ikinci satırına Tez Danışmanının bilgilerini yazınız.

Aileme...

Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırlanan bu tez çalışmasında yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca, bahse konu bu kural ve ilkelerin gerektirdiği üzere, bu çalışmada özgün olmayan tüm bilimsel içerikleri kurallara uygun biçimde alıntılıyıp kaynak gösterdiğimi beyan ederim. Beyanımınla çelişen herhangi bir delil bulunduğu takdirde tüm sorumluluğu üstleneceğimi kabul ederim.

Ad, Soyad: Serpil ÖZAYDOĞDU

İmza:

TEŞEKKÜR

Akademik kariyerimin başlangıcını oluşturan tez çalışmamın planlanması, araştırılması ve yürütülmesi aşamalarında ilgisini ve yardımını esirgemedi her konuda bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım, kendisinden pek çok şey öğrendiğim, bu çalışmayı yönlendirmeleri ve bilgilendirmesi ile bilimsel kökenlerde biçimlendiren çok değerli tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Ayhan BEKLEYEN'e, sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisansım süresince desteğini ve yardımlarını esirgemeyen kıymetli Hocam Prof. Dr. Neslihan DALKILIÇ'a en içten duygularıyla teşekkür ederim.

Hayatım boyunca hep yanı başımda olan maddi ve manevi anlamda desteklerini esirgemeyen ve daima bana güvenen canım aileme ve benimle çalıştığım alana gelip yardımcı olan sevgili kardeşim Hilal ÖZAYDOĞDU' ya sonsuz minnettarlığımı sunarım.

Çalıştığım alana benle gelip bana yardımcı olan kıymetli dostum Nurşin DEMİR ÖZBEKLİ'ye, tez çalışmam boyunca motive olmam için bana manevi anlamda desteğini sunan çok sevgili arkadaşım Büşra ÇELİK'e en derin hislerimle sonsuz teşekkür ederim.

Son olarak Anadolu insanının yardımseverliğini ve sıcaklığını bir kez daha anımsamamı sağlayan evlerini bana tereddütsüz açan hatta çalışmalara bizzat katılan köy sakinlerimize teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
EKLER LİSTESİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xi
ÖZET.....	xii
ABSTRACT.....	xiii
1. GİRİŞ	1
2. KONUSYLA İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR	4
2.1. Konut	4
2.2. Yerel Konut	4
2.3. Kırsal Konut	5
2.3.1 Kırsal Konut Morfolojisini Belirleyen Etkenler	6
2.3.2 Kırsal Mimari Kimliği Oluşturan Unsurlar	11
2.3.3 Kırsal Mimarinin Dönüşümü	13
2.3.4 Kırsal Yerleşim Alanlarında Göç	15
3. MATERYAL VE METOT	16
3.1 Çalışma Alanının Tanıtılması: Şükürlü Köyü (Diyarbakır)	16
3.1.1 Parsel-Sokak-Konut İlişkisi	17
3.1.2 Yapı Malzemesi ve Yapım Tekniği	18
3.1.3 Plan Özellikleri ve Tipleri	18
3.2 Metot	52
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	55
4.1 Kullanıcı Özellikleri	55
4.2 Konutlara İlişkin Bilgiler.....	57

4.3 Kerpiç (Eski) ve Karma (Yeni) Malzemelerin Kullanıldığı Konutların Parsel-Sokak-Konut İlişkileri, Plan Özellikleri, Malzeme ve Yapım Tekniği Bakımından Karşılaştırılması.....	59
4.4 Konutların Kullanıcı Tutumları Üzerinden Olumlu ve Olumsuz Yönlerinin Belirlenmesi	61
5. SONUÇLAR	70
KAYNAKLAR	72
EKLER.....	75
ÖZGEÇMİŞ	131

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Konutu Oluşturan Unsurlar	4
Şekil 2.2 Dört Gözlü Ahşap Kerpiç Kalıbı (solda) ve Kalıptan Çıkarılan Kerpicingüneşte Kurutulması (sağda)	12
Şekil 3.1 Diyarbakır-Şükürlü Yolu	16
Şekil 3.2 Şükürlü Köyü	17
Şekil 3.3 Şükürlü Köyü	20
Şekil 3.4 Denklem	54

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 2 Numaralı Ev	21
Tablo 3.2 3 Numaralı Ev	23
Tablo 3.3 4 Numaralı Ev	25
Tablo 3.4 13 Numaralı Ev	27
Tablo 3.5 32 Numaralı Ev	29
Tablo 3.6 36 Numaralı Ev	31
Tablo 3.7 37 Numaralı Ev	33
Tablo 3.8 39 Numaralı Ev	34
Tablo 3.9 40 Numaralı Ev	36
Tablo 3.10 44 Numaralı Ev	38
Tablo 3.11 46 Numaralı Ev	40
Tablo 3.12 47 Numaralı Ev	42
Tablo 3.13 57 Numaralı Ev	43
Tablo 3.14 62 Numaralı Ev	45
Tablo 3.15 69 Numaralı Ev	47
Tablo 3.16 75 Numaralı Ev	48
Tablo 3.17 85 Numaralı Ev	50
Tablo 4.1 Anket Çalışmasına Katılan Kullanıcıların Özellikleri	55
Tablo 4.2 Anket Çalışmasına Katılan Katılımcıların Yapı Bilgileri.....	57
Tablo 4.3 Anket Çalışmasına Katılan Katılımcıların Tutumları	61
Tablo 4.4 Anket Çalışmasına Katılan Katılımcıların Yorumları	66
Tablo 4.5 Kullanıcı Görüşleri	69

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Anket Formu.....	76
Ek 2: Etik Kurulu Onay Belgesi.....	80
Ek 3: 2 Numaralı Ev Planları	82
Ek 4: 3 Numaralı Ev Planları	87
Ek 5: 4 Numaralı Ev Planları	90
Ek 6: 13 Numaralı Ev Planları	93
Ek 7: 32 Numaralı Ev Planları	95
Ek 8: 36 Numaralı Ev Planları	98
Ek 9: 37 Numaralı Ev Planları	101
Ek 10: 39 Numaralı Ev Planları	104
Ek 11: 40 Numaralı Ev Planları	107
Ek 12: 44 Numaralı Ev Planları	109
Ek 13: 46 Numaralı Ev Planları	112
Ek 14: 47 Numaralı Ev Planları	114
Ek 15: 57 Numaralı Ev Planları	117
Ek 16: 62 Numaralı Ev Planları	120
Ek 17: 69 Numaralı Ev Planları	122
Ek 18: 75 Numaralı Ev Planları	125
Ek 19: 85 Numaralı Ev Planları	128

KISALTMALAR LİSTESİ

Kısaltma

Açıklama

vb.

Ve benzeri

ÖZET

KIRSAL MİMARİNİN DÖNÜŞÜMÜ: ŞÜKÜRLÜ KÖYÜ, DİYARBAKIR

Özaydoğdu, Serpil

Yüksek Lisans, Mimarlık Bölümü

Danışman: Prof. Dr. Ayhan Bekleyen

Nisan 2023, 146 sayfa

Yerel mimarlık, geçmişten günümüze aktarılan yaşam tarzının bir yansıması olarak yapı kültürünün ve zamanla onun değişimlerinin fiziksel biçimleridir. Yerel mimarinin özgünlüğünü taşıyan kırsal mimari ise hem çevresel özelliklere göre biçimlenmesi hem de mekân tipolojisi bakımından Anadolu'nun binlerce yıllık mekânsal özelliklerini bünyesinde taşıyan yapı çevreleridir. Yöreye özgü olan kırsal mimarinin oluşmasında kullanıcı, hem yapı malzemesinin hazırlanması hem de yapım tekniğinin uygulanması bakımından bina üretimine doğrudan katılmaktadır. Bu nedenle kültürel geleneklerin bina biçimlendirmesine etkisi oldukça fazladır.

Bu çalışmada, Diyarbakır'ın kırsal mimarisinin özgün örneklerinden olan Şükürlü Köyü'nün yapı çevresi incelenmiştir. Bu çalışmanın temel amacı, bu köydeki kırsal mimarinin hem mekânsal hem de üretim tekniği bakımından ayırt edici özelliklerini ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda yapı çevredekı eski (kerpiç) ve yeni konutların planları ölçekli olarak çıkarılmıştır. Bu binalar mekânsal ve yapım tekniği bakımından incelenmiştir. Ayrıca yeni üretilen konutlar da eskinin yapı çevreleri (mekânsal, kullanılan yapı malzemesi ve yapım tekniği) ile karşılaştırılmıştır. Yapı çevrenin sakinleri ile yapılan görüşmelerle, eski (kerpiç) ve yeni yapı çevreler hakkındaki kullanıcı değerlendirmeleri elde edilmiştir. Yeni binalarla karşılaştırıldığında, kerpiç binaların üretimlerinin kolay, maliyetlerinin daha düşük, içinde yaşamak için yazın serin, kışın sıcak ve daha sağlıklı yaşam alanları oldukları kullanıcı değerlendirmeleri arasında yer almaktadır. Ancak mekânsal boyutlarındaki yetersizlik ve daha da önemlisi her yıl onların bakımlarının yapılmasındaki zorunluluk, bu binalarda yaşamayı zorlaştıran nedenler olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Mimari, Kerpiç, Sürdürülebilir Yapı, Şükürlü Köyü, Mekân Tipolojisi

ABSTRACT

TRANSFORMATION OF RURAL ARCHITECTURE: ŞÜKÜRLÜ VILLAGE, DİYARBAKIR

Özaydoğdu, Serpil

Master of Science in Department of Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Ayhan Bekleyen

April 2023, 146 pages

Local architecture is the physical forms of building culture and its changes over time as a reflection of the lifestyle transferred from past to present. Rural architecture, which carries the originality of the local architecture, is the built environment that carries the spatial characteristics of Anatolia for thousands of years in terms of both its environmental characteristics and spatial typology. In the formation of rural architecture that is unique to the region, the user directly participates in the production of the building in terms of both the preparation of the building material and the application of the construction technique. For this reason, the influence of cultural traditions on building shaping is quite high.

In this study, the built environment of Şükürlü Village, which is one of the original examples of Diyarbakır's rural architecture, was examined. The main purpose of this study is to reveal the distinctive features of the rural architecture in this village in terms of both spatial and production techniques. In this context, the plans of the old (adobe) and new houses in the built environment were drawn to scale. These buildings were examined in terms of spatial and construction techniques. In addition, newly built houses are compared with the built environments of the old (spatial, building materials and construction techniques). User evaluations of the old (adobe) and new built environments were obtained through interviews with the residents of the built environment. Compared to new buildings, it is among the user reviews that adobe buildings are easy to manufacture, have lower in cost, are cool in summer, warm in winter and are healthier living spaces. However, the inadequacy of their spatial dimensions and, more importantly, the necessity of maintaining them every year have been determined as the reasons that make it difficult to live in adobe buildings.

Keywords: Rural Architecture, Adobe, Sustainable Building, Şükürlü Village, Space Typology

1. GİRİŞ

Yerleşim alanları kentsel ve kırsal olmak üzere iki başlıkta incelenebilmektedir. Kırsal yerleşim sanayi ve ticaret faaliyetlerinin bulunmadığı ancak hayvancılık ve tarım faaliyetlerinin yapıldığı, nüfus yoğunluğunun az olduğu yapıları çevrelerdir. Başka bir deyişle şehirlerin dışında kalan birçok yerleşim alanı, kırsal yerleşim olarak ifade edilebilir. Kırsal alanların daha çok coğrafi ve kültürel değerleri bünyesinde saklayan, ayrıca ekonomik yapının ise bu değerler kapsamında biçimlendiği yapıları çevreler olduğu belirtilebilir. Bu tür yerleşmelerde genel olarak geniş aile yapılarının yaşadığı gruplar gözlenebilmekte, yapıları çevrelerin biçimlenmesinde bu aile yapısının önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Yoğun akrabalık ilişkilerinin de baskın olduğu bu tip geniş ailelerin, toplumsal anlamda birlikte yaşamaları ve ev ekonomisini birlikte kalkındırmaları için daha büyük evlerde yaşadıkları gözlemlenir. Kırsal yerleşimler içindeki bu tür konutlar, kırsal mimari kapsamına girmektedir (Eminağaoğlu, 2004).

Kırsal mimari, mimarların müdahalesi olmadan kullanıcının doğrudan katılımı yoluyla gerçekleştirilen deneyime dayalı bilgi ile geliştirilen kendine özgü yapıları sistemi ve doğal ortamın sağladığı imkânlarla, yerel malzemeler kullanılarak inşa edilmiş yapıları çevrelerdir. Kırsal mimaride binaların konumları, biçimlenmeleri, iç ve dış mekân kullanım amaçları yönünden özgünlük taşıdığı gözlenmektedir. Her bölge iklim koşulları içinde kendine özgü kırsal mimari örneklerini barındırmaktadır. Ülkemizde, bölgesel koşullar paralelinde gelişen yerel kurgular ile kırsal mimari özgün niteliğini kazanmakla beraber doğal ortam ile bütünleşerek dikkat çeken görüntüler ortaya koymaktadır. Yerleşim alanının bir parçası olan ve halkın el emeği ile üretilen binalar, gereksinimlerin ön planda tutularak tasarlandığı ve estetik kaygıların geri planda olduğu mekânlardır. Bu binalar çoğunlukla yapı ustalarının da katılımıyla uzun bir süredir devam eden zanaat usulü ile de oluşturulmaktadır. Bu binaların en önemli noktası ise gelecek nesillere bilgi ve tecrübenin aktarılabilmesi kültür unsurları olmalarıdır (Arıbaş Ulukol, 2019).

Kırsal mimarlığı içinde barındıran yerel mimarlık, belirli bir yerleşim yerindeki toplulukların kültürlerine özgü sembolik formların kullanıldığı, yerel malzeme ve çevresel faktörler ile bütünleşik biçimde üretildiği binalar olarak ele alınabilir. Tüm

ayrıntılar kullanıcının yaşam şekli ve günlük ihtiyaçları doğrultusunda kurgulanmaktadır. İşlevsel, yalın, çevresel faktörlere uyumlu, iç mekândan başlayıp dışa doğru gelişen, yerel malzeme kullanımının öncelendiği özellikler sergileyen bir mimarlık, yerel mimarlığın ya da kırsal mimarlığın niteliklerinin birer göstergeleridir.

Kırsal mimari kültürel bir devamlılık ile oluşmuştur. Hızlı kültürel varyasyonların yerel mimariyi daha az etkilemesinde bölgelerin tarihi geçmişinde var olan mimari kültürleri birer genetik miras gibi gelecek nesillere aktarması oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Günümüzde yaygın yapım teknikleri ve yapı malzemeleri kırsal yerleşim alanlarında da kullanılmaktadır. Ancak kırsal mimariyi oluşturan malzeme ve yapım tekniğinin uygulanmadığı binalar ise kırsal mimarinin ekolojik kimliğini olumsuz etkilemektedir. Toplumların yaratıcılığının temsilcisi varsayılabilecek yerel mimari; çeşitli biçimleri içeren zengin kurguları, itinalı işçilikleri, hayran bırakan genel durumu ile korunması gereken kültür varlıkları arasında bulunmaktadır. Kırsal mimarinin sürdürülebilirliği için kırsal alanda hayatın devamlılığının sağlanması gerekmektedir. Sürdürülebilirlik düşüncesi ile gelecek nesillere en az bugünün şartları ile ihtiyaçlarını karşılayacak bir dünya bırakılması hedeflenmektedir. Bu anlamda kırsal mimari dokusunun sürdürülebilirliğinin sağlanması, kullanıcılarının konfor şartlarını esas alan, çevrenin dokusuna uyan, fiziksel çevresiyle ahenk içinde olan, yapım tekniklerini göz önüne alan ve sürdürülebilir malzemenin kullanımını önceleyen, yerleşim dokusuna özgü kültürel değerleri bünyesinde barındıran mekânsal formatların oluşturulmasına bağlıdır (Baran Ergül, 2018).

Türkiye’de yığma yapım sistemiyle üretilen kırsal konutlarda genellikle malzeme olarak kerpiç kullanılmıştır. Kırsal bölgelerde genellikle taş, ahşap, kerpiç malzemelerin kullanıldığı ve insan ölçeğinin esas alındığı bir bina üretimi gözlemlenmektedir. Ayrıca iklim koşullarına göre binaların mekânsal yapılarının (açık ve kapalı alanların) çeşitlendiği, iklime özgü olarak mekânsal aydınlatma ve doğal havalandırmanın sağlandığı, kapı ve pencere boşlukları ile duvar boyutlarının gelenekselleştiği ve bina dış yüzeylerinin yalıtıldığı (ısı kaybı/kazancı açısından uygun ebatlarda) yerel bir bina üretimi anlayışı geliştirilmiştir. Yerel mimariye özgü

binalarda hava şartlarına uygun çatı ve saçak kurgusunun da geliştirildiği gözlemlenebilmektedir (Eyüce, 2005).

Kırsal mimarinin değişimi ve dönüşümünde şehirlere göçün etkisi büyüktür. Çünkü terkedilen tüm binalar yıkılmaya mahkûmdur. Binalar içinde yaşayan insanlar ile ayakta kalmakta ve yine onlar tarafından onarılmaktadır. Göç hem geride kalan binaların değerlerini yitirmesine hem de kullanılmamalarına zemin hazırlamaktadır. Genel olarak yaşlı nüfusun kaldığı kırsal alanlardaki bu binalar ise yıpranmakta ve tamir edilemediği için de yıkılmaktadır.

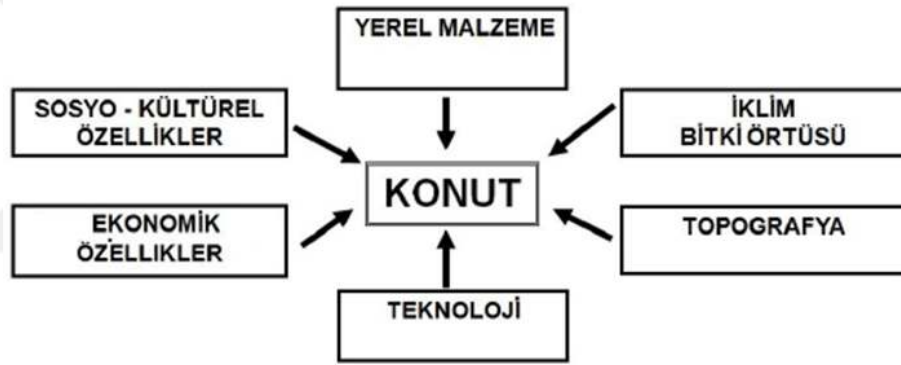
Bu çalışmada, Diyarbakır'ın kırsal mimarisinin özgün örneklerinden olan Şükürlü Köyü'nün yapılı çevresi incelenmiştir. Bu köydeki kırsal mimarinin hem mekânsal hem de üretim tekniği bakımından ayırt edici özelliklerini ortaya çıkarmak temel amaç olarak belirlenmiştir. Kırsal mimari örneklerinden olan Şükürlü Köyü, yöreye özgü yerel yapı malzemesinin kullanıldığı ve özgün yapım tekniklerini baskın bir biçimde bünyesinde taşıyan binaları ile özel bir kimliği sahiptir. Alanda doğaya uyumlu ve doğadan elde edilen yapı malzemeleri olan kerpiç ve ahşabın iklim şartlarına uygun yapım tekniği ile kullanımı, kırsal mimariye katkı sağlamaktadır. Bununla beraber binaların mekân tipolojisinde, yöre insanının yaşam şeklinin bir uzantısı olan kültürel izler kolaylıkla gözlemlenmektedir. Bu bağlamda bu kırsal çevredeki konutların planları ölçekli olarak çizilmiş, yapılı çevre hem mekânsal hem de yapım tekniği bakımından incelenmiştir. Ayrıca yeni üretilen konutlar, eskinin yapılı çevreleri (mekânsal, kullanılan yapı malzemesi ve yapım tekniği) ile karşılaştırılmıştır. Yapılı çevrenin sakinleri ile yapılan görüşmelerle, kırsal mimarideki dönüşüm; eski ve yeni yapılı çevreler hakkındaki kullanıcı değerlendirmeleri ile detaylarda elde edilen bilgi ile daha da somutlaştırılmıştır. Yapılı çevrenin mekânsal ve üretim tekniği bakımından değişimi ve nedenlerinin kırsal mimarinin sürdürülebilirliğine katkı sağlayacağı oldukça belirgindir. Bu anlamda bu çalışma, bu derin niteliksel özelliklere odaklanmaktadır.

2. KONUYLA İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

2.1 Konut

İnsanların yaşam şartlarını ve kültürlerini anlayabilmek için yaşadıkları ortamların fiziksel özelliklerinin incelenmesi gerekir. Yaşanılan mekânların insani değerleri, o çevredeki toplumun kültürünü barındıran ve bunu nesilden nesle aktaran fiziksel formlardır (Demirrenk, 2017).

Konut, yüzyıllardır inşa edildiği toplumun kültürel ve sosyo-ekonomik nitelikleri ile bulunduğu muhitin bitki örtüsü, topoğrafya, iklim, teknoloji ve malzeme gibi fiziksel niteliklerinin karışımı sonucunda ortaya çıkmıştır (Şekil 2.1) (Perker ve Akıncıtürk, 2011).

Şekil 2.1. Konutu Oluşturan Unsurlar (Perker ve Akıncıtürk, 2011)

2.2 Yerel Konut

Yerel konut, bulunduğu alanın fiziksel ve sosyo-kültürel niteliklerini barındıran, bina üretim birikimlerini nesilden nesile aktaran, yerli yapı ustalarının ürünü olarak ortaya konmuş binalardır. Mimari anlamda halka mal olmuş olan yerel konutlar, kültürel istikrar sonucunda meydana gelmiş olup halkın gelenek, deneyim ve kültürlerinin açık şekilde yansımalarıdır. Bu bağlamda yerel konutlar, bölgelerin fiziksel koşullarına bağlı olarak farklılık gösteren bir mimari olarak halkın kültürel ifade biçiminin yapıyı çevreye akan görüntüleridir.

Çeşitli bölgelerdeki halkın yaşam alanı olarak ortaya koyduğu anonim bir mimarinin ürünü olan yerel mimari, insan ve doğanın bir araya gelmesi sonucu iklim koşulları, topoğrafyaya uyum ve yerel yapım yöntemlerinin geliştirildiği şartlara uyum

sağlayan bir bina üretim şeklidir. İnşa edildiği bölgenin yöresel malzeme ve yapım tekniklerinin kullanıldığı yerel mimari, aynı zamanda toplumun gelenek, görenek, inanç, değer yargıları ve dünya görüşünü yansıtmakta ve toplumsal alışkanlıkların daha rahat sürdürülmesini sağlamaktadır. Yerel mimaride yapının biçimini ve strüktürünü malzeme, bölgenin toprak yapısı ve fiziki özellikleri ile sosyo-kültürel yapısı oluşturmaktadır. Yerel mimari; çevre ve iklimle uyumlu olarak biçimlenmekte, diğer binaların yanı sıra bulunduğu çevreye saygı gösteren nitelikler sergilemekte ve belli düzen ile değişimlere olanak sağlamaktadır. Kültürel etkenlerin yerel mimari ürünlerin oluşmasında fiziksel etkenlere oranla daha baskın oluşu, mimari tasarımın kültüre özgü olması gerektiği sonucuna erişmemizi sağlamaktadır (Demirrenk, 2017).

1999 yılında yayınlanmış olan “ICOMOS Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü”nün giriş kısmında yerel mimari: “Toplumun özelliklerini yansıtan ve çekici bir ürün olarak kabul edilir. Ciddi görünmez ama düzenlidir. Faydacı olmasının yanı sıra, ilgi çekici ve güzeldir. Hem çağdaş yaşamın ilgi odağı hem de toplumun geçmişinin bir belgesidir. İnsan eseri ve zamanının ürünüdür.” olarak belirtilmektedir (ICOMOS, 1999:1).

2.3 Kırsal Konut

Kırsal alan yaşamsal ekonomik faaliyetlere ve doğal kaynakların kullanımına bağlı, kültürel, ekonomik, toplumsal vb. varyasyonların yavaş olduğu, geleneksel değerlerin etkisini yitirmediği, beşeri ilişkilerin önemini koruduğu, sosyoekonomik anlamda kentsel alanların dışında kalan yerleşmeler olarak tanımlanmaktadır (Baran Ergül, 2018).

Kırsal konut; tarihsel, toplumsal, coğrafi ve ekonomik faktörlere bağlı olarak bir bölgenin gelenekleri ile üretilmiş bina türüdür. Kırsal mimari, mimarların müdahalesi olmadan kullanıcının doğrudan katılımı yoluyla gerçekleştirilen deneyime dayalı bilgi ile geliştirilen kendine özgü yapım sistemi ve doğal ortamın sağladığı olanaklarla, yerel malzemelerin kullanılarak inşa edildiği yapıli çevrelerdir. Kırsal mimaride binaların konumları, biçimlenmeleri, iç ve dış mekân kullanım amaçları yönünden özgünlük taşıdığı gözlenmektedir. Kırsal konut formunun oluşumunda

topoğrafya ve iklim gibi fiziki etkenlerin yanında ekonomik, sosyal ve kültürel faktörler de oldukça baskındır. Her bölge iklim koşulları içinde kendine özgü kırsal mimari örneklerini barındırmaktadır. Ülkemizde, bölgesel koşullar paralelinde gelişen yerel kurgular ile kırsal mimari özgün niteliğini kazanmakla beraber doğal ortam ile bütünleşmesi, dikkat çeken görüntüler ortaya koymaktadır (Arıbaş Ulukol, 2019).

Kırsal konut, tarımsal üretime bağlı olarak halk tarafından yapılan konutlardır. İnsanlığın avcı toplayıcı düzende de barınma ihtiyacını çeşitli şekillerde karşıladığı bilinmektedir. Fakat tarımsal üretime geçilmesiyle beraber üretim yapılan yerlerde kalıcı konut yapımının daha sistemli olduğu ortaya atılabilir. Tarımsal üretim üreticinin ürettiğini dış etkenlerden, insanlardan ve hayvanlardan koruyabilmek için insanı bulunduğu yere bağlayan bir etkinliktir. Tarımsal üretim devam ettiği sürece sınırlı bir biçimde olsa dahi varlığını sürdürecektir olan kır konutları, konut mimarisinin kırsal kökenine işaret etmektedir. Sanayi Devrimi ile birlikte şehirleşmeye bağlı olarak kent yerleşmeleri ön plana çıkmaya başlamış ve kırsal konutlar yavaş yavaş terk edilmiştir (Tümer, 2020).

2.3.1 Kırsal konut morfolojisini belirleyen etkenler

Kırsal konut morfolojisini belirleyen etkenleri iki grupta sınıflandırmak mümkündür. Bunlardan ilki coğrafi belirleyiciler; iklim, topoğrafya, bitki örtüsü ve malzemedir (Bekleyen ve Dalkılıç, 2011). İkincisi ise sosyo-kültürel belirleyiciler; aile yapısı/büyüklüğü, ilişkiler/roller, yaşam biçimi ve geçim kaynağıdır (Gür, 2000).

2.3.1.1 Coğrafi belirleyiciler

Kırsal yerleşimler birçok farklı bölgede bambaşka şartlarda meydana gelmiştir. Konut formu ve yapım teknikleri, öncelikle konutun içinde bulunduğu coğrafyanın fiziksel ve çevresel koşulları tarafından belirlenmektedir. Yerleşik yaşama geçişle beraber çevresel etkenlerin yoğun katkısıyla kırsal yerleşimlerdeki konut biçimlenişi kendine özgü bir karaktere bürünmüştür. Kırsal yerleşimlerin yer aldığı doğal alanın fiziksel özellikleri, iklim, bitki örtüsü ve topoğrafya, konuta uygun yapı malzemesi çeşidi, büyüklüklerinin oranları ve yapım tekniği gibi yapı oluşum sürecinin her

aşamasında belirleyici olmuştur ve özgün kırsal mimari dokular yaratılmasında etkin rol almıştır (Sarp, 2007).

Topoğrafya

Topoğrafya, konut biçimlenişine ve yerleşim dağılımına etki eden önemli bir unsurdur. Çok eski çağlardan beri topoğrafyanın şekillenmesinde rol alan dere, göl, nehir gibi doğal su kaynakları yerleşmelerin biçimlenişi ve dağılımını belirleyen faktörler olmuştur. Kullanılan malzeme ve yapım tekniğinde olduğu gibi kırsal konutların topoğrafyaya yerleşim tarzları da doğaya uyumludur (Kantar, 1998).

Topoğrafya; tarım ve yapılaşma alanlarının belirlenmesinde, sokak oluşumlarında, yapılaşmanın yoğun veya seyrek oranda olmasında en önemli faktörlerden biridir. Arazi eğiminin fazla olduğu koşullarda yerleşimin seyrek, eğimi az ya da düz olan arazilerde ise sık yapılaşma oranının yüksek olduğu gözlemlenebilmektedir (Zorlu ve Sağsöz, 2010) .

Konutların biçimlenmesinde, konumlanılan yamacın yönü de etkilidir. Ülkemiz genelinde konutların güneye bakan yamaçlarda inşa edildiği ve cephe açıklıklarının ise güneye yönlendirildiği gözlenmektedir. Bunun sebebi güney yamacının daha yüksek oranda güneş ışığı almasına, dolayısıyla daha fazla ısınmasına bağlanabilir. Topoğrafya, kırsal konutların kat yüksekliklerinde de etkili olmuştur. Geniş ve düz arazilerde konutlar tek katlı, dar ve çok eğimli arazilerde ise iki veya daha çok katlı olarak planlanmaktadır. Ayrıca yüksek alanlardaki kış mevsimi sert olduğu için, evlerin pencereleri küçük, duvarları ise kalındır. Hatta ahırların üstü sıcaklıktan daha çok faydalanmak amacı ile yaşam alanı olarak kullanılmaktadır (Bulut, 2002).

İklim

Kırsal alanlarda, yerleşim alanının yer seçiminde ve tasarlanan binaların biçimlenişinde etkili olan diğer bir unsur iklimdir. Türkiye’de farklı iklim tipleri görülmektedir. Kırsal mimari, her bölgenin iklim koşullarına bağlı olarak biçimlenmektedir. İklim; mekân tipolojisine, yapı malzemesi ve yapım tekniğine doğrudan etki etmektedir. İklim tipine bağlı olarak konutların belirli bir doğrultuya yöneldiği ve yoğunlaştığı görülmektedir. Soğuk ve yağışlı iklim tiplerinin egemen

olduğu Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerindeki konutlarda kare ve dikdörtgen formlu dik açılı rasyonel biçimler tercih edilmiştir. Bu duruma karşın yazların çok sıcak geçtiği Güneydoğu Anadolu’da avlulu konut tipi tercih edilmiştir. Bölgedeki iklim koşulları yapıda kullanılacak malzeme seçiminde de etkili olabilmektedir. Yoğun yağış alan Karadeniz’de geniş orman arazilerinin bulunması köylerdeki konutların ahşaptan yapılmasını, buna karşın kuru iklimin hissedildiği daha güneyde ise konutların kerpiç ve taştan yapılmasını zorunlu hale getirmiştir (Kantar, 1998).

Malzeme

Türkiye’nin farklı bölgelerinde coğrafi özelliklerin etkisiyle farklı yapı malzemelerinin kullanımı görülmektedir. Ahşap malzeme, hammaddeye erişimin rahat olduğu ormanlık alanların yoğunlukta olduğu bölgelerde üst üste yerleştirilerek çatı ve duvar malzemesi olarak kullanılmasına karşın, ormanlık alanların yoğun olmadığı bölgelerde ise ahşap yalnızca çatı malzemesi olarak tercih edilmektedir. Soğuk havanın içeri girişi, kullanılan ahşap malzemesinin yan yana geldiği aralık kısımlarının saman veya çamur gibi dolgu malzemeleri ile doldurularak önlenmektedir (Tunçdilek, 1984).

Taş malzeme genel olarak bulunduğu yörenin jeolojik yapısına uygun, konutların duvarlarında ve temellerinde kullanılan bir malzemedir. Doğal yapı malzemesi olarak taşın basit elde edildiği akarsu yataklarının yakınındaki vadi yerleşmelerinde ise harç ve çamur karışımı ile üretilen taş konutlar oldukça yaygındır. Dayanıklı olan bu malzeme ile üretilen konutların ömrü de bir hayli uzundur. Taş konutlar, arazilerdeki eğim ve sınırlılığın etkisiyle genellikle iki katlıdır (Karakuyu, 2008).

Kerpiç, binanın üretileceği alanda bulunan su, saman ve topraktan yapılarak elde edilmesi oldukça rahat, düşük maliyetli ve işçiliğinin basit olması sebebiyle yaygın olarak kullanılan bir malzemedir. Kerpiç, saman gibi bitki saplarının uygun orandaki killi toprak ile karıştırılıp kalıba dökülmesi ve kalıplardaki karışımın güneşte kurutulması ile elde edilen kullanışlı bir yapı malzemesidir. Bu malzemeye güneşte kurutulmuş tuğla da denilebilir. Kerpiç konutlar, duvarları kerpiç tuğla ile üretilen, bu duvarların üzeri ahşap direklerle desteklenerek üzeri eğimli bir çatı ile kapatılan ya da düz çatısı doğrudan toprak ile kaplanan binalardır. Eğimli arazilerdeki

konutlarda ise ahşap dikmelerden ve çaprazlardan oluşan ahşap iskeletli duvarların içinde dolgu malzemesi olarak kerpicin kullanıldığı da görülebilmektedir. Kerpiç binanın dış etkilere karşı daha dayanıklı hale getirilmesi amacı ile konutların duvarları içten ve dıştan kerpiç sıva ile sıvanmaktadır. Bazı yörelerde kerpiç konutlarda kerpiç duvarlar ile zemin arasındaki bağlantıyı kesmek için zeminden itibaren yaklaşık bir metre yükseklikteki kısmının taş malzemeden yapıldığı görülebilmektedir (Karakuyu, 2008).

2.3.1.2 Sosyo-kültürel etkenler

Kırsal alanlar; zamanın kültürel ve toplumsal değerlerini yansıtmaları sebebi ile ortak kültürel miras kaynağı olarak nitelendirilebilir. Kırsal mimarinin meydana gelmesinde kültür, gelenekler, sosyal ilişkiler, mahremiyet, alışkanlıklar özetle yaşam tarzları yapıları çevrenin biçimlendirilmesinde önemli unsurlardandır. Sokakların oluşumuna bağlı olarak gelişen konutların biçimlenişi yöreye özgü sosyal yapı ile yakından ilişkilidir. Konutlar, kültürel yapının incelikli detaylarını bünyesinde barındıran sosyal yapının izlerini taşımaktadır. Kırsal mimarinin doğal çevreyle entegrasyonu ile biçimlenen binaların kümelenmeleri ve sokak ile olan ilişkileri ve ayrıca konut çevresindeki kamusal alanların düzeni toplumsal yapının göstergeleridir. Bunun yanında akrabalık bağları ile yerleşmeye özgü olan sosyal dokunun şekillendiği bilinmektedir (Kantar, 1998).

Kırsal yerleşimlerde sosyo-kültürel yaşam sürecine yönelik olarak konutla ilgili; yaptırının kimliği, içinde yaşayan sakin sayısı, barınağın yaşı, geçmişte kime ait olduğu, barınağın ne sıklıkta kullanıldığı gibi bilgiler önem taşımaktadır. Konutu kullanan ailenin genişliği, aile fertlerinin cinsiyetleri ve yaşları, ailenin yaşam tarzı, hayata bakış açıları, konutun yapısını ve kullanım biçimini belirleyen en önemli etkenlerdendir. Zamanla oluşan çeşitli alanlardaki değişimler birbirlerine de etki ederek ve bunun yanında daha birçok farklı etkenle de birleşerek kişilerin yaşam tarzlarının, değer yargılarının ve buna bağlı olarak ihtiyaçlarının değişimine sebep olmaktadır. Aile yapısındaki değişimler binaların giderek küçülmesine sebep olurken buna karşın çocukların eğitime verilen önem ve bireyselleşme, konutta kişiye özel mekân sayısının artmasını sağlamıştır. Konutun önemli özelliklerden biri de hem

farklı ailelerin ihtiyaçlarını, hem de aynı ailenin zaman içinde farklılaşan ihtiyaçlarını karşılayabilme niteliğidir (Karakuyu, 2008).

Aile Yapısı ve Büyüklüğü

Kırsal konutlarda konut boyutunu ve morfolojisini belirleyen en önemli unsur, aile yapısı ve büyüklüğüdür. Özellikle şehir yaşamından uzak yerleşim alanlarında, içe dönük ve kapalı aile yapısı egemendir. Ailenin yaşlı üyeleri ile birlikte yaşayan aileler, genel anlamda çok çocuklu ve kalabalıktır. Bu durum kırsal konutların avlulu ve içe dönük tasarlanmasında, konut grubu içindeki oda sayısının ve eklentilerinin fazla olmasında etkili olmuştur. Aile bağlarının ve aile fertlerinin rollerinin de kırsal konutun şekillenmesinde önemli bir payı vardır. Yerleşim alanındaki birbirine yakın konumlanmış konut grupları, akraba ailelerden oluşan bina kümelenmelerinin bir göstergesi olan akraba birliğini temsil eder. Konutların girişleri, pencerelerin büyükleri ve şekilleri, kullanılan ortak alanlar, komşu ilişkileri, mahremiyet, birlik ve beraberlik sosyo-kültürel kavramların uzantılarıdır (Kantar, 1998).

Geçim Kaynağı ve Yaşam Biçimi

Kırsal konutlarda kullanılan yapı malzemesini, konutun görünümünü ve planını; içinde barınan insanların geçim kaynağı özellikleri ve yaşam biçimini büyük oranda etkilemektedir. Üstelik geçim kaynağı ve buna bağlı olarak ekonomik durum, konutun i mekânlarının yanı sıra eklentilerini de etkilemektedir. Konut eklentileri özellikle bağcılıkla geçinen ailelerde bağın iç kısmında ve konut alanından oldukça uzakta bulunmaktadır. Kırsal yerleşmeler bölgenin geçim kaynaklarına bağlı olarak farklı mekân tipolojilerine bürünmektedir. Konut etrafında tarım ve hayvancılığa yönelik değirmen, mercek, ahır, semender, kümes gibi çeşitli işlevlere sahip binalar yer almaktadır. Tarım ile geçinen ailelerde konuta bir ambar eklenirken, hayvancılıkla uğraşan ailelerde ambarın yerini ahır almaktadır (Acar ve Bekleyen, 2008). Tütün tarımı ile uğraşan ailelerin konutlarında ise alt katlar genel anlamda yaşam alanı, üst katlar ise tütünlerin kurutulup, depolandığı alanlar olarak kullanılmaktadır (Atalay, 1994).

Konutun yerleşim içerisindeki konumunun belirlenmesinde bölgedeki tarım ve hayvancılık faaliyetleri etkilidir. Geçimini tarımla sağlayan bir ailenin ekili alan

miktarı ve tarla sayısı veya geçimini hayvancılıkla sağlayan bir ailenin sahip olduğu hayvan sayısı ekonomik durumunu ve dolayısıyla yaşam şeklini büyük oranda etkilemekte ve bu durum konut biçimlenmesine yansımaktadır. Doğu Karadeniz’de yaşayan insanlar mısır ve fındık gibi ürünlerin korunması için tarım alanına yakın yaşam alanları inşa ederken, İç Anadolu’nun sakinleri ise buğday üretimi bakımından aynı kaygıyı hissetmemekte ve daha uzaktaki toplu yerleşme alanlarında yaşamaktadır (Kantar, 1998).

2.3.2 Kırsal mimari kimliği oluşturan unsurlar

Kırsal mimarinin en önemli unsurları yapıda kullanılan malzemeler ve bu malzemelerle elde edilen yapı elemanlarıdır.

2.3.2.1 Yapı malzemeleri

Yerel mimari kimliğin en önemli öğelerinden biri olan yapı malzemesi; kullanıldığı çevreye uyumu, temin koşulları ve işlenebilme durumuna göre değişiklik göstermektedir. Bölgesel koşullara bağlı olarak değişen yapı malzemeleri, bina üretiminde kullanılma kapasitelerine göre değişiklik göstermektedir. Malzemenin kullanılma biçimi; maddenin doğasına uygun ve uyumlu bir biçimde bina üretiminde kullanılma kapasitesine bağlıdır. Kullanılan teknikler ise binlerce yıllık bilgi birikiminin bir uzantısı olabilir. Bu tekniklerin toplamı olan bina yapım tekniği ise kırsal konutlarda özellikle dikkat çekicidir. Kırsal yerleşmelerdeki konutlar için kullanılan yapı malzemeleri taş, ahşap ve kerpiçten oluşmaktadır.

Taş, ilk çağdan beri çeşitli formlarda kullanılan önemli bir yapı malzemesidir. Taşıyıcı, kaplama ve süsleme niteliğinde kullanılabilen taş malzeme, çok yönlü bir kullanım geleneğine sahiptir. Moloz taş; ocaktan çıktığı haliyle işlenmemiş bir biçimde, kullanım aşamasında boyutlarına bakılmaksızın en uygun yerleştirme şekliyle, sivri yerleri düzeltilerek genellikle duvar örme işleminde kullanılır. Kaba yonu taş; istinat duvarlarında, yüzeyi kaplanmayacak cephelerde, taş yüzeyleri ve yatağı bir miktar düzeltilerek 2 cm’den fazla olmayan derzlerle beraber kullanılmaktadır. İnce yonu taş, estetik bakımdan etkili görünüşe sahip, ancak işçilik olarak son derece emek isteyen ve maliyetli olması sebebiyle çoğunlukla dış kaplama malzemesi olarak kullanılması tercih edilir. İşçiliği pahalı olan kesme taş ise derz

kalınlığı 1 cm olan ve birbirlerine eklemelenen ya da bağlantı araçları ile bağlanarak uygulanan duvarlarda kullanılır (Gündoğdu, 2019).

Ahşap, öteki yapı malzemeleri ile karşılaştırıldığında sahip olduğu etkili canlı dokusu nedeniyle çeşitli alanlarda kullanılan, binalarda daha çok tercih edilen, estetik görüntü itibarı ile yapı üretim sektörünün temel malzemeleri arasındadır. Direncinin, gerilme ve sünme miktarının yüksek olması, yenilenebilir ve maliyetinin az oluşu ve basit biçimlendirilmesi daha çok tercih edilmesini sağlayan temel özellikleri arasındadır. İnsanlık tarihinin başından beri ahşabın kullanım biçimi bölgenin iklim şartlarına ve çevrede yer alan ağaç türlerine bağlı olarak farklılaşmıştır. Ahşap malzemeler yapıda dış ve iç duvar kaplamaları, doğramalar, bölücü duvarlar, tavan kaplamaları ve döşeme elemanları olarak kullanılmaktadır (Gündoğdu, 2019).

Kerpiç ise killi ve uygun kalitede toprağın içine saman gibi bitki sapları eklenerek su ve bir takım katkı maddeleri ile yoğrulmasının ardından kalıplara dökülüp güneşte kurutulması sonucu elde edilen bir yapı malzemesidir. Kum, kil, silt ve çakıl olan malzemelerden meydana gelen bu yapı malzemesinde kil bağlayıcı, kum ise iç iskelet rolünü üstlenir. Kerpicingin şekil almasını kolaylaştırmak için üretiminde kullanılan ahşap kalıplar; su havuzunda kullanılmadan önce ve sonra bez ile temizlenir. Genel olarak kerpiç yapımında gözlü ahşap kalıplar tercih edilir (Şekil 2.2). Kalıp içerisine dökülen harç sıkıştırılır ve ahşap mala ile perdahlanır, ardından kalıp ters çevrilir ve harç kalıptan çıkarılır. Çıkarılan kerpiçlerin kuruması için güneşte birkaç gün bekletilir (Almaç, 2002).

Şekil 2.2 Dört Gözlü Ahşap Kerpiç Kalıbı (solda) ve Kalıptan Çıkarılan Kerpicingin Güneşte Kurutulması (sağda) (Gündoğdu, 2019)

Kerpiç yapı malzemesinin avantajları;

- Maliyeti az ve üretimi için tesis gerektirmez.

- Malzemenin taşıma işinde enerjiden, binanın tüm kullanım süresinde yakıttan tasarruf sağlar.
- Kırsal yörelerdeki yapım teknolojisinden yararlanılır ve onu geliştirme imkânı sağlar.
- Hem üretiminde hem de malzeme kullanılamaz hale geldiğinde çevreye zarar vermez
- Ses ve ısı yalıtım oranı fazla olması sebebiyle konfor düzeyi yüksektir (Almaç, 2002).

Kerpiç yapı malzemesinin dezavantajları;

- Yağışlı havalarda kerpiç yapılmaz, yapıların inşası iklimsel koşullara bağlıdır.
- Suya hassasiyet gösterdiklerinden mutlaka yalıtılmalıdırlar.
- Eğilme aşınma ve darbelere karşı dayanıksızdırlar.
- Devamlı onarım ve bakım gerektirmektedirler (Almaç, 2002).

2.3.3 Kırsal mimarinin dönüşümü

Kırsal olarak nitelendirilen alanlardaki ekonomik ve sosyo-kültürel koşullar ülkeden ülkeye hatta bölgeden bölgeye farklılaşmaktadır. Genel anlamda kırsal alanlar şehir merkezlerinden çevreye doğru yayılım gösteren bir nüfus akışının günlük veya haftalık tatillerle kırsal alanlara doğru ilerlemesi ve bu yönelimin sürekli olarak gerçekleşmesi, kırsal alanlarda ekonomik, sosyal ve kültürel yapıyı etkilemekte ve bununla beraber mimariyi de dönüştürmektedir. Kırsal yapıda meydana gelen değişimler ile ilgili sürece yönelik tartışmaların belirli bir tarihsel geçmişi bulunmaktadır. Tarihsel bağlamda, kırsal dönüşüm sürecindeki tartışmalar özellikle küreselleşme sürecinin hız kazanması, ulaşım teknolojisindeki pozitif değişimler, kitle iletişim teknolojilerindeki ilerleyişler ve tüketim yapısındaki değişikliklerle beraber yapı üretim teknolojisindeki gelişim sonucu 1990'lı yıllardan itibaren yaygınlık kazanmaya başlanmıştır. Kırsal alanlarda oluşan değişim sürecinde; kırsal alanların tüketim amaçlı şehirlilere pazarlanması ve göç, kırsal alanları ziyarete gelen nüfus ve yerli nüfus arasında gerçekleşen etkileşim kırsal alanlarda büyük bir dönüşüme neden olmuştur. Kırsal yaşamdaki aile yapısı ve ailedeki cinsiyet rollerindeki değişim, ekonomik yapıdaki dönüşüm ve ayrıca yapıların ihtiyaçlar ve

istekler doğrultusunda yeniden revize edilmesi, bu dönüşümün başlıca unsurlarıdır (Uysal ve Sakarya, 2012).

Kırsal dönüşüm sürecinin farklılıkları ise kırsal alanların kendilerine mahsus mimari dokusu ve geleneklerinden kaynaklanmaktadır. Kırsal dönüşüm sürecinde; yerel binicilik, avlanma ve zanaat üretimi gibi aktiviteler, tarihi pazar kasabaları, kültürel ve tarihi miras merkezleri bu sürecin ayırt edici öğelerinden bazılarıdır. Kırsal dönüşüm sürecinde yer değiştirme, yerinden edilme de bazı örneklerde ön plana çıkmaktadır (Acar ve Bekleyen, 2008). Bu çerçevede kırsal alanın pazarlanması, tüketim eksenini paralelinde kırsal gelenek ve göreneklerin farklılaşmasına ve de kırsal alanların dönüşümüne yol açmaktadır (Philips, 1993).

2.3.4 Kırsal yerleşim alanlarında göç

En genel anlamıyla göç, barınılan bir yerden başka bir yere gitmek, yer değiştirmek veya taşınmak anlamına gelmektedir. Kimi zaman sosyo-psikolojik ve politik kimi zaman da kültürel ve ekonomik sebeplerle gerçekleşen göç olgusu yapısal anlamda kırsal yerleşim alanlarını değiştirmiştir. Bu doğrultuda bazen de eğitim ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi bazen de güvenlik gibi gerekçelerle kırsal yerleşim alanlarından şehirlere göç yaşanmıştır. Yaşanan bu göç, bazen bireylerin kendi seçimleriyle bazen de zorunlu olmaktadır. Göç ile beraber terkedilen kırsal yerleşim alanlarındaki konutlar kullanılmadığı için ve rutin bakımları da yapılmadığı için zamanla yıkılmakta ve yok olma süreci başlamaktadır. Ayrıca göç neticesinde göç edenlerin sahip olduğu mekân anlayışları, tarihsel bellek ve kültürel değerler de büyük değişimlere uğramaktadır. Zira göçmenler, sözlü kültür ürünlerini ve edindikleri kültürel kodları hafızalarında taşıyarak gündelik hayatlarına ve mekânlara yansıtmaktadır. Hafıza ve tecrübelerin toplumsal belleği biçimlendirirken sosyo-kültürel alışkanlıklarla beraber mekânsal seçimlerin de oluşturması, yerleşim alanları ve mekânların el değiştirmesine neden olmaktadır. Çeşitli sebepler ile yer değiştiren göçmenler, sahip oldukları farklı kültür yapısının etkisi ile taşındıkları yerleşim alanlarını da kendi istekleri ile biçimlendirmektedir. Göçlerle el değiştiren kırsal yerleşim alanlarında, bireylerin farklı kültürel değerlere ve gündelik alışkanlıklara sahip olması da kullanım amacını ve mekân tercihlerini değişime uğratmaktadır. Göçmenler, taşındıkları yaşam alanlarının eski sakinlerine ait kültürel

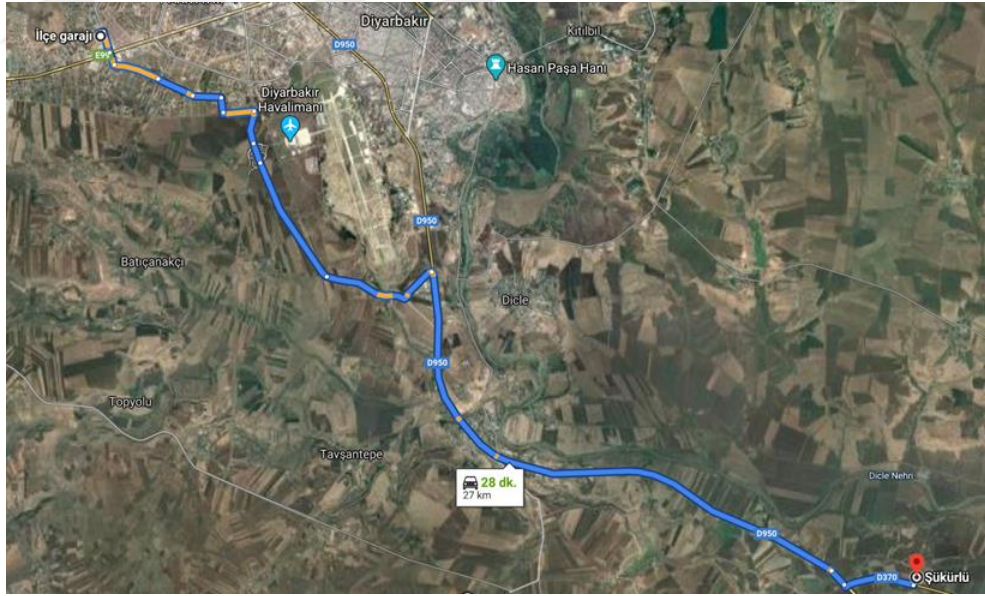
ve mekânsal düzenlemelerini bazen belli bir oranda sahiplenmekte, bazen de bu anlayışlar terk edilerek mevcuttaki değerlerin tahrip olmasına hatta yok olmasına neden olmaktadır. Kırsal konutlar kimi zaman yeni sahipleri tarafından büyük veya küçük oranlarda değiştirilmekte, kimi zaman da terk edilip yeni ihtiyaçlar doğrultusunda tekrar inşa edilmektedir. Bu doğrultuda göç alan birçok kırsal alan, mekânsal anlamda kendine has niteliklerini geliştirmiş ve günümüze de yeni biçimiyle ulaşmıştır. Göç eden toplulukların kültürel miras değerleri de özgün bazı işçilik tekniklerini ve yapı biçimlerini bulunduğu yere miras bırakmıştır. Kırsal yerleşim alanlarından kentlere göç ise kültürel bütünlüğün bozulmasına ve yerleşim alanlarındaki geleneksel değerlerin yok olmasına sebep olmuştur. Kullanıcıların kırsal yerleşim alanını terk etmesi; sokak dokularında, meydanlarda, konut yapılarında, kültürel ve dini yapılarda da büyük oranda eskime ve fiziki değişimlere neden olmuştur. Kırsal yerleşim dokularının el değiştirmesi, kültürel ve fiziksel olarak pek çok değişimi ortaya çıkarmıştır (Akyıldız, 2021).

3. MATERYAL VE METOT

Diyarbakır Şükürlü Köyü’ndeki kırsal mimarinin dönüşümüne ilişkin hem mekânsal hem de üretim tekniği gibi ayırt edici özelliklerini ortaya çıkarmayı amaç edinen tezin bu bölümünde; çalışma alanı tanıtılmış, değerlendirme teknikleri ve kullanılan metot hakkında bilgi verilmiştir.

3.1 Çalışma Alanının Tanıtılması: Şükürlü Köyü (Diyarbakır)

Şükürlü Köyü, Diyarbakır ilinin Çınar ilçesine bağlı bir köydür. Diyarbakır il merkezine 20 km, Çınar ilçesine 13 km uzaklıktadır (Şekil 3.1). Köyün iklimi karasal iklimin etki alanı içinde olup, ekonomisi ise tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Köyde yalnızca bir ilkokul bulunduğundan bir üst kademeye geçen öğrenciler için taşınmalı eğitimden faydalanılmaktadır. İçme suyu ve elektrik şebekesi bulunan köyde, kanalizasyon şebekesi sağlık ocağı ve sağlık evi bulunmamaktadır. Köye ulaşım asfalt bir yol ile sağlanmaktadır. Türkmen Köyü olarak bilinen Şükürlü Köyü’nde zamanla nüfus azalmıştır (Şekil 3.2) (in Köylerim).

Şekil 3.1 Diyarbakır-Şükürlü Yolu (Google maps, n.d.)

Şekil 3.2 Şükürlü Köyü (Google Earth, n.d.)

3.1.1 Parsel-sokak-konut ilişkisi

Geleneksel konut mimarisindeki konut-parcel ilişkisi bazı örneklerde değişse de genel olarak birçok örnek bölgesel özelliklerle benzerlik göstermektedir. Konutların genelde dışa kapalı olarak şekillenen alt katı, parselin şekline bağlı olarak planlanmıştır. Yaşam alanlarının bulunduğu üst kat ise alt katın paralelinde biçimlenen daha küçük bir planlamaya sahiptir. Şükürlü Köyü’ndeki kırsal konutlar, köyün topoğrafyasına uygun ve çoğu zaman çevresindeki konutların mahremiyetini bozmayacak biçimde avluya cephelidir. Genellikle ön ya da iç avluya sahip olan konutlar, sokaktan tek veya çift girişlidir ve bazılarının bahçesi de bulunmaktadır.

Yeni konut mimarisindeki konut-parcel ilişkisinde dışa kapalı bir yapı vardır. Arsa biçiminden bağımsız bir şekilde yeterli gelecek boyutlarda genelde iki katlı olarak oluşturulan yeni konutlar bir avlu içinde planlanmıştır. Geleneksel konutlardaki avlu içinde yan yana sıralanmış mekânların yerini daha toplu bir arada konumlanan mekânlar almıştır. Alt kat ve üst kat birebir aynı boyutlarda inşa edilmiştir. Binalar genellikle tek girişli ve avlu içine cepheli olacak şekilde planlanmıştır.

3.1.2 Yapı malzemesi ve yapım tekniği

Şükürlü Köyü'ndeki kırsal konut örneklerinde bodrum katı yoktur. Tek ve iki katlı olan konutların ana yapı malzemesi kerpiç, taş, ahşap, taş-çamur bağlayıcı ve kireç sıvalardır. Konutların üretiminde su basman seviyesine kadar taş malzeme kullanılmıştır. Organik yapı malzemesi olan, uzun yıllar yaygın bir biçimde kullanılan ve bulunduğu çevreden basit bir şekilde elde edilen kerpiç, yığma duvar olarak gözlemlenmektedir. Pencere ve kapı açıklıklarında, niş ve tavanlarda ahşap kiriş ya da lento, ayrıca tavan kirişini desteklemek ve sehim yapmasını önlemek için ahşap dikme kullanılmıştır.

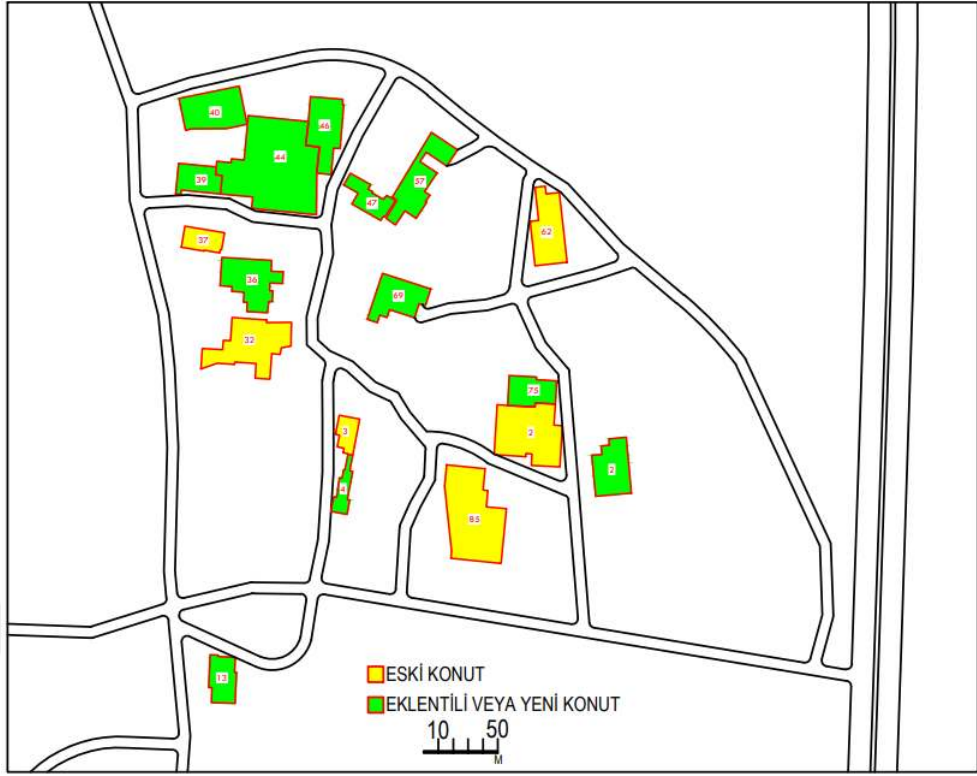
Karma malzemenin kullanıldığı yeni binalarda ana yapı malzemesi beton, briket ve tuğladır. İnşa edilen yeni binaların betonarme karkas yapım tekniği ile inşa edildiği gözlemlenmiştir. Bu binalarda bodrum katı bulunmamaktadır. Ayrıca bu binaların ana kapılarında metal, pencerelerinde ise pvc malzemeler kullanılmıştır. Bunun yanında binaların çatıları kış ve yaz koşulları düşünülerek teras çatı şeklinde yapılmış alüminyum beşik örtü ile örtülmüştür. Binalara sonradan eklenen tuvalet ve depo gibi alanların ise briket veya tuğla malzeme ve yığma yapım tekniği ile avlu içinde inşa edilmiştir.

3.1.3 Plan özellikleri ve tipleri

Genellikle iki katlı olan Şükürlü Köyü kırsal konutlarının bir kısmı tek katlı olarak inşa edilmiş olup zaman içerisinde ihtiyaca bağlı olarak kat sayısı ikiye çıkarılmıştır. Arsa boyutu, güneş, aydınlatma, manzara ihtiyacı ve hava sirkülasyonu gibi sebeplerin etkisi ile oluşturulan ikinci katta genellikle aralık ve odalar bulunmaktadır. Alt katta ise genellikle samanlık, ahır, depo, tandır-ocak, banyo, mutfak, tuvalet ve bazen de bir veya birden fazla oda bulunmaktadır. Çoğu konutta sonradan eklenen tuvalet avluda, kimi zaman yapıdan bağımsız bir biçimde inşa edilmiştir. Konutun merkezini oluşturan avlu, diğer mekânlar ile bağlantıyı sağlamaktadır. Pencere, kapı, vb. açıklıklar tek veya iki cephede yer almaktadır. Çatıya erişim evlerin dışından sağlanmıştır. Üst kat sonradan inşa edildiği için üst kat alt katın ana plan şemasını korumaktadır. Üst katın pencereleri, alt kattaki odaların pencere düzenindedir. Depo mekânları kırsal yaşamın gereği tarım ve hayvancılığa ilişkin ürünlerin işlendiği,

satışa hazırlandığı, depolandığı üretim mekânı olarak kullanılmaktadır. Aralık, odalar arası geçişi sağlayan boşluklardır. Merdivenler genellikle avludan üst kattaki aralıklara ulaşımı sağlamaktadır. Yatma ve yaşama alanları olarak kullanılan odaların tek yönde ve çok nadir de olsa iki yönde açıklıkları olduğu gözlemlenmektedir. Şükürlü Köyü'ndeki kırsal konut örneklerinde odalar; dörtgen formda olmakla beraber arazinin şekline göre düzenlenen örnekler de bulunmaktadır. Oda ebatları konuttan konuta değişken olup, kapı, pencere, dolaplar ve nişler insanların kolayca erişebileceği ölçekte, yaşamsal tüm ihtiyaçları karşılayacak şekilde planlanmıştır. Odaların girişinde kapının sağında veya solunda yapılmış olan büyük nişler yatakların depolandığı (yükçük) alanlardır. Genellikle pencerelere simetrik olan nişler, bazı evlerde ahşap kapaklı, iki veya dört bölmelidir. Ahşap doğramalı pencereler, genel olarak odaların işlevi ve büyüklüğü ile ilişkili olarak en fazla üç adet ve dörtgen formdadırlar. Sokaklardan konuta girişi sağlayan kapılar çoğu konutta biri büyük biri küçük olmak üzere iki kanatlıdır. Dörtgen formda ve farklı boyutlardaki bu kapılar, demirden üretilen çeşitli sürgü ve tokmak gibi elemanlara sahiptir.

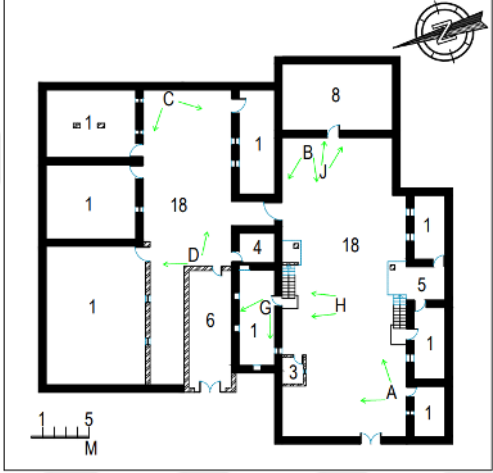
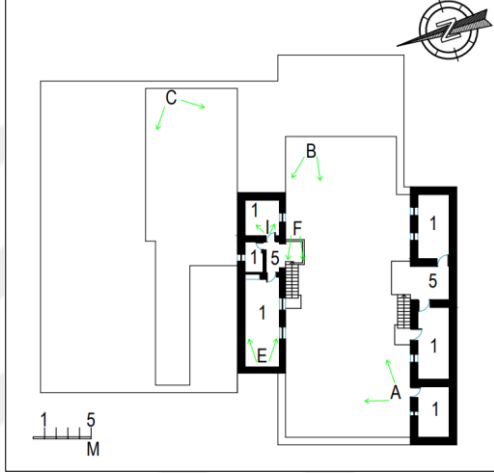
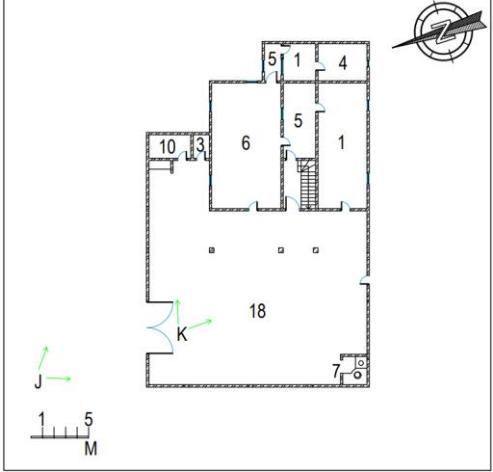
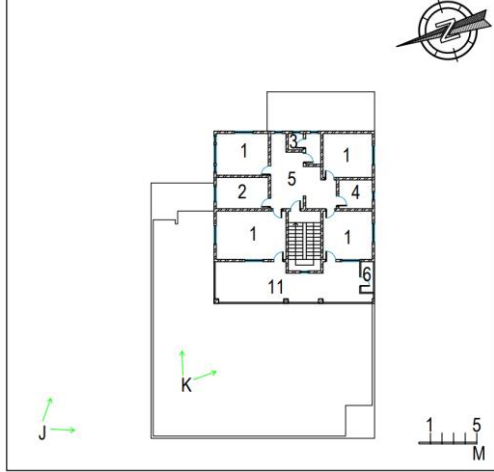
Yeni konut mimarisi genellikle iki katlı ya da eski konut mimarisine eklenen tek kat olarak avlu içerisinde planlanmıştır. İki katlı olan binaların üst katına bazı konutlarda içeriden bazılarında ise avludan merdiven ile ulaşılmaktadır. Binaların alt katı genel anlamda depolama üst kat ise yaşama alanları olarak kullanılmıştır. Karma malzemenin bulunduğu eklentili konutlarda ise alt katta depo, samanlık, ahır gibi alanların yanında tuvalet, banyo ve mutfak gibi birimlerin konumlandığı tespit edilmiştir. Dörtgen şeklindeki oda boyutları mekânın işlevine bağlı olarak konuttan konuta değişiklik göstermektedir. Bazı binalarda yükçük niteliğinde büyük nişler bulunmaktadır. Bazı binaların üst katında ise mekânlar arasındaki erişim için bir aralık (gece holü) planlanmıştır.

Şekil 3.3 Şükürlü Köyü

Bu çalışma kapsamında incelenen Şükürlü köyündeki 17 konutun (Şekil 3.3) ölçekli çizimleri aşağıda sunulmuştur (Tablo 3.1.2). İncelenen tüm konutların eski ve yeni üretilen örneklerinin planları, bazılarında değiştirilen kısımları ve karşılaştırmalı incelemeleri ilerleyen kısımlarda belirtilmiştir.

Tablo 3.1 2 Numaralı Ev

2 Numaralı Ev Malzemeler Kerpiç Briket	Vaziyet Planı
1=Oda 2=Mutfak 3=Wc 4=Banyo	5=Aralık 6=Depo 8=Ahır 18=Avlu
Eski Ev Zemin Kat Planı 	Eski Ev 1. Kat Planı
Yeni Ev Zemin Kat Planı 	Yeni Ev 1. Kat Planı

Tablo 3.1 (Devam)

Fotoğraflar

A

J

B

K

C

D

E

F

G

H

I

J

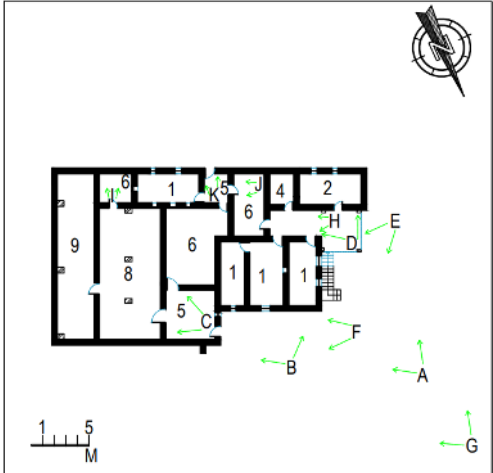
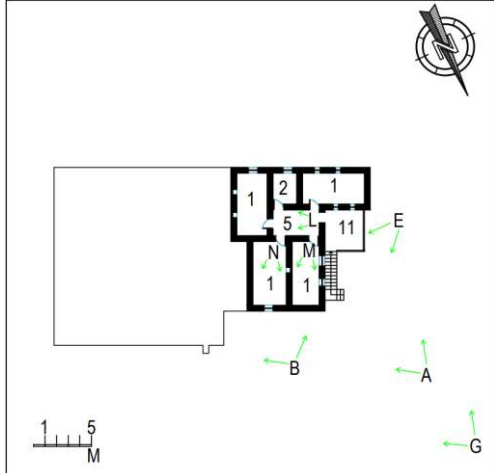
Tablo 3.1 (Devam)

Konut Hakkında Detaylar

110 yıllık bir tarihi bünyesinde saklayan Yeni konut, yaklaşık 20 yıl önce bu eski kerpiç konut, birden fazla üretilmiştir. Köydeki inşaat ustaları bağımsız bölüme sahiptir. Bu bölümler tarafından üretilmiştir. Dokuz kişiden ailenin büyümesine bağlı olarak avlu oluşan konut sakinleri tarımla çevresinde inşa edilmiştir. Yapılan uğraşmaktadır.

eklemelerde üretildiği zamana bağlı olarak briket gibi farklı malzemeler kullanılmıştır. Konut iki kattan oluşmaktadır. Artık ev olarak kullanılmayan bu kerpiç yapı zamanla depo, ahır, kümes gibi işlevler edinmiştir.

Tablo 3.2 3 Numaralı Ev

3 Numaralı Ev Malzemeler ■ Kerpiç ▨ Briket	Vaziyet Planı
1= Oda 2= Mutfak 4=Banyo 5=Aralık	6=Depo 8=Ahır 9=Samanlık 11=Teras
Zemin Kat Planı 	1. Kat Planı

Tablo 3.2 (Devam)

Fotoğraflar

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

Tablo 3.2 (Devam)

Konut Hakkındaki Detaylar

Yaklaşık 70 yıllık olan kerpiç konut, birden fazla bağımsız bölüme sahiptir. Net bir avlusu yoktur. Zamanla sehim yapan ahşap hatıllar briket gibi farklı malzemelerle desteklenmiştir. Ayrıca ihtiyaca yönelik eşitli ek kısımlar oluşturulmuştur.

Konut iki kattan oluşmaktadır. Üst katta kerpiç duvarlar üzerine sıva ve boya yapılarak temiz, düzenli alanlar oluşturulmuştur. Ev sahibi olan konut sakinleri tarımla ilgilenmektedir. Konutta 2 kişi yaşamaktadır. Konut sakinlerinin bir kısmının şehre göçü sebebiyle alt kattaki odalar depo olarak kullanılmaktadır.

Tablo 3.3 4 Numaralı Ev

4 Numaralı Ev

Malzemeler

Kerpiç

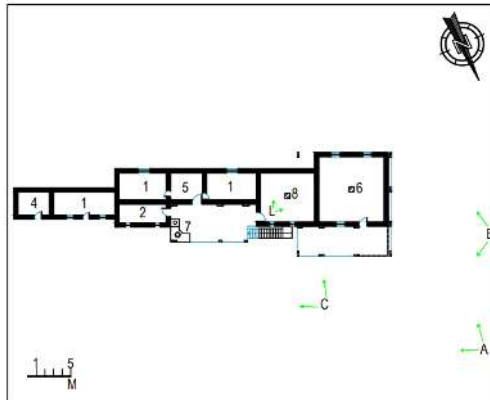
Briket

Vaziyet Planı

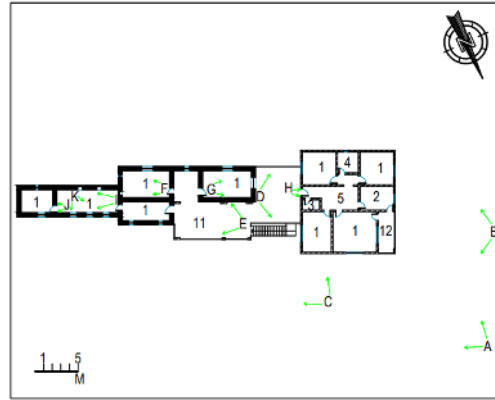

1= Oda 2= Mutfak 4=Banyo 5=Aralık 6= Depo 7= Tandır 8= Ahır 11= Teras
12= Balkon

Zemin Kat Planı

1. Kat Planı

Tablo 3.3 (Devam)

Fotoğraflar

A

C

B

D

E

F

G

H

I

J

K

L

Tablo 3.3 (Devam)

Konut Hakkındaki Detaylar	Yaklaşık 75 yıllık olan kerpiç konut, 25 yıllık olan betonarme kısım, kerpiç birden fazla bağımsız bölüme sahiptir. Net bir avlusu yoktur. Zamanla sehim yapan ahşap hatıllar briket gibi farklı malzemelerle desteklenmiştir. Alt kat tamamen depo amaçlı kullanılmaktadır. 25 yıllık olan betonarme kısım, kerpiç kısmın yetersiz kalması sebebi ile inşa edilmiştir. Dört kişiden oluşan konut sakinleri tarımla uğraşmaktadır. Konut yalnızca yaz aylarında (şehirden köye gelip tarım işlerini yürütmek amacıyla) kullanılmaktadır.
---------------------------	--

Tablo 3.4 13 Numaralı Ev

13 Numaralı Ev	Vaziyet Planı
Malzemeler	
 Kerpiç Briket	1= Oda 2= Mutfak 3= Wc 4= Banyo 5= Aralık 18= Avlu
Zemin Kat Planı	Fotoğraflar
	
	A
	
	B

Tablo 3.4 (Devam)

Fotoğraflar

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

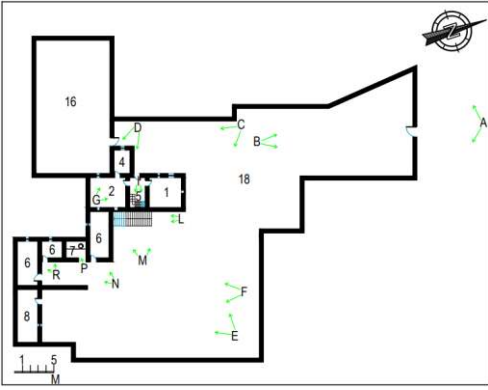
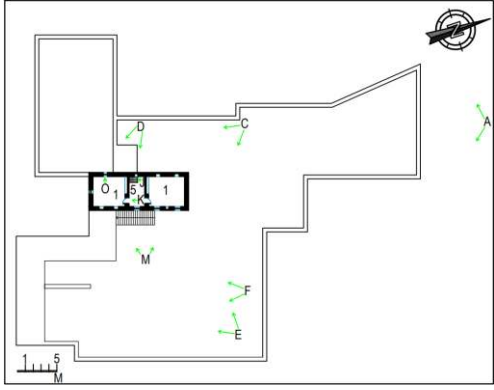

P

Tablo 3.4 (Devam)

Konut Hakkındaki Detaylar	Yaklaşık 80 yıllık bir geçmişe sahip olan kerpiç konut, birden fazla bağımsız bölüme sahiptir. Cami imamının evi olan bu konut, imece usulü ile halk tarafından inşa edilmiştir. Lojman olarak kullanılan bina, artık depo olarak kullanılmaktadır. Aynı avlu içerisine yaklaşık 15 yıl önce üretilen betonarme yeni konut, imam lojmanı olarak kullanılmaktadır. Tek kattan oluşan bu yapıda 5 kişilik bir aile ikamet etmektedir. Geçimlerini devletin verdiği maaş ile sağlayan aile, yaklaşık 5 yıldır bu konutta yaşamaktadır.
---------------------------	---

Tablo 3.5 32 Numaralı Ev

32 Numaralı Ev Malzemeler ■ Kerpiç	Vaziyet Planı
	1=Oda 2=Mutfak 4=Banyo 5=Aralık 6= Depo 7= Tandır 8= Ahr 16= Bahçe 18= Avlu
Zemin Kat Planı	1. Kat Planı
	

Tablo 3.5 (Devam)

Fotoğraflar

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Tablo 3.5 (Devam)

Konut Hakkındaki Detaylar

Yaklaşık 75 yıl önce tamamen Ev sahipleri farklı bir ülkeye göç ettiği için eve köyde yalnız yaşayan yaşlı bir kerpiçten üretilen konut, birden fazla bağımsız bölüme sahiptir. Büyük bir kadın yerleşmiş olup evin bakımı ile avluya sahiptir. İhtiyaçların artması, ilgilenmektedir. Kiracı olarak evde çeşitli ek kısımlar eklenmesini zorunlu ücretsiz kalan konut sakini yaşlandığı bir hale getirmiştir. Kerpiç duvarlar için herhangi bir mesleki faaliyette üzerine sıva ve boya yapılarak temiz, bulunmamaktadır. Geçimini yaşlılık düzenli alanlar oluşturulmuştur. Konut aylığı ile sağlamaktadır. iki kattan oluşmaktadır.

Tablo 3.6 36 Numaralı Ev

36 Numaralı Ev

Malzemeler

Kerpiç

Briket

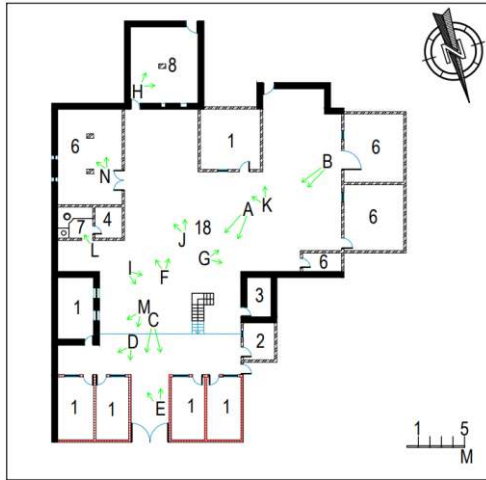
Tuğla

Vaziyet Planı

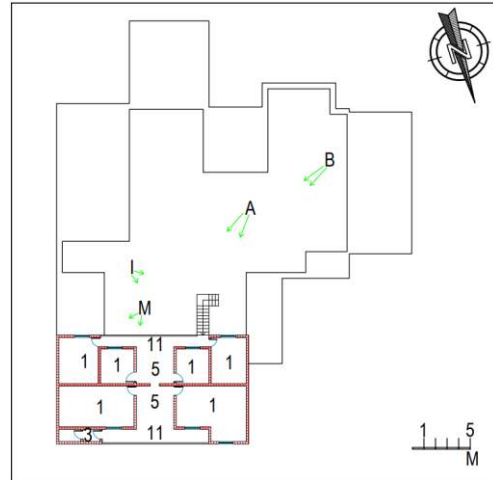

1= Oda 2= Mutfak 3= Wc 4= Banyo 5=Aralık 6=Depo 7=Tandır 8=Ahır
11= Teras 18= Avlu

Zemin Kat Planı

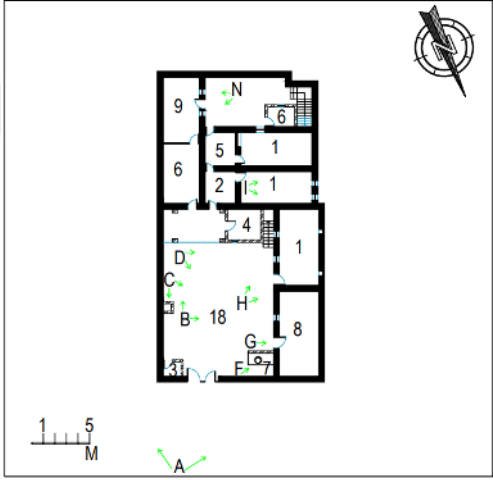
1. Kat Planı

Tablo 3.6 (Devam)

Fotoğraflar					
					
A	B	C	D		
					
E	F	G	H		
					
I	J	K	L	M	N
Konut Hakkındaki Detaylar					
Yaklaşık 90 yıllık kerpiç konut, birden fazla bağımsız bölüme sahiptir. Zamanla sehim yapan ahşap hatıllar, briket gibi farklı malzemelerle desteklenmiştir. Avlu içerisine tuğladan ihtiyaca bağlı ek kısımlar oluşturulmuştur.			Tuğladan oluşturulan yeni iki katlı bina yaklaşık 20 yıllıktır. Ev sahibi olan konut sakinleri tarımla ilgilenmektedir. Konutta 7 kişi yaşamaktadır. Konut sakinlerinin bir kısmının İzmir'e göç etmesi, belli bölümlerin kullanılmamasına ve zamanla bakımsızlıktan yıkılmasına neden olmuştur.		

Tablo 3.7 37 Numaralı Ev

37 Numaralı Ev Malzemeler Kerpiç Briket	Vaziyet Planı
1= Oda 2= Mutfak 3= Wc 4= Banyo 5=Aralık 6=Depo 7=Tandır 8=Ahır 9= Samanlık 11= Teras 18= Avlu	
Zemin Kat Planı 	1. Kat Planı
Fotoğraflar A B C D	

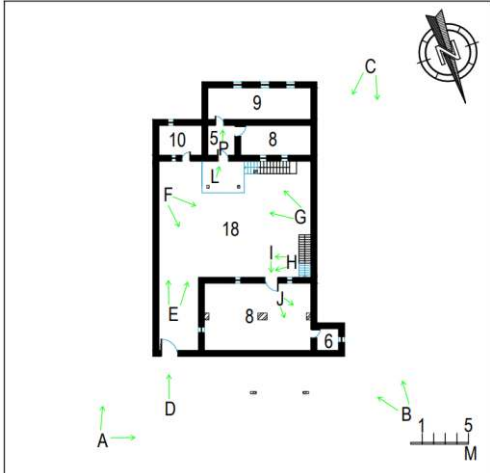
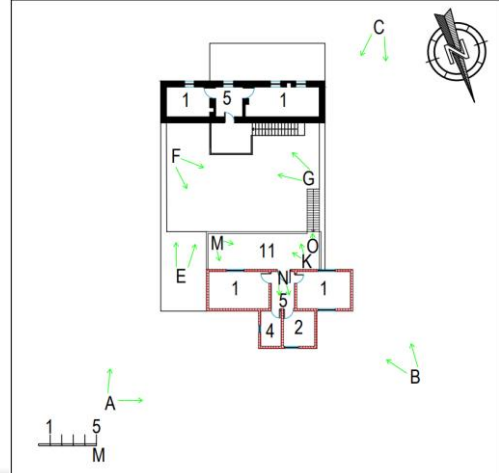
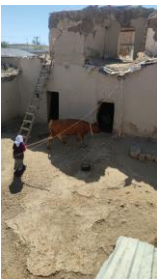
Tablo 3.7 (Devam)

Fotoğraflar					
					
E	F	G	H		
					
I	J	K	L	M	N
Konut Hakkındaki Detaylar					
Yaklaşık 75 yıllık kerpiç konut, birden fazla bağımsız bölüme sahiptir. Net bir avlusu yoktur. Banyo ve tuvalet alanları zamanla kullanılamaz hale geldiği için briket ile yeniden inşa edilmiştir. Konut iki kattan oluşmaktadır.			Kerpiç duvarlar üzerine sıva ve boya yapılarak temiz ve düzenli alanlar oluşturulmuştur. Ev sahibi olan konut sakinleri tarımla ilgilenmektedir. Konutta 6 kişi yaşamaktadır. Kerpiç ustası olan bu aile konutun bakımını kendileri yapmaktadır.		

Tablo 3.8 39 Numaralı Ev

39 Numaralı Ev Malzemeler Kerpiç Tuğla Briket	Vaziyet Planı
1=Oda 2= Mutfak 4= Banyo 5=Aralık 6=Depo 8=Ahır 9=Samamlık 10=Kümes 11= Teras 18= Avlu	

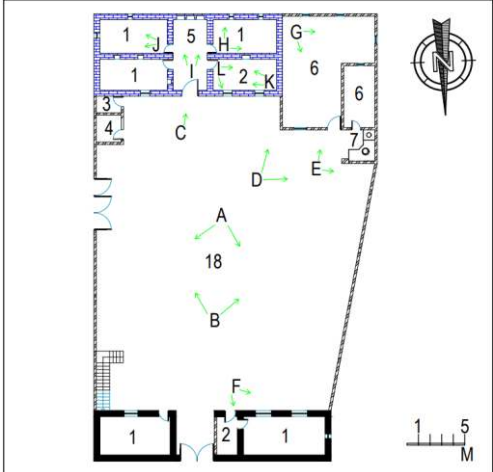
Tablo 3.8 (Devam)

Zemin Kat Planı	1. Kat Planı
	
Fotoğraflar	
 A	 B
 C	 D E F
 G H I	 J K L

Tablo 3.8 (Devam)

Fotoğraflar			
			
M	N	O	P
Konut Hakkındaki Detaylar			
Yaklaşık 75 yıllık kerpiç konutun üst katı yıkılmış durumdadır. Zamanla sehim yapan ahşap hatıllar betonarme kolonlar ile desteklenmiştir. Alt katı ahır ve depo olarak işlevlendirilmiştir.		Tuğladan yapılmış olan ve betonarme kolonlar ile taşınan üst kat yaklaşık 30 yıllıktır. Kiracı olan konut sakinleri tarımla uğraşmaktadır. Ayrıca kira ödemek zorunda olmayan sakinleri beş kişiden oluşmaktadır.	

Tablo 3.9 40 Numaralı Ev

40 Numaralı Ev Malzemeler Kerpiç Taş Briket	Vaziyet Planı
Zemin Kat Planı 	1= Oda 2= Mutfak 3= Wc 4= Banyo 5= Aralık 6= Depo 7= Tandır 18=Avlu

Tablo 3.9 (Devam)

Fotoğraflar

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

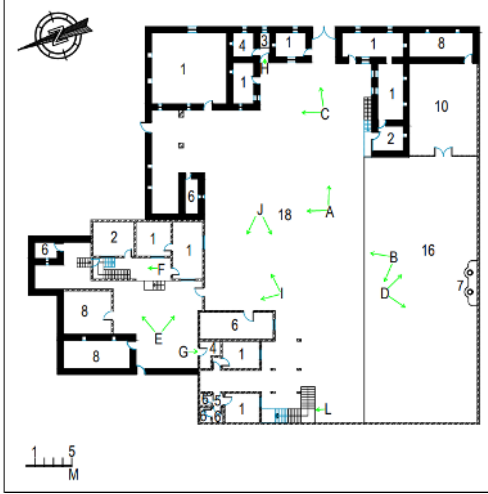
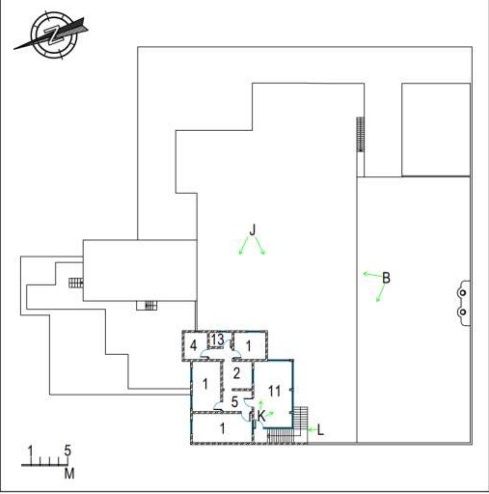

L

Tablo 3.9 (Devam)

Konut Hakkındaki Detaylar	
Yaklaşık 80 yıllık olan kerpiç konuta yaklaşık 30 birden fazla bağımsız bölüm eklenmiştir. Büyük bir avluya sahiptir. Kerpiç duvarlar üzerine sıva ve boya yapılarak temiz ve düzenli alanlar oluşturulmuştur.	Taş ile inşa edilen kısım yaklaşık 30 yıllıktır. Ev sahibi olan konut sakini hayvancılıkla uğraşmaktadır. Konutta bir kişi yaşamaktadır. Konut sakinlerinin İzmir'e göç etmesi sebebiyle boş kalan odalar depolama amaçlı kullanılmaktadır.

Tablo 3.10 44 Numaralı Ev

44 Numaralı Ev	Vaziyet Planı
Malzemeler	
 Kerpiç Briket	1= Oda 2= Mutfak 3= Wc 4= Banyo 5= Aralık 6= Depo 8=Ahrır 10=Kümes 11=Teras 13=Kiler 16=Bahçe 18=Avlu
Zemin Kat Planı	1. Kat Planı
	

Tablo 3.10 (Devam)

Fotoğraflar

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

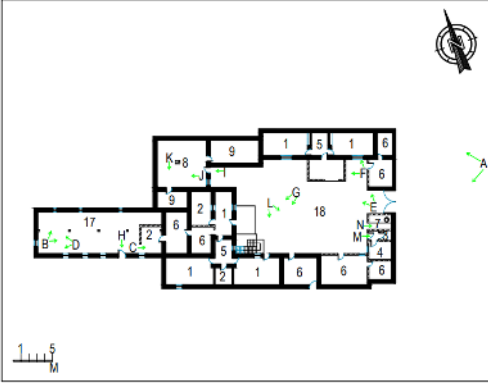
Tablo 3.10 (Devam)

Konut Hakkındaki Detaylar

120 yıllık kerpiç kısım birden fazla Yaklaşık 15 yıllık olan yeni konut, bağımsız bölüme sahiptir. Bu bölümler betonarme olup köydeki inşaat ustaları ailenin büyümesine bağlı olarak avlu tarafından üretilmiştir. Ev sahibi olan çevresinde inşa edilmiştir. Eklenen konut sakinleri tarımla uğraşmaktadır. kısımlarda, yapıldığı zamana bağlı Konutta 3 kişi yaşamaktadır.

olarak briket gibi farklı malzemeler kullanılmıştır. Her yıl düzenli olarak bakımı yapılan kerpiç kısım hala kullanılmaktadır. Yapıya ilk olarak briketten bir ek bina eklenmiş daha sonra betonarmeden bir bina daha inşa edilmiştir.

Tablo 3.11 46 Numaralı Ev

46 Numaralı Ev Malzemeler Kerpiç Briket	Vaziyet Planı
Zemin Kat Planı 	1= Oda 2= Mutfak 3= Wc 4= Banyo 5=Aralık 6=Depo 7=Tandır 8=Ahır 9=Samanlık 17=Kıraathane 18=Avlu

Tablo 3.11 (Devam)

Fotoğraflar

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

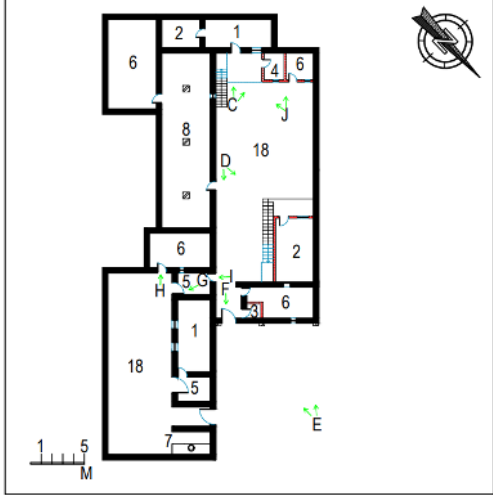
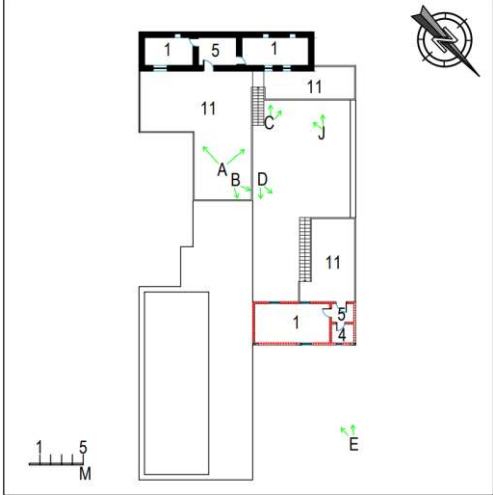

N

Tablo 3.11 (Devam)

Konut Hakkındaki Detaylar	Yaklaşık 75 yıllık olan kerpiç konut Tuğladan yapılmış olan ve betonarme birden fazla bağımsız bölüme sahiptir. kolonlar ile taşınan üst kat yaklaşık 30 Zamanla sehim yapan ahşap hatıllar yıllıktır. Kiracı olan konut sakinleri briket gibi farklı malzemelerle tarımla ilgilenmektedir. Ayrıca eve desteklenmiştir. kira ödememektedirler. Konutta 5 kişi yaşamaktadır.
---------------------------	--

Tablo 3.12 47 Numaralı Ev

47 Numaralı Ev	Vaziyet Planı
Malzemeler	
■ Kerpiç ■ Tuğla ■ Briket	1= Oda 2= Mutfak 3= Wc 4= Banyo 5= Aralık 6= Depo 7= Tandır 8=Ahır 11= Teras 18= Avlu
Zemin Kat Planı	1. Kat Planı
	

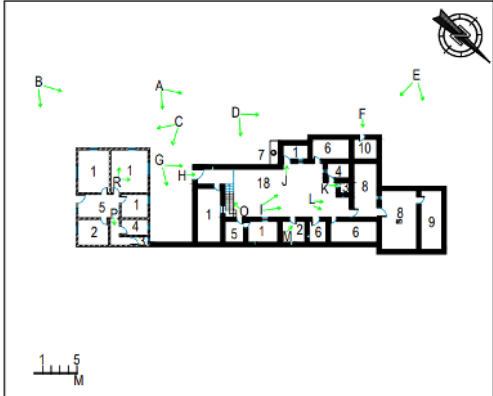
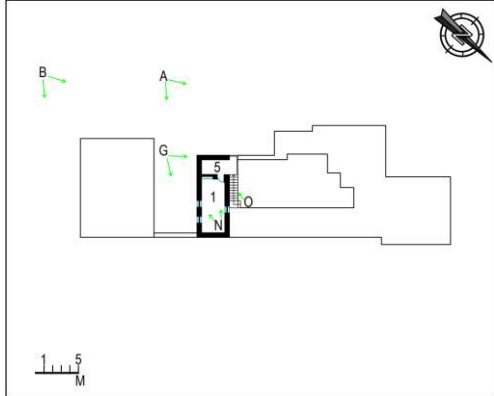
Tablo 3.12 (Devam)

Fotoğraflar					
					
A	B	C	D		
					
E	F	G	H	I	J
Konut Hakkındaki Detaylar					
120 yıllık kerpiç kısım birden fazla bağımsız bölüme sahiptir. Bu bölümler ailenin büyümesine bağlı olarak avlu çevresinde inşa edilmiştir. Yapılan ek kısımlarda betonarme kullanılmıştır.			Betonarme kısım yaklaşık 10 yıllıktır. Ev sahibi olan konut sakinleri tarımla ilgilenmektedir. Aile üyeleri tarafından inşa edilmiştir. Konutta 6 kişi yaşamaktadır. Kerpiç kısmın ikinci katı depo olarak kullanılmaktadır.		

Tablo 3.13 57 Numaralı Ev

57 Numaralı Ev Malzemeler Kerpiç Briket	Vaziyet Planı
1= Oda 2= Mutfak 3= Wc 4= Banyo 9= Samanlık 10= Kümes 18= Avlu	5= Aralık 6= Depo 7= Tandır 8=Ahır

Tablo 3.13 (Devam)

Zemin Kat Planı 	1. Kat Planı
Fotoğraflar A B C D E F G H I J K	

Tablo 3.13 (Devam)

Fotoğraflar					
					
L	M	N	O	P	R
Konut Hakkındaki Detaylar					
Yaklaşık 75 yıllık kerpiç kısım, birden fazla bağımsız bölüme sahiptir. Bu bölümler ailenin zamanla büyümesine bağlı olarak avlu çevresinde inşa edilmiştir. Her yıl düzenli olarak bakımı yapılan kerpiç kısım hala kullanılmaktadır.			Kerpiç duvarlar üzerine sıva ve boya yapılarak temiz ve daha düzenli alanlar oluşturulmuştur. Briketten yapılmış yeni yapı yaklaşık 15 yıllıktır. Ev sahibi olan konut sakinleri tarımla ilgilenmektedir. Konutta 13 kişi yaşamaktadır.		

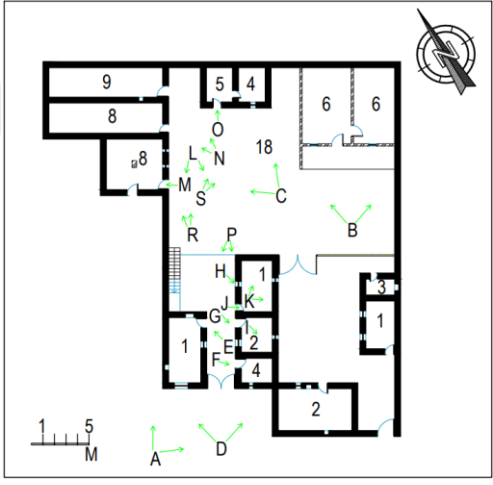
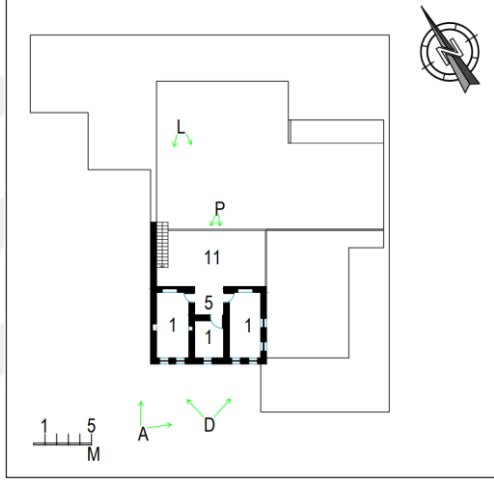
Tablo 3.14 62 Numaralı Ev

62 Numaralı Ev Malzemeler Kerpiç Briket	Vaziyet Planı
---	--

Tablo 3.14 (Devam)

Zemin Kat Planı 	1= Oda 2= Mutfak 3= Wc 4= Banyo 7=Tandır 8=Ahır 9= Samanlık 16= Bahçe 18= Avlu Fotoğraflar A B C
   D E F J K L	 G H I M N O
Konut Hakkındaki Detaylar Yaklaşık 70 yıllık kerpiç konut, birden fazla bağımsız bölüme sahiptir. Zamanla sehim yapan ahşap hatıllar briket gibi farklı malzemelerle desteklenmiştir.	Ev sahibi olan konut sakinleri hayvancılıkla uğraşmaktadır. Konutta 3 kişi yaşamaktadır.

Tablo 3.15 69 Numaralı Ev

69 Numaralı Ev Malzemeler Kerpiç Briket	Vaziyet Planı
1= Oda 2= Mutfak 3= Wc 4= Banyo 5=Aralık 6=Depo 8=Ahır 9=Samanlık 11= Teras 18= Avlu	
Zemin Kat Planı 	1. Kat Planı
Fotoğraflar A B C D E F	

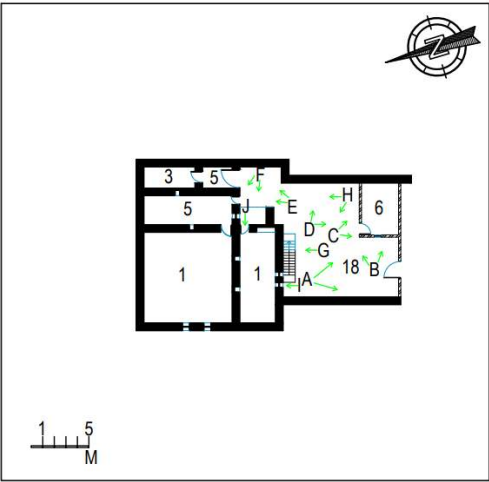
Tablo 3.15 (Devam)

Fotoğraflar					
					
G	H	I	J	K	L
					
M	N	O	P	R	S
Konut Hakkındaki Detaylar					
Yaklaşık 110 yıllık kerpiç kısım birden fazla bağımsız bölüme sahiptir. Bu bölümler ailenin büyümesine bağlı olarak avlu çevresinde inşa edilmiştir. Yapılan ek kısımlar yapıldıkları zamana bağlı olarak briket gibi farklı malzemelerden üretilmiştir.			Briketten yapılmış olan depolar yaklaşık 10 yıllıktır. Kerpiç duvarlar üzerine sıva ve boya yapılarak temiz ve düzenli alanlar oluşturulmuştur. Ev sahibi olan konut sakinleri tarımla uğraşmaktadır. Konutta 8 kişi yaşamaktadır.		

Tablo 3.16 75 Numaralı Ev

75 Numaralı Ev	Vaziyet Planı
Malzemeler	
Kerpiç Briket	
1= Oda 3= Wc 5=Aralık 6=Depo	18= Avlu

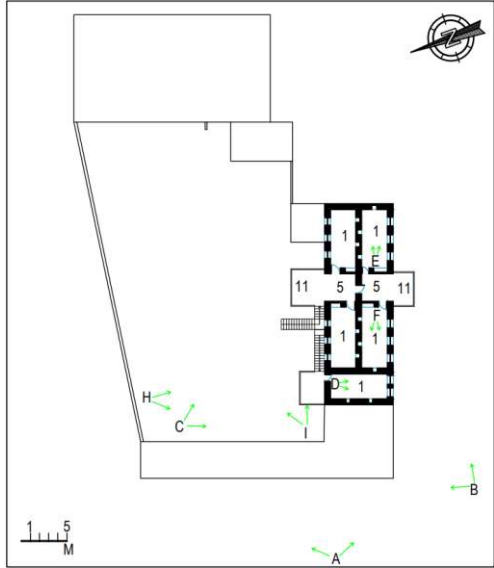
Tablo 3.16 (Devam)

Zemin Kat Planı	1. Kat Planı
Fotoğraflar A B C D E F	

Tablo 3.16 (Devam)

			
G	H	I	J
Konut Hakkındaki Detaylar Yaklaşık 80 yıllık olan kerpiç konut, Konuta yakın bir evde ikamet eden köy ailenin şehre göç edişi sonucu artık sakini tavuklarını bu konutun alt katında konut olarak kullanılmamaktadır. yetiştirmektedir			

Tablo 3.17 85 Numaralı Ev

85 Numaralı Ev Malzemeler Kerpiç Briket	Vaziyet Planı
1= Oda 3= Wc 4= Banyo 5=Aralık 14= Tamirhane 15= Garaj 18= Avlu	6=Depo 7=Tandır 8=Ahır 11= Teras
Zemin Kat Planı 	1. Kat Planı

Tablo 3.17 (Devam)

Fotoğraflar

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

Tablo 3.17 (Devam)

Konut Hakkındaki Detaylar	
110 yıllık kerpiç konut, birden fazla bağımsız bölüme sahiptir. Bu bölümler ailenin zamanla büyümesine bağlı olarak avlu çevresinde inşa edilmiştir. Yapılan ek kısımlar yapıldıkları zamana bağlı olarak briket gibi farklı malzemelerle onarılmıştır.	Konut iki kattan oluşmaktadır. Ailenin şehre taşınması sonucu artık konut olarak kullanılmayan bu kerpiç bina zamanla depo, ahır, kümes gibi işlevler edinmiştir.

3.2 Metot

Bu çalışma öncelikle kırsal mimari öğelerin incelendiği geniş bir literatür taramasını kapsamaktadır. Kırsal mimarinin daha derin incelemelerini içeren önemli diğer kısım ise alan çalışmalarına dayanmaktadır. Bu çalışmada, alan çalışması olarak Diyarbakır'ın kırsal mimarisinin özgün örneklerinden biri olan Şükürlü Köyü'nün yapılı çevresi seçilmiş ve incelenmiştir. Yapılı çevredeki eski (kerpiç) ve yeni konutların planları ölçekli olarak çıkarılmış ve alınan izinler doğrultusunda çalışma alanının çeşitli yönlerden fotoğrafları çekilmiş ve bu sırada yapılı çevre hakkında yerel halktan da sık sık bilgi alınmıştır. Sadece kerpiçten yapılan eski konutlar değil, aynı zamanda yeni konutların da planlarına odaklanılarak, mekânsal değişimdeki farklılıklara yönelik çıplak gözle karşılaştırma olanağı da elde edilmiştir. Böylece yeni üretilen konutlar ile eskinin yapılı çevreleri mekânsal, kullanılan yapı malzemesi ve yapım tekniği bakımından karşılaştırılmıştır.

Yapılı çevrenin sakinleri ile yapılan anket çalışması ve görüşmelerle, eski ve yeni yapılı çevreler hakkındaki kullanıcı değerlendirmeleri elde edilmiştir. Bunun için öncelikle bir anket formu hazırlanmıştır. Anket formunun, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Çalışma ve Yayın Etiği Yönergesi'ne uygun olması hususuna özen gösterilmiştir. Oluşturulan ankette kullanılan soruların etik bakımdan değerlendirilmesi için Dicle Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı'na başvuruda bulunulmuştur. İnceleme sonunda, anket formunun bilimsel etik açısından uygun olduğu onayı alınmıştır (11.11.2022 tarih ve 389448 sayılı).

İncelenen 17 konutun kullanıcıları ile yapılan anket çalışması (Ek 1), toplam 4 bölümden ve 34 sorudan oluşmaktadır. Anketin bir kullanıcı tarafından tamamen yanıtlanması yaklaşık 10 dakika aldığı saptanmıştır. İlk bölüm; kullanıcı özelliklerini belirlemeye yönelik 7 demografik sorudan (cinsiyet, medeni durumu, yaş, eğitim durumu, mesleki faaliyet, mülkiyet, konuttaki kişi sayısı) oluşmaktadır. İkinci bölüm; yapının fiziksel durumunu belirlemeye yönelik 6 sorudan (yapı mazlemeleri, kat sayısı, taşıyıcı türü, yapım şekli, konut yaşı, bağımsız bölüm) ibarettir. Üçüncü bölüm; konut kullanıcı tutumlarını belirlemeye yönelik 19 sorudan meydana gelmektedir. Dördüncü bölüm; kullanıcıların görüşlerini konutları ile ilgili olumlu olumsuz yorumlarını içeren iki açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Her bölümün sonunda genel tutumun sebebini sorgulayacak açık uçlu bir yorum kısmına yer verilmiştir. Anket sorularında kullanıcı tutumlarını saptamaya yönelik cevap seçenekleri 4 dereceden (çok memnunum, memnunum, memnun değilim, hiç memnun değilim) oluşan Likert tutum ölçeğiyle belirlenmiştir. Anket çalışmasından sağlanan veriler, kullanılan SPSS İstatistik Veri Analizi Programı ile değerlendirilmiştir. Her bağımlı değişkenin (S_j) ortalama memnuniyet değerini bulmak ve ağırlıklı ortalama yanıt için sayısal bir sonuç elde etmek amacıyla aşağıdaki formül üzerinden hesaplama yapılmıştır:

$$S_j = \left(\sum_{i=1}^{i=4} w_{ij} n_i \right) / \left(\sum_{i=1}^{i=4} n_i \right)$$

Şekil 3.4 Denklem

Kullanıcılara iletilen dört değerlendirme opsiyonundan “çok katılıyorum” ifadesi 4 puan, “katılıyorum” ifadesi 3 puan, “katılıyorum” ifadesi 2 puan ve “hiç katılmıyorum” ifadesi 1 puan değerindedir. Toplam kullanıcı yanıtları (n_i) üzerinden yapılan bu hesaplama sonucu, ortalama memnuniyet değeri saptanmaktadır. Ağırlıklı değer; 1,49’un altındaysa “hiç katılmıyorum”, 1,50 ile 2,49 arasındaysa “katılmıyorum”, 2,50 ile 3,49 arasındaysa “katılıyorum”, 3,50 ve üstü ise “çok katılıyorum” şeklindeki kullanıcı tutumlarına ilişkin genel sonuca ulaşılmaktadır (Hassanain ve Iftikhar, 2015).

Uygulanan anketin istatistiki olarak güvenirliliği için Cronbach alpha güvenirlilik testi yapılmıştır. Alpha güvenirlilik katsayısı 0,7'den büyük olan araştırmalardan elde edilen verilerin tutarlı olduğu belirlenmektedir. Bu çalışmada bu değer 0,701 olarak bulunmuştur. Bu sonuç bağımlı değişken niteliğindeki 19 sorudan elde edilmiştir.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Diyarbakır'ın Şükürlü Köyü'ndeki kullanıcıların kırsal alandaki kerpiç yapılaşmanın dönüşümüne ilişkin değerlendirmelerinden elde edilen bulgular ve konu ile ilgili tartışma bu bölümde detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

4.1 Kullanıcı Özellikleri

Çalışma kapsamında Şükürlü Köyü'nde yapılan anket çalışmasına katılan kullanıcıların cinsiyetleri, medeni durumları, yaşları, eğitim durumları, mesleki faaliyetleri, mülkiyet durumları ve konuttaki toplam kişi sayısı gibi özellikleri Tablo 4.1'de belirtilmiştir.

Tablo 4.1 Anket Çalışmasına Katılan Kullanıcıların Özellikleri

Kullanıcı Özellikleri		N	%
Cinsiyet	Kadın	12	70,6
	Erkek	5	29,4
Medeni Durum	Bekâr	4	23,5
	Evli	13	76,5
Yaş	0-19	0	0
	20-29	3	17,6
	30-39	3	17,6
	40-49	2	11,8
	50+	9	52,9
Eğitim Durumu	Okuryazar değil	7	41,2
	Okuryazar	1	5,9
	İlkokul	4	23,5
	Ortaokul	1	5,9
	Lise	4	23,5
	Üniversite	0	0
Mesleki Faaliyet	Ev Hanımı	3	17,6
	Tarım	9	52,9
	Hayvancılık	5	29,4

Tablo 4.1 (Devam)

Mülkiyet	Kiracı	4	23,5
	Ev Sahibi	13	76,5
Konuttaki Kişi Sayısı	0-3	7	41,2
	4-8	8	47,1
	8-12	1	5,9
	12+	1	5,9
N:Kullanıcı sayısı			

Anket çalışmasına katılan kullanıcıların %70,6'sını kadınlar %29,4'ünü ise erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların %23,5'inin bekâr, %76,5'i ise evli bireylerden meydana gelmektedir. Anket çalışmasında genel olarak konut ile ilgili en fazla bilgi sahibi olan konut sakini ile görüşüldüğü için katılımcılar arasında 0-19 yaş aralığında kimse bulunmamaktadır. Katılımcıların %17,6'sı 20-29 yaş aralığında, %17,6'sı 30-39 yaş aralığında, %11,8'si 40-49 yaş aralığında ve %52,9'u ise 50 yaşın üzerindedir. 50 yaş üzerindeki katılımcıların bir kısmı evlerinin inşasına şahit olduklarını belirtmektedir. Ayrıca kerpiç yapım süreçleri ile ilgili de köydeki genç nüfusun aksine daha yaşlı nüfusun daha fazla bilgi sahibi olduğu bulunmuştur. Ancak yaşlılar da hem yaşlı oldukları için hem de çağın şartlarının etkisi sonucu kerpiç yapılaşma süreçlerine katkılarının bulanamadığını beyan etmektedirler. Köy nüfusuna oransal olarak bakıldığında da orta yaştaki kesimin göç ettiği anlaşılmaktadır. Ve köy genelinde ise köy nüfusunun çoğunluğunun yaşlılardan oluştuğu sonucuna varılmaktadır. Yaşlı nüfus, alışkanları sebebi ile yaşadıkları alandan göç edemediklerini belirtmiştir. %41,2'si okuryazar olmayan, %5,9'u ise okuryazar olan kullanıcıların %23,5'i ilkokul mezunu, %5,9'u ortaokul mezunu, %23,5'i ise lise mezunudur. Köyde aktif nüfus içerisinde üniversite mezunu bireylerin olmadığı anlaşılmaktadır. Üniversite okumuş olanların göç ederek şehre ya da yurt dışına yerleştiği belirlenmiştir. Anket verilerine bakıldığında katılımcıların %52,9'u tarım ile uğraşmaktadır. Köydeki nüfusun da geniş bir kısmı tarım ile ilgilenmektedir. Katılımcıların %29,4'ü hayvancılık ile geçimini sağlamaktadır. Köyde ekonomik faaliyet olarak hayvancılık, tarıma göre geri planda kalmıştır. Görüşülen katılımcıların %76,5'i ev sahibidir. Kullanıcıların bazılarına bu evlerin ailesinden kaldığı, diğerlerinin ise evlerinin yıkılması veya göç etmeleri sonucu köydeki eski

evlerini sattığı belirlenmiştir. Katılımcıların kiracı olan %23,5'i evlerine kira ödeme zorunluluğu olmadan barınaklarının bakımlarını yaparak kullandıklarını beyan etmişlerdir. Mevcut ev sahiplerinin tek isteklerinin ise geride kalan evlerinin yıkılmaması olduğu belirlenmiştir. Konuttaki kişi sayıları ele alındığında katılımcıların %41,2'sinin konutta 0-3 kişi, %47,1'inin 4-8 kişi, %5,9'unun 8-12 kişi ve yine %5,9'unun ise 12'den fazla kişi ile birlikte konutta yaşadığı bulunmuştur. Köy geneline bakıldığında ailelerinden ayrılıp göç eden aile bireylerinin çoğunlukta olduğu göze çarpmaktadır. Bu sebeple aslında konutlardaki kişi sayısı genel olarak azdır. Köyde kalıp göç etmeyen yaşlı çift ve bu yaşlı çiftin çocuklarından yalnız bir tanesi, aileleri ile birlikte ekonomik faaliyetlerini sürdürmektedir. Ayrıca çocukların, yaşlıları yalnız bırakmamak için göç etmedikleri beyanlarından anlaşılmaktadır. Boğaziçi Yakut (2019), zaman içindeki konfor standartları, istihdam olanakları, eğitim, sanayileşme gibi pek çok alandaki değişimin karşısında yenik düşen kırsal yerleşimler hızla nüfus kaybetmiş ve göç sonucu geride kalan kırsal mimarının ise kaderine terkedildiğini belirtmiştir (Boğaziçi Yakut, 2019).

4.2 Konutlara İlişkin Bilgiler

Şükürlü Köyü'nde yapılan anket çalışmasına katılan kullanıcıların konutlarına ilişkin yapı malzemeleri, kat sayısı, taşıyıcı türü, yapım şekli, konut yaşı ve bağımsız bölüm sayıları Tablo 4.2'de belirtilmiştir.

Tablo 4.2 Anket Çalışmasına Katılan Katılımcıların Yapı Bilgileri

Konut Bina Bilgileri		N	%
Yapı Malzemeleri	Ahşap	0	0
	Taş	0	0
	Kerpiç	2	11,8
	Briket	0	0
	Betonarme	0	0
	Karma	15	88,2
Kat Sayısı	Tek Katlı	3	17,6
	İki Katlı	14	82,4

Tablo 4.2 (Devam)

Taşıyıcı Türü	Yığma	7	41,2
	Karkas	0	0
	Karma	10	58,8
Yapım Şekli	İmece	1	5,9
	Aile	12	70,6
	Usta	4	23,5
Konut Yaşı	0-20	0	0
	21-50	0	0
	51-100	12	70,6
	100+	5	29,4
Bağımsız Bölüm Sayısı	Tek	1	5,9
	Çok	16	94,1
N:Kullanıcı sayısı			

Köyde bulunan binalar incelendiğinde, çoğunluğunda birden fazla malzeme kullanıldığı tespit edilmiştir (Tablo 4.2). Ankete katılan kullanıcıların konutlarının %11,8'i sadece kerpiçten oluşurken %88,2'si karma malzemeden oluşmaktadır. Binaya farklı zamanlarda eklenen eklentiler de eklendiği zamana ve ekonomik düzeylerine en uygun olan malzeme seçimleri nedeniyle karma malzeme kullanımı oldukça yaygındır. Başta sadece kerpiç kullanılarak oluşturulan konutlar zamanla ihtiyaca bağlı olarak farklılaşmıştır. Halen köyde zamanın şartlarına direnen sayıları az da olsa sadece kerpiçten oluşan konutlar bulunmaktadır. Katılımcıların konutlarının %17,6'sı tek katlı iken %82,4'ü iki katlıdır. Köyde iki kattan fazla kata sahip konut bulunmamaktadır. İhtiyaca bağlı olarak konutlar önce tek katlı olarak inşa edilmiş olup daha sonra üst katları yapılmıştır. Kerpiç konutların yerine yapılan yeni betonarme konutlar ise iki katlı olarak yapılmıştır. Katılımcıların binalarındaki taşıyıcılar incelendiğinde ise %41,2'si yığma taşıyıcıya sahipken %58,8'si ise hem yığma hem de karkas taşıyıcıya sahiptir. Başta kerpiç olarak üretilen konutlar yığma taşıyıcı üzerine kuruludur. Ancak binalara ek olarak yapılan betonarme kısımlar karkas taşıyıcı üzerine kurulmuştur. Ayrıca zamanla sehim yapan kerpiç döşemelerin desteklenmesi için briket ve betonarmeden yapılan kolonlar ile yapı döşemeleri alttan desteklenmiştir. Katılımcılara konutlarının yapım şekli sorulduğunda ise %70,6'sı

ailesi ile birlikte yapıyı inşa ettiğini belirtirken, %23,5'i konutlarının ustalar tarafından yapıldığını beyan etmiştir. %5,9'u ise binalarının imece usulü ile yapıldığını belirtmiştir. Genel olarak maddi açıdan durumu iyi olan aileler yapılarını ustalara yaptırmıştır. Betonarme ustası olan köy bakkalı, konutların biçimlerinin belirlenmesinde ve inşasında büyük rol almıştır. İmamın evi olarak bilinen 13 numaralı konut ise köy ile hiç bağlantısı olmayan bir konumda imam için inşa edilen ve yapımı köy halkı ile imece usulü ile inşa edilen bir binadır. Köydeki diğer aileler kerpiç konutlarını kendileri inşa etmiştir. Köyde hemen hemen her konutta en az bir bireyin, kerpiç yapım süreçlerini bildiği ve tüm süreçlere katıldığı belirlenmiştir. Hali hazırda bu yapım süreçlerini bilip uygulayan kişi sayısı ise oldukça azdır. Katılımcılara konutlarının yaşları sorulduğunda ise %70,6'sı konutunun 51-100 yıllık olduğunu belirtmiştir. Ayrıca ek olarak yapılan binaların da yaklaşık 20 yıllık olduğu öğrenilmiştir. Kullanıcıların %29,4'ü ise konutlarının 100 yıldan uzun bir zaman önce inşa edildiğini beyan etmiştir. Köydeki yıkılan kerpiç yapılarının 100 yıldan fazla süredir inşa edildiği ancak kullanılmadığı için bakımsızlıktan harabe haline geldiği belirlenmiştir. Ayrıca kullanılmayan bu binaların içeriğinde bulunan kerpiç tuğlaların köydeki diğer konutların bakımı için kullanıldığı keşfedilmiştir. Katılımcıların %5,9'unun konutlarında tek bağımsız bölüm bulunurken, %94,1'inin konutlarında birden fazla bağımsız bölüm olduğu tespit edilmiştir. Genel anlamda bir avlu çevresine inşa edilen konutlardaki bağımsız bölümler zaman içinde ihtiyaca bağlı olarak sıra ile inşa edilmiştir.

4.3 Kerpiç (Eski) ve Karma (Yeni) Malzemelerin Kullanıldığı Konutların Parsel-Sokak-Konut İlişkileri, Plan Özellikleri, Malzeme ve Yapım Tekniği Bakımından Karşılaştırılması

Parsel konut ilişkisi incelendiğinde eskilerde olduğu gibi yeni binalarda da mahremiyeti bozmamak adına biçimlenmede dışa kapalı bir yaklaşımın takip edildiği saptanmıştır. Eski konutlarda alt katlar parsel şekline bağlı olarak planlanırken, yeni konutlarda bu durum ihmal edilmiş ve yalnızca gereksinime bağlı olarak daha kompakt formların tasarlandığı gözlemlenmiştir. Eski konutların üst katlarının alt kat paralelinde planlandığı ve daha dar bir alana sahip olduğu, yeni konutların genellikle üst katlarının kısmi olarak kullanılmadığı ve alt katları ile aynı boyutlarda tasarlandıkları belirlenmiştir. Eski konutların tek veya çift girişli oldukları saptanırken, yeni konutların genellikle tek girişe sahip oldukları gözlenmiştir. Hem

eski hem de yeni binaların tasarımlarında avluya bakan cephe sistemi kullanılmıştır. Konutlardaki ekonomik faaliyetler, eski konutların zamanla yeniden planlanarak ihtiyaç duyulan eklemelerin yapılmasına ya da yeni bir konutun üretilmesinde katkıda bulunmuştur. Kırsal yerleşmelerde yöreye ait tarımsal üretim biçimlerinin bina biçimini doğrudan etkilendiğini ortaya koyan benzer bulgular (Akbaş Örs, 2022), yeni konut üretimi ya da eklemelerini açıklar niteliktedir.

İncelenen yerleşmedeki eski konutların bodrum katların olmadığı, tek ya da iki katlı yığma yapım sistemiyle inşa edildikleri gözlemlenmiştir. Yeni konutlarda ise benzer olarak bodrum katın üretilmediği, ancak karkas bir yapım sisteminin kullanıldığı fark edilmiştir. Eski konutlarda esas yapı malzemesi olarak kerpiç, taş ahşap, çamur kullanılırken, yeni konutlarda bu malzemelerin yerini beton, briket ve tuğlaya bıraktığı saptanmıştır. Kapı ve pencere açıklıklarında ahşabın kullanıldığı eski konutlardan farklı olarak, yeni konutlarda pvc ve metal malzemenin tercih edildiği görülmüştür. Eski konutların tavanlarında kullanılan ahşap kirişler yerini, yeni konutlarda betonarme kirişlere bırakmıştır. Eski binaların tavanlarında sehim olduğundan kullanılan ahşap dikmelere olan ihtiyaç böylece zamanla azalmıştır. Eski konutlarda her sene bakıma ihtiyaç duyularak kerpiçle sıvanan çatılar, yeni konutlarda yerini betonarme teras çatılara bırakmıştır. Böylece yeni konutlarda çatıdaki su birikmesini önlemek için üretilen alüminyum beşik örtü ile bakım ihtiyacının da önüne geçilmiştir. Eski konutlarda avlu içinde briket, tuğla gibi malzemeler ile inşa edilen tuvalet ve banyo gibi mekânların, yeni konutlarda bina içinde yer aldığı görülmektedir.

Eski konutların tek katlı olarak tasarlandığı, daha sonra ihtiyaca bağlı olarak ikinci katın eklendiği ya da aynı avlu içindeki eklemelerle büyüdüğü belirlenmiştir. Yeni konutların ise avlu da farklı malzemeler ile iki katlı üretildiği gözlenmektedir. Eski konutlarda merdivenle üst kata geçiş avludan sağlanırken, yenilerde ise üst kata geçiş için bazı binalarda merdivenin yapının içine konumlandığı gözlenmiştir. Hem eski konutlarda hem de yenilerde alt kat genel anlamda depolama için kullanılmış olup, eski konutlarda tuvalet, banyo ve mutfak gibi birimlerin de alt katta planlandığı gözlenmiştir. Üst katlarda ise odalar ve aralıklar bulunmaktadır. Yeni konutlarda ise banyo, tuvalet ve mutfak birimlerinin üst kata yerleştirildiği görülmüştür. Mekân

boyutlarının eski konutlarda yenilere oranla oldukça küçük olduğu saptanmıştır. Pencerelerin yeni konutlarda hemen her dış cepheye bakan duvarda bulunduğu gözlenirken, eski konutlarda sadece sokak ve avluya bakan cephelerde konumlandığı belirlenmiştir. Eski konutlarda odalarda yüklük niteliğinde kullanılan büyük nişlerin tasarımı, kimi yeni yapılarda da kullanıma bağlı olarak sürdürülmüştür. Eski konutlarda yatma birimleri olan odalara erişim, aralıklarla sağlanırken, kimi yeni konutlarda aralığın yanında mahremiyete verilen öneme bağlı olarak gece holünün de tasarlandığı gözlemlenmiştir. Bu ardışık mekân çözümü, hiyerarşik bir düzenin yani, mahremiyetin güçlendirildiği bir mekânsal planlamaya da neden olmaktadır (Çınar Algül vd., Ulusu Uraz vd., Olgaç Türker, 2022).

4.4 Konutların Kullanıcı Tutumları Üzerinden Olumlu ve Olumsuz Yönlerinin Belirlenmesi

Konutları hakkında kullanıcılara yöneltilen ifadelere verdikleri yanıtlara ilişkin kullanıcı tutumları tablo 4.3'te gösterilmiştir.

Tablo 4.3 Anket Çalışmasına Katılan Katılımcıların Tutumları

Kullanıcı Tutumları	Çok Katılıyorum(4)		Katılıyorum(3)		Katılmıyorum(2)		Hiç Katılmıyorum(1)		Ortalama Değer(4)	Katılım Yüzdesi(%)
	N	%	N	%	N	%	N	%		
Kerpiç binada yaşamak sağlıklıdır.	2	11,8	13	76,5	1	5,9	1	5,9	2,94	88,3
Kerpiç binanın bakımı kolaydır.	0	0	0	0	1	5,9	16	94,1	1,05	0
Her yıl bakımını yapabiliyorum.	2	11,8	3	17,6	6	35,5	6	35,3	2,05	29,4
Mekânsal boyutlar yeterlidir.	0	0	4	23,5	6	35,3	7	41,2	1,82	23,5

Tablo 4.3 (Devam)

Kerpiç bina sağlamdır.	4	23,5	3	17,6	7	41,2	3	17,6	2,47	41,1
Kerpiç binaya mekân eklenebilir.	12	70,6	5	29,4	0	0	0	0	3,29	100
Kışın kerpiç binayı ısıtmak daha kolaydır.	16	94,1	1	5,9	0	0	0	0	3,94	100
Yazın kerpiç bir bina daha serindir.	17	100	0	0	0	0	0	0	4	100
Kışın yeni yapıyı ısıtmak kerpiç binaya göre daha kolaydır.	0	0	0	0	0	0	17	100	1	0
Yazın yeni yapı, kerpiç binaya göre daha serindir.	0	0	0	0	4	23,5	13	76,5	1,23	0
İstersem, bugün kerpiç bir bina inşa edebilirim.	3	17,6	2	11,8	4	23,5	8	47,1	2	29,4
İstersem, bugün kerpiç olmayan bir bina inşa edebilirim.	4	23,5	1	5,9	4	23,5	8	47,1	2,05	29,4
Kerpiç binada yaşamak isterdim.	2	11,8	1	5,9	11	64,7	3	17,6	2,11	17,6
Artık kerpiç olmayan bir binada yaşamak istiyorum.	12	70,6	3	17,6	1	5,9	1	5,9	3,52	88,2
Bakımını düzenli olarak yapabilseydim, kerpiç binada ömür boyu yaşardım.	3	17,6	9	52,9	3	17,6	2	11,8	2,7	70,6

Tablo 4.3 (Devam)

Kerpiç binaların üretimi devam etmelidir.	5	29,4	7	41,2	5	29,4	0	0	3	70,6
Kerpiç binanın üretim maliyeti diğer binalara göre daha uygundur.	16	94,1	0	0	1	5,9	0	0	3,88	94,1
Köydeki kerpiç binaların bazıları kullanılmadığı ya da yıkıldığı için hayati tehlike oluşturmaktadır.	17	100	0	0	0	0	0	0	4	100
Kerpiç bina günümüz şartlarında ihtiyaçlarının hepsini karşılamaktadır.	1	5,9	8	47,1	4	23,5	4	23,5	2,35	53
N:Kullanıcı sayısı										

Katılımcılara yöneltilen cümlelerden kerpiç binaların sağlıklı olması hususunda alınan ortalama yanıt değeri 2,94'tür. Katılımcıların yarısından fazlasının kerpiç konutların sağlıklı olduğuna katıldıkları bulunmuştur. Yapılan görüşmelerde kerpiçteki hava kalitesinin betonarme yapıya oranla daha temiz olduğu belirtilmiştir. Katılımcıların hemen hemen hepsi kerpiç binanın bakımının kolay olduğu ifadesine karşı çıkmış ve oldukça zor olduğunu beyan etmiştir. Kerpiç yapı malzemesinin yeni yapı malzemeleri ile kıyaslandığında önemli özellikleri arasında; sağlıklı ve ekonomik olması, basit aletlerden faydalanılarak yöresel olanaklarla kolay bir biçimde üretilmesi, havaya CO₂ gibi zararlı gaz salınımının hiç gerçekleşmeyişi ve yapımı için enerji (elektrik gibi) kullanılmayışı bulunmaktadır. Kerpiç herhangi bir uzman ve üretim tesisine ihtiyaç olmadan bulunduğu bölgede kolay bir şekilde üretilmektedir. Kerpiç üretimi sırasında atık oluşmamaktadır. Kerpiç konut kullanım

ömrünü tamamladığında ise geride bıraktığı kalıntıların çevreye bir zararı bulunmamaktadır (Çavuş vd., Dayı vd., Ulusu vd., Aruntaş, 2015). Ortalama değer olarak da kerpiç binanın bakımının kolay olduğu ifadesi kullanıcı tutumunun (1,05) olumsuz olduğunu ortaya koymuştur. Kerpiç yapıların her sene bakımının yapılması cümlesine ise ortalama değer olarak 2,05'lik bir yanıt alınarak bu ifadeye katılmadıkları belirlenmiştir. Kullanıcılar, maddi yetersizliklerin yanında köyde bulunan az sayıdaki usta nedeniyle yapılarının bakımlarını her sene yapamadıklarını belirtmiştir. Mekânsal boyutların yeterli olduğunu ifade eden soruya alınan ortalama yanıt (1,82), mekânsal boyutların yetersizliğini ortaya koymaktadır. Konutların mevcut mekânlarına mobilyaların sığmadığı, böylece mekân boyutlarının günümüz ihtiyaçlarına cevap vermediği beyan edilmiştir. Kerpiç binaların sağlam olduğuna yönelik alınan yanıtların ortalama değerinden (2,47) katılımcıların kerpiç binaların sağlam olduğuna katılmadıkları anlaşılmıştır. Bakımı yapılmadığında veya herhangi bir deprem sarsıntısında yapıların duvarlarının çatladığı ve yıkıldığı katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Kerpiç binaya mekân eklenebilir ifadesine (3,29) katıldıklarını belirten katılımcılar, mekân eklemelerinin avluda alan varsa oldukça kolay olduğunu belirtmiştir. Kışın kerpiç binayı ısıtmanın kolay olduğu hususuna yönelik alınan yanıtların ortalama değeri (3,94), katılımcıların bu konuyu oldukça olumlu değerlendirdiğini göstermektedir. Yazın kerpiç bina daha serindir ifadesi ise 4 ortalama değeri ile katılımcıların çoğu tarafından desteklenmiştir. Kullanıcılar kerpiç binanın yazın yiyecek deposu olarak da rahatlıkla kullanılabileceğini belirtmişlerdir. “Kışın yeni yapıyı ısıtmak kerpiç binaya göre daha kolaydır” ifadesine 1 ortalama değeri ile katılımcıların hiç katılmadığı belirlenmiştir. Kerpiç binada sobayı günde bir kez yakmalarının yeterli olduğunu belirten katılımcılar, betonarme binada ise sobayı gün içerisinde devamlı yakmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. “Yazın yeni bina, kerpiç binaya göre daha serindir” ifadesine ise 1,23 ortalama değeri ile çoğunlukla olumsuz yanıt veren kullanıcılar, yazın kerpiç yapıda klima kullanımına ihtiyaç duymadıklarını beyan etmişlerdir. “İstersem, bugün kerpiç bir bina inşa edebilirim” ifadesine yönelik yanıtlar (2 ortalama değeri), kullanıcıların bu konudaki olumsuz değerlendirmelerinin bir göstergesidir. Katılımcılar, artık kerpiç konut yapımına güçlerinin yetmediğini, maddi açıdan bir sorun olmasa bile usta bulmanın zor olduğunu belirtmişlerdir. “İstersem, bugün kerpiç olmayan bir bina inşa edebilirim” ifadesine ise 2,05 ortalama değeri ile kullanıcıların

katılmadıkları anlaşılmaktadır. Kerpiç olmayan bina inşası için maddi açıdan güçlerinin yetmediğini, ayrıca kendilerinin yapım süreçleri ile ilgili bir bilgilerinin olmadığını beyan etmişlerdir. “Kerpiç binada yaşamak isterdim” ifadesine verilen cevaplar ile 2,11 ortalama değeri ile kullanıcıların bu ifadeye katılmadıkları bulunmuştur. Çağın şartlarını karşılamayan ve bakımı zor olan kerpiç konutların yaşanması güç binalar olduğu belirtilmiş, ikinci bir konut olarak kullanılabileceği ayrıca dile getirilmiştir. “Artık kerpiç olmayan bir binada yaşamak istiyorum” ifadesine ortalama 3,52 değeri ile kullanıcıların katıldıkları ortaya çıkarılmıştır. Kerpiç konutun bakım ve hijyen şartlarından ötürü artık kerpiç yapıda yaşamamanın zor olduğunu beyan etmişlerdir. “Bakımını düzenli olarak yapabilseydim, kerpiç binada ömür boyu yaşardım” ifadesine verilen yanıtların ortalama 2,7 değeri ile kullanıcı katılımının olduğu bulunmuştur. Kerpiç bir binanın bakımı zor olmasaydı, geleneklerimizin devamının sağlanması için yaşanması gerekliliği dile getirilmiştir. “Kerpiç binaların üretimi devam etmelidir” ifadesi de yine bu devamlılığın gerekliliğini ortaya koyduğu için katılımcıların verdikleri ortalama değer 3, yani katılıyorum yönündedir. “Kerpiç binanın üretim maliyeti diğer binalara göre daha uygundur” ifadesine verilen yanıtları ise 3,88 ortalama değeri ile oldukça olumludur. Kerpiç bina üretiminde toprağın ve samanın herhangi bir maddi yükümlülüğünün olmadığı sadece döşeme için kullanılan ahşaplar için harcama yapıldığı dile getirilmiştir. Köydeki kerpiç binaların bazılarının kullanılmadığı ya da yıkıldığı için hayati tehlike oluşturmaktadır ifadesi 4 ortalama değeri ile kullanıcıları tarafından oldukça olumlu olarak benimsenmektedir. Katılımcıların hepsinin bir şekilde kerpicingin yıkım anında verdiği zarara şahit olması nedeniyle bu konutların hayati tehlike oluşturduğu konusunda hemfikir oldukları ortaya çıkmıştır. “Kerpiç bina günümüz şartlarında ihtiyaçlarımın hepsini karşılamaktadır” (2,35 ortalama değeri ile) ifadesine kullanıcıların katılmadıkları saptanmıştır. Katılımcılar, kerpiç konut mekân örgütlenmesinin bir avlu çevresinde olması nedeniyle tuvalet, banyo vs. gibi birimlerin yapının dışında bulunmasını, ayrıca boyutsal anlamda da yetersiz oluşu sebebiyle kerpiç konutların günümüz ihtiyaçlarını karşılamadığını dile getirmişlerdir. Katılımcılara yöneltilen cümleler sonucu yaptıkları yorumlar tablo 4.4’te verilmiştir.

Tablo 4.4 Anket Çalışmasına Katılan Katılımcıların Yorumları

Yöneltilen Cümleler	Katılımcı Yorumları
Kerpiç binada yaşamak sağlıklıdır.	“Büyüklerimiz tarafından böyle söylenmiştir.” “Düzen bulunmamaktadır.” “Hijyenik değil aslında ama sıcaklığı fazladır.”
Her yıl bakımını yapabiliyorum.	“Maddi yetersizlikler sebebiyle bakımı yapılamamaktadır.”
Mekânsal boyutlar yeterlidir.	“Bazı odalar oldukça küçük inşa edilmiştir.” “Dağınık yerleşim düzeni bulunmaktadır.” “Günümüz şartlarında kullanım için yeterli değil. Oturma grubu vs. yerleştirilemez.” “Modern açıdan yeterli değil.”
Kerpiç bina sağlamdır.	“Depremde yıkılabilir.” “Kış şiddetli geçerse yıkılır.” “En bakımsız kerpiç yapının iskeleti bile 10 sene ayakta kalır.” “Yağmur zarar vermektedir.”
Kerpiç binaya mekân eklenebilir.	“Avlu boyutuna bağlı olarak eklenir.” “Avlumuzda yer kalmadığında eklenmemektedir.” “Kerpiç malzemesine erişim zor ancak istenirse eklenir.”
Kışın kerpiç binayı ısıtmak daha kolaydır.	“Günde bir kez soba yakılması ısınması için yeterlidir.”
Yazın kerpiç bir bina daha serindir.	“Hava şartları çok sıcak olmasına rağmen diğer yapılara göre daha serindir.”

Tablo 4.4 (Devam)

Kışın yeni yapıyı ısıtmak kerpiç binaya göre daha kolaydır.	“Gün boyu soba yakılması gerektiğinden kerpice göre daha zordur.”
İstersem, bugün kerpiç bir bina inşa edebilirim.	“Kerpiç ustası bulmak çok zordur.” “Yaşlılık sebebi ile yapacak güç artık bulunmamaktadır.” “Ben yapamam yapacak birilerini bulmakta zor ama bulabilirim.” “Usta bulunursa yaptırılır.”
İstersem, bugün kerpiç olmayan bir bina inşa edebilirim.	“Maddi yetersizliklerden ötürü inşa edemem.” “Temel yapımını bilmediğimden inşasını gerçekleştiremem.”
Kerpiç binada yaşamak isterdim.	“Bakımı çok zor olduğundan istememekteyim.” “Yeni bakımlı bir kerpiç binada yaşamak isterdim.” “Ara ara gidip kalabileceğim bir yapı olsa daha iyi olur.”
Artık kerpiç olmayan bir binada yaşamak istiyorum.	“Alışkanlıklar sebebi ile yıllardır yaşadığım kerpiç konutumu bırakamam.” “Kerpiç kısmı yazın dolap gibi kullanılmaktadır. Erzak depolamak için iyi bir alandır.” “Temizlik açısından iyi olur.”
Bakımını düzenli olarak yapabilseydim, kerpiç binada ömür boyu yaşardım.	“Dökülecek olmasa yaşanır.” “Apartman dairesi planlaması şeklinde olursa isterdim.” “Köyümüzde günümüz şartlarında kerpiç onarımını yapan tek bir kişi var.” “Deprem durumunda hemen yıkılır.”

Tablo 4.4 (Devam)

Kerpiç binaların üretimi devam etmelidir.	“Eski geleneklerimizin unutulmaması için gereklidir.” “Eski geleneklerin yok olmasını istemem.” “İşlevsel yapılar olmadığından devam etmese de olur.”
Kerpiç binanın üretim maliyeti diğer binalara göre daha uygundur.	“Kerpişte toprak herhangi bir masrafa sebep olmamaktadır. Tek masraf ahşap hatıllardır.”
Köydeki kerpiç binaların bazıları kullanılmadığı ya da yıkıldığı için hayati tehlike oluşturmaktadır.	“Şiddetli yağmura bağlı olarak yıkımlar olmaktadır.”
Kerpiç bina günümüz şartlarında ihtiyaçlarımızın hepsini karşılamaktadır.	“Normal apartman düzeninde olursa karşılar.” “Bakımı yapılırsa normal yapılardan bir farkı yoktur. 10 sene de bir dış sıva en kötü ihtimalle 5-6 sene de bir yapılırsa yeterlidir.” “Ebeveyn banyosu olmadığından yetersiz.”

Yapılan ankette kerpiç ve yeni yapıların olumlu, olumsuz özelliklerine yönelik kullanıcı görüşleri tablo 4.5.'te verilmiştir.

Tablo 4.5 Kullanıcı Görüşleri

Kerpiç		Yeni Yapı	
Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz
“Sıcaklık olarak yazın ve kışın daha konforludur.” “Sabahları çok huzurlu uyanmaktayız.”	“Bakımı oldukça zor, böcekler ve haşeratlar rahatsız edici olabiliyor ayrıca temizlik açısından da beni zorlamaktadır.” “Daire planlaması şeklinde olmayışı bir avlunun oluşu sıcak mekânların direkt soğuk avluya açılmasıdır.” “İçerde tuvalet olmayışı, yılan, fare, güve çıkması, kişisel alan olmayışı olumsuzdur.”	“Temiz ve düzenli oluşu, az bakım gerektirmesi.” “Odaların antre etrafına sıralanmasıdır.”	“Soğuk oluşu, oda sayısı yetersiz gelmektedir.” “Boyut olarak yetersizdir.”

5. SONUÇLAR

Bu çalışma kapsamında kullanıcıların kerpiç konutlarda yaşamayı istedikleri, ancak kerpiç konutlar daha fazla bakım gerektirdiği için gereksinimlerini karşılayabilecek yeni konutlar ürettikleri bulunmuştur. Yeni konut üretemeyen kırsal kullanıcıların ise konutlarını daha az müdahalelerle kısmen dönüştürdükleri belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında kerpiç için gerekli bakımı yapacak genç nüfusun yerini yaşlı nüfusa bıraktığı göç hareketinin, kırsaldaki mekânsal dönüşüme neden olduğu keşfedilmiştir. Kerpiç konutlar ısısal konfor bakımından yeni konutlara oranla çok daha iyi bir ortam sunmalarına karşın, kerpiç konutların daha küçük bir mekânsal büyüklüğe sahip olmaları ve dış etkilere karşı (yağmur gibi) daha hassas ve zayıf bir dayanımda olmaları, yeni konutların sürekli bir yaşam alanı olarak tercih edilmelerine ortam sağlamıştır. Kerpiç konutların yaşam alanı olarak daha sağlıklı bir ortam oluşturması, kullanıcıların bazılarının halen bu konutlarda yaşamaya devam etmelerinin önemli bir nedenidir. Ancak halen eski konutlarında oturan kullanıcıların çoğunluğunun maddi imkânsızlıklar sebebiyle, yeni konut üretimi için yeterli imkânları olmadığı için mevcut konutlarında yaşamaya devam ettikleri de belirlenmiştir. Ayrıca ekonomik düzeyi iyi olan bazı kullanıcıların ise yeni konutlar inşa etmelerine karşın, hala kerpiç konutlarının yıkılmaması için çabaladıkları ve onların bazı mekânlarını hali hazırda kullanmaya devam ettikleri de tespit edilmiştir. Bu kullanıcıların kerpiç konutlarını kullanmaya devam etmelerinin en büyük sebeplerinden birinin de onların içindeki hava kalitesinin yeni konutlarına oranla çok daha iyi olduğunu belirtmeleri olmuştur. Çalışma alanındaki mevcut kerpiç konutların bakımlarının yıkılan konutlardan alınan kerpiç tuğlalar ile yapılmasının tespiti ise bu malzemenin geri dönüşüm kapasitesinin bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

Çalışma alanındaki kerpiç konutlar ve onların yerini alan yeni konutların plan düzenleri incelendiğinde malzeme ve kullanılan alana bağlı olarak çeşitli benzerliklerin yanında, farklılıkların da olduğu anlaşılmaktadır. Bazı konutlarda dışarıda olan ıslak mekânların (tuvalet ve banyo) içeri alındığı tespit edilirken, diğerlerinde ise bu mekânların dışarıda (avluda) kaldığı görülmektedir. Ayrıca odalara geçiş yaparken dış ortamla bağlantılı olan aralıklar yerini, apartman dairesi düzeninde olduğu gibi kapalı bir aralığa ya da koridora bırakmıştır. Bu planimetrik

düzenlemenin mevsim şartlarından etkilenmeden odalar arasındaki erişilebilirliğe katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Kerpiç binalardaki niş elemanları, yeni binaların bazılarında da gözlemlenmiştir. Aslında geleneksel olarak kullanılan nişlerin yeni binalarda da oluşu kullanıcıların bu dönüşüm sürecinde alışkanlıklarının bazılarını yeni binalara entegre etmeye çalıştıklarını göstermektedir.

Kerpiç bina kullanımına daha çok orta yaş ve üzerindeki kullanıcıların daha yatkın olduğu, ayrıca genç yaştaki kullanıcıların ise kerpiç konutların kullanımını günümüz şartlarında gereksiz bir külfet olarak gördükleri anlaşılmıştır. Bu sebeple zamanın getirileri ile birlikte kullanıcıların artık kerpiç yapım süreçlerini öğrenmedikleri için geleneksel uygulamalardan uzaklaştıkları belirlenmiştir.

Yaşam alanı olarak kullanılmayan kerpiç konutların bazılarının ahır, kümes gibi hayvan barınağı olarak kullanımları onların yıkılmasını engellemiştir. Bu yeni işlev, bu binaların bakımlarının kısmen yapılacağı ve hava şartlarına bir süre daha dayanabileceklerinin ve yıkılmayacaklarının bir göstergesidir.

Günümüzde kırsaldan kente göç, kırsaldaki kerpiç binaların yeteri kadar bakımlarının yapılamamasına, tuğla ve briket gibi yeni malzemelerle yığma ya da karkas sistemli yeni konutların ya da ekleme mekânların üretilmesine neden olmaktadır. Sağlıklı bir ortam oluşturan yapısı kırsal kullanıcılar tarafından iyi bilinmesine karşın, kerpiç binalar her yıl bakım gerektiren özellikleri ile günümüzde daha az tercih edilmektedir. Özellikle gelecekte üretilecek kırsal konutlarda bu malzemenin tekrar kullanılabilmesi, hem sağlamlığının artırılması için çeşitli önlemlerin alınmasını hem de bakım gerektirmeyen kerpicing geliştirilmesini zorunlu bir hale getirmektedir. Gelecek çalışmalar bu önemli noktayı geliştirmeye yönelik olabilir.

KAYNAKLAR

- Acar, B., Bekleyen, A. (2008). Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi Kapsamında Üretilen Konutların Kullanıcı Memnuniyeti Açısından İncelenmesi: İslamköy ve Tur Mezrası Örneği. *Anadolu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 9(2), 241-259.
- Akbaş Örs, E. C. (2022). Mekânsal ve işlevsel değişimin toplumsal yapı temelinde irdelenmesi: Adatepe Konutları. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 300.
- Akyıldız, N.A. (2021). Geleneksel ve kırsal yerleşimlerde sosyo-kültürel değişimin mekâna yansımaları: Malatya/Darende Günpınar yerleşimi örneği. *Araştırma Makalesi. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 84-99.
- Almaç, U. (2002). Alçı bağlayıcılı hazır harç ile toprak karışımının hasarlı kerpiç yapılarda onarım harcı olarak kullanılabilmesi için deneysel araştırma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 52.
- Arıbaş Ulukol, D. (2019). İznik Hisardere Köyü incelenmesi ve kırsal bağlamda sorunlarının değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 207.
- Atalay, İ. (1994). Türkiye Coğrafyası, ISBN 975-95527-7-9, Ege Üniversitesi Basımevi.
- Baran Ergül, D. (2018). Kırsal konutlar ve eklentileri üzerine bir araştırma: Tongurlar Köyü örneği. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 200.
- Bekleyen, A., Dalkılıç, N. (2011). The influence of climate and privacy on indigenous courtyard houses in Diyarbakır, Turkey. *Scientific Research and Essays*, 6(4), 908-922.
- Boğaziçi Yakut, A. (2019). Terkedilmekte olan kırsal mimari miras: Ödemiş-Karadoğan Köyü, *Sanat Tarihi Dergisi*, XXVIII/1, 119-137.
- Bulut, İ. (2002). Torul İlçesi'nin Mesken Şekilleri Sorunları ve Çözüm Önerileri. G Gümüşhane ve Yöresinin Kalkınma Sempozyumu 23 - 25 Ekim,1.
- Çavuş, M., Dayı, M., Ulusu, H., Aruntaş, H. Y. (2015). Sürdürülebilir Bir Yapı Malzemesi Olarak Kerpiç. *ISBS 28-30 Mayıs, 2. International Sustainable Buildings Symposium*,184.
- Çınar Algül, L., Ulusu Uraz, T., Olgaç Türker, Ö. (2022). Kırsal konutta mekânsal değişim: Büyükkonuk Köyü (Kom-i Kebir), Kuzey Kıbrıs örneği. *Gazi Üniversitesi Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 37:3, 1655-1672.
- Demirrenk, E.İ. (2017). Geleneksel Rize İkizdere evlerinin plan tipolojisi açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 120.

- Eminağaoğlu, Z. (2004). Kırsal yerleşmelerde dış mekan organizasyonu-İlgili politikalar ve değerlendirmeler. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 320.
- Eyüce, A. (2005). Geleneksel Yapılar ve Mekânlar. Birsan Yayınları, 115.
- Gündoğdu, A. (2019). Geleneksel Of evleri üzerine bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 120.
- Gür, Ş.Ö. (2000). Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü. YEM Yayınları, 62-114.
- Google Earth. (n.d.). Şükürlü Köyü. Retrieved from https://earth.google.com/web/@37.81098061,40.34791455,1595.95896405a,0d,35y,102.0516h,0t,0r?utm_source=earth7&utm_campaign=vine&hl=tr.
- Google Maps. (n.d.). Şükürlü Köyü. Retrieved from <https://www.google.com/maps/dir/Talaytepe,+%C4%B0l%C3%A7e+garaj%C4%B1,+Trafik+%C3%87%C4%B1k%C4%B1%C5%9F+Kontrol,+Diyarbak%C4%B1r+Yeni+Otogar%C4%B1,+Kayap%C4%B1nar%2FDiyarbak%C4%B1r/diyarbakir+%C5%9F%C3%BCk%C3%BCr%C3%BC/@37.8651216,40.2355374,14410m/data=!3m1!1e3!4m2!1m5!1m1!1s0x40751fc3c32b24ed:0xb9e7b0e642e60e1d!2m2!1d40.1348115!2d37.9220108!1m5!1m1!1s0x40752f37be7b0e642e60e1d!2m2!1d40.1348115!2d37.9220108!1m5!1m1!1s0x40752f37be7b0e642e60e1d!2m2!1d40.1346118!2d37.811438>.
- Hassanain, M. A. ve Iftikhar, A. (2015). Framework Model for Post-Occupancy Evaluation of School Facilities. Structural Survey, 33(4/5), 322-336.
- ICOMOS. (1999). Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü. Meksika.
- Kantar, Z. (1998). Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekân Organizasyonu-Artvin İli Köyleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 112.
- Karakuyu, M. (2008). Alaşehir İlçesinde Yerleşmelerin Geçim Kaynaklarına Göre Sınıflandırılması, A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Basılmamış Lisans Tezi, 41.
- Köylerim. (2019). Şükürlü Köyü. Retrieved from <https://www.koylerim.com/cinar-sukurlu-koyu-315945h.htm>.
- Perker, Z. S. Akıncıtürk, N. (2011). Geleneksel Konutlarda Fiziksel Değişim: Bursa'da Üç Örnek Yapı", Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 16, Sayı 1, 40.
- Philps, M. (1993). Rural Gentrification and Class Colonisation, Journal of Rural Studies, C.9, S.2.
- Sarp, A. (2007). Sağlıklı Yapının Sürdürülebilirlik Sürecine Yönelik bir Model Önerisi. Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 201.
- Tunçdilek, N. (1984). Türkiye Köylerinin Yapısal Özelliklerine Toplu Bir Bakış. İstanbul Üniversitesi, Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitü Dergisi, 1.

- Tümer, Ş. (2020). Bafra Kırsal Konut Mimarisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 426.
- Uysal, A.B., Sakarya, İ. (2012). Kırsal Soylulaştırma ve Turizmin Kırsal Yerleşimlere Etkileri: Adatepe ve Yeşilyurt Köyleri, 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 36.Kollokyum, 18 Mart Üniversitesi, 14.
- Zorlu, T., Sağsöz, A. (2010). Müstakil Konut Sitelerinde Kullanıcı Tercihlerine Bağlı Fiziki Müdahaleler: Trabzon Örneği. METU Journal of The Faculty of Architecture 27/2: 360.

EKLER

Ek 1 : Anket Formu

KULLANICI ÖZELLİKLERİ	CİNSİYET	Kadın ☐	Erkek ☐			
	MEDENİ DURUM	Bekâr ☐	Evli ☐			
	YAŞ	0-19 ☐	20-29 ☐	30-39 ☐	40-49 ☐	50+ ☐
	EĞİTİM DURUMU	Okur yazar değil ☐ Okur yazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐				
	MESLEKİ FAALİYET	Ev Hanımı ☐	Tarım ☐	Hayvancılık ☐		
	MÜLKİYET	Kiracı ☐	Ev sahibi ☐			
	KONUTTAKİ KİŞİ SAYISI	0-3 ☐	4-8 ☐	8-12 ☐	12+ ☐	

YAPI BİLGİLERİ	YAPI MALZEMELERİ	Ahşap ☐ Kerpiç ☐ Betonarme ☐	Taş ☐ Briket ☐ Karma ☐		
	KAT SAYISI	Tek katlı ☐	İki katlı ☐		
	TAŞIYICI TÜRÜ	Yığma ☐	Karkas ☐	Karma ☐	
	YAPIM ŞEKLİ	İmece ☐	Aile ☐	Usta ☐	
	KONUT YAŞI	0-20 ☐	21-50 ☐	51-100 ☐	100+ ☐
	BAĞIMSIZ BÖLÜM	Tek ☐	Çok ☐		

Ek 1 (Devam)

KULLANICI TUTUMLARI	Kullanıcı tutumlarını ölçmeye yönelik hazırlanan ifadeler	4	3	2	1	Yorum
	Kerpiç binada yaşamak sağlıklıdır.					
	Kerpiç binanın bakımı kolaydır.					
	Her yıl bakımını yapabiliyorum.					
	Mekânsal boyutlar yeterlidir.					
	Kerpiç bina sağlamdır.					
	Kerpiç binaya mekân eklenebilir.					
	Kışın kerpiç binayı ısıtmak daha kolaydır.					
	Yazın kerpiç bir bina daha serindir.					
	Kışın yeni yapıyı ısıtmak kerpiç binaya göre daha kolaydır.					
	Yazın yeni yapı, kerpiç binaya göre daha serindir.					
	İstersem, bugün kerpiç bir bina inşa edebilirim.					
	İstersem, bugün kerpiç olmayan bir bina inşa edebilirim.					
	Kerpiç binada yaşamak isterdim.					
	Artık kerpiç olmayan bir binada yaşamak istiyorum.					

Ek 1 (Devam)

	Bakımını düzenli olarak yapabilseydim, kerpiç binada ömür boyu yaşardım.					
	Kerpiç binaların üretimi devam etmelidir.					
	Kerpiç binanın üretim maliyeti diğer binalara göre daha uygundur.					
	Köydeki kerpiç binaların bazıları kullanılmadığı ya da yıkıldığı için hayati tehlike oluşturmaktadır.					
	Kerpiç bina günümüz şartlarında ihtiyaçlarımın hepsini karşılamaktadır.					

Açıklama 4: Çok katılıyorum, 3: Katılıyorum, 2: Katılmıyorum, 1: Hiç katılmıyorum

KULLANICININ GÖRÜŞLERİ	Kerpiç evinizin en olumlu ve en olumsuz yönlerini anlatır mısınız?

Ek 1 (Devam)

KULLANICININ GÖRÜŞLERİ	Yeni evinizin en olumlu ve en olumsuz yönlerini anlatır mısınız?

Ek 2 : Etik Kurulu Onay Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 14/11/2022-392025

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-14679147-663.05-392025
Konu : İnceleme (Projenin Değerlendirilmesi)

14/11/2022

Sayın SERPİL ÖZAYDOĞDU

"Kırsal Mimarlığın Dönüşümü: Şükürü Köyü Diyarbakır" başlıklı çalışmanız Yükseköğretim Kurumları Bilişsel Çalışma ve Yayın Etiği Yönergesi uyarınca Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı tarafından değerlendirilmiş olup söz konusu çalışmanın bilişsel etik açısından uygun olduğuna ilişkin Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı kararı Üniversitemiz Rektörlük Makamının 11.11.2022 tarih ve 389448 sayılı Oluru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi rica ederim.

Av. Rengin AVCI
Hukuk Müşaviri V.

Ek: İlgili Belgeler(1 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BSCAU5L81R Pin Kodu :96162 Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd/ek-56398eD-BSCAU5L81R&eS=389025>
Adres:Dicle Üniversitesi Rektörlüğü, 21280-Diyarbakır
Telefon: +90 412 241 10 00 Faks: +90 412 241 10 56
e-Posta: genel@dice.edu.tr Elektronik Ağ: <http://www.dicle.edu.tr>
Kep Adresi: dicleuniversitesi@h01.kep.tr

Bilgi için: Erkan Seyrek
Unvan: Bütün Personel

Tel No: 2237

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 2 (Devam)

Evrak Tarih ve Sayısı: 14/11/2022-392025

Evrak Tarih ve Sayısı: 11/11/2022-389448

DİCLE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU PROJE ONAY BELGESİ FORMU (EK 4)

Üniversitemiz Mimarlık Fakültesi Mimarlık bölümü yüksek lisans öğrencisi Serpil ÖZAYDOĞDU'nun "Kırsal Mimarının Dönüşümü: Şükürlü Köyü Diyarbakır" başlıklı çalışması, Dicle Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Yönergesi uyarınca değerlendirilmiştir.

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU KARARI (Etik Kurul tarafından doldurulacaktır)	
Başvuru formunun Etik Kurula ulaştığı tarih	25.10.2022/380903
Etik Kurul Karar toplantı tarihi ve karar sayısı	04.11.2022—270
☒ Proje etik açısından uygun bulunmuştur.	
☐ Proje etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir.	
Açıklama:	
☐ Proje etik açısından uygun bulunmamıştır.	
Açıklama:	

Prof. Dr. H. Musa BAĞCI
BAŞKAN

Prof. Dr. Hasan TANRIVERDİ
ÜYE

Prof. Dr. Mehmet Mesut ERGİN
ÜYE

Prof. Dr. Kemal ÖZGEN
ÜYE

Prof. Dr. Yılmaz DEMİRHAN
ÜYE

Prof. Dr. Bahar BURTAN DOĞAN
ÜYE

Prof. Dr. Mehmet Halis ÖZER
ÜYE

ASLİ GİBİDİR

HKM-FRM-499/00

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 3: 2 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

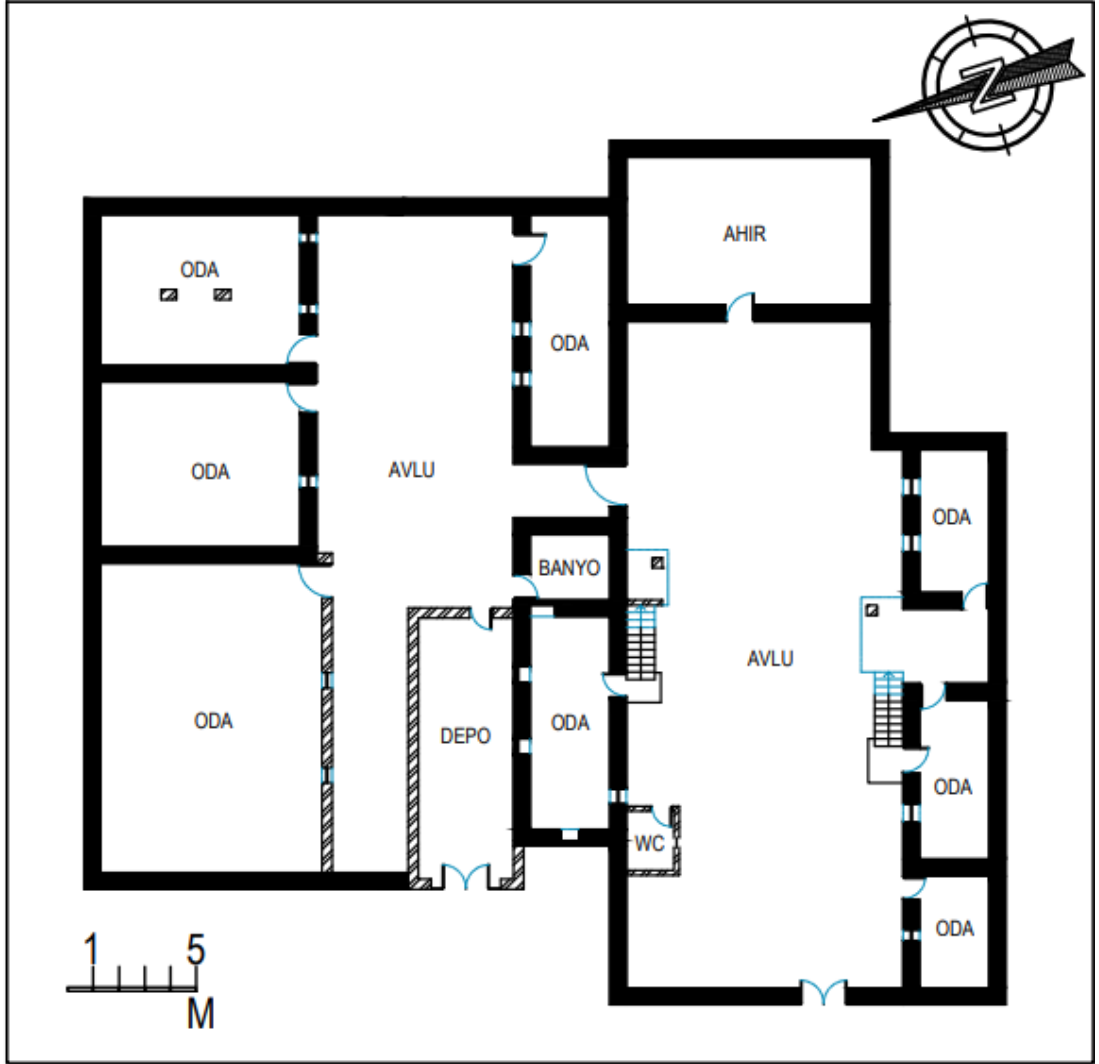

Kerpiç

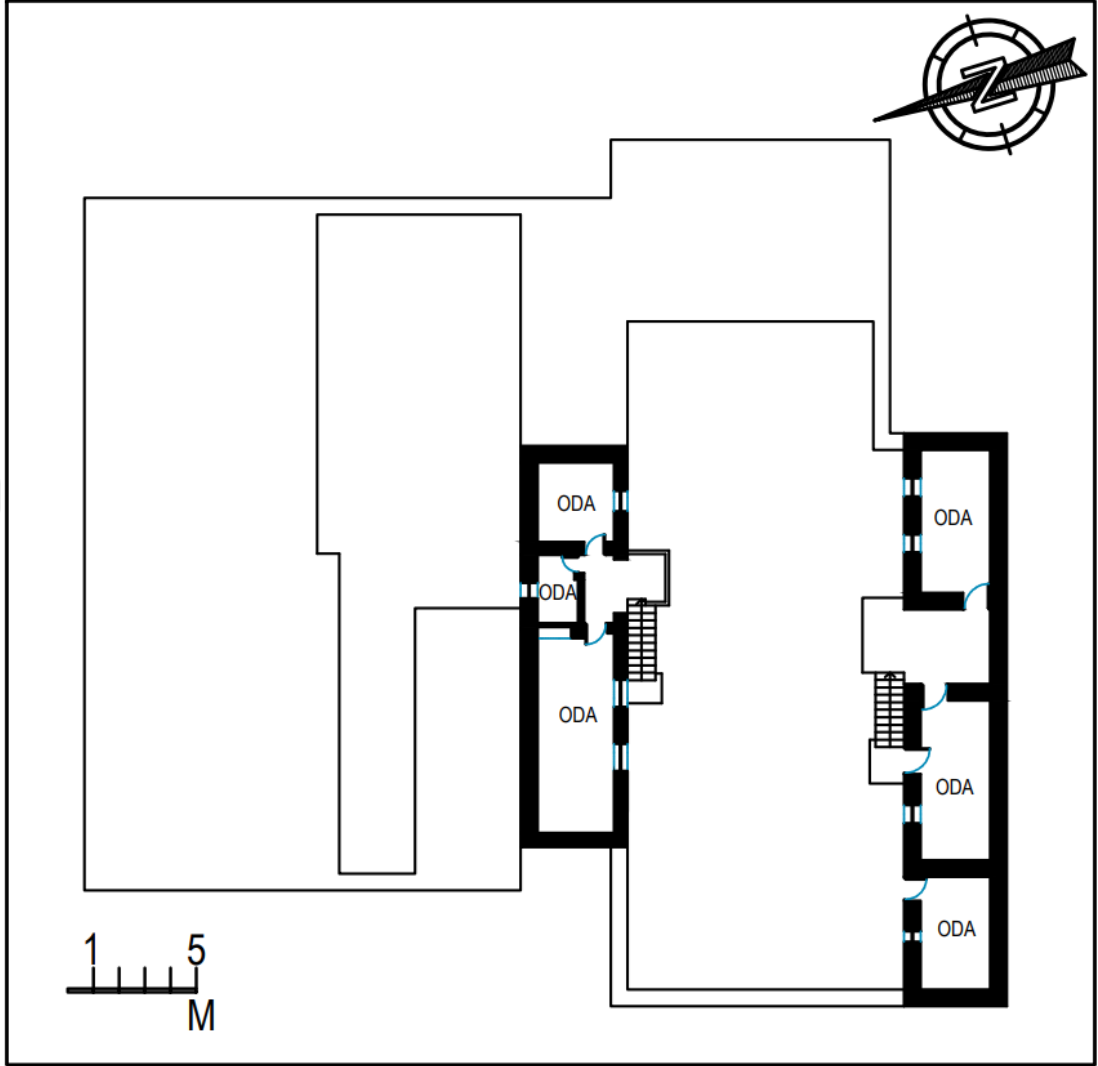
Briket

Ek 3 (Devam)

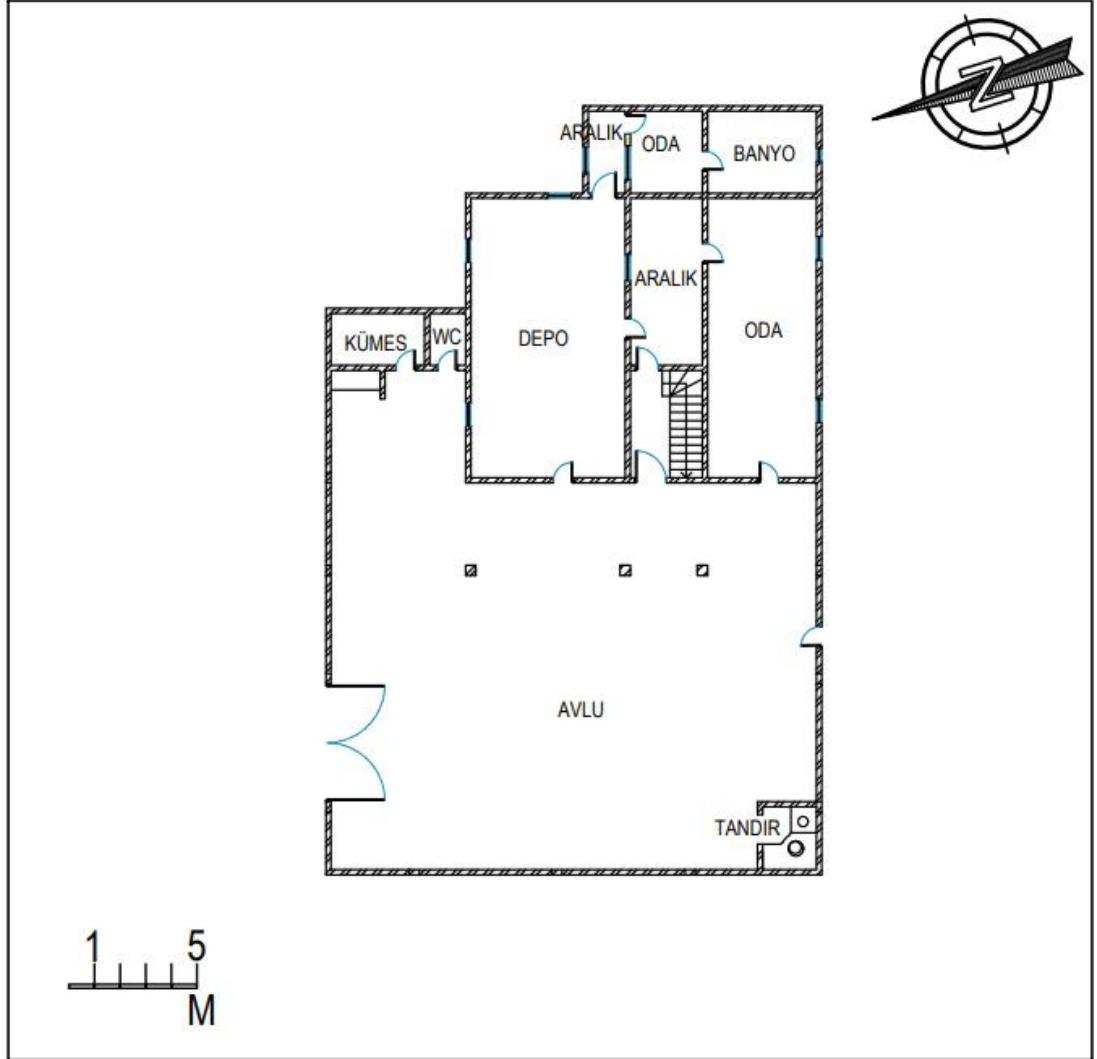
Eski Ev Zemin Kat Planı

Ek 3 (Devam)

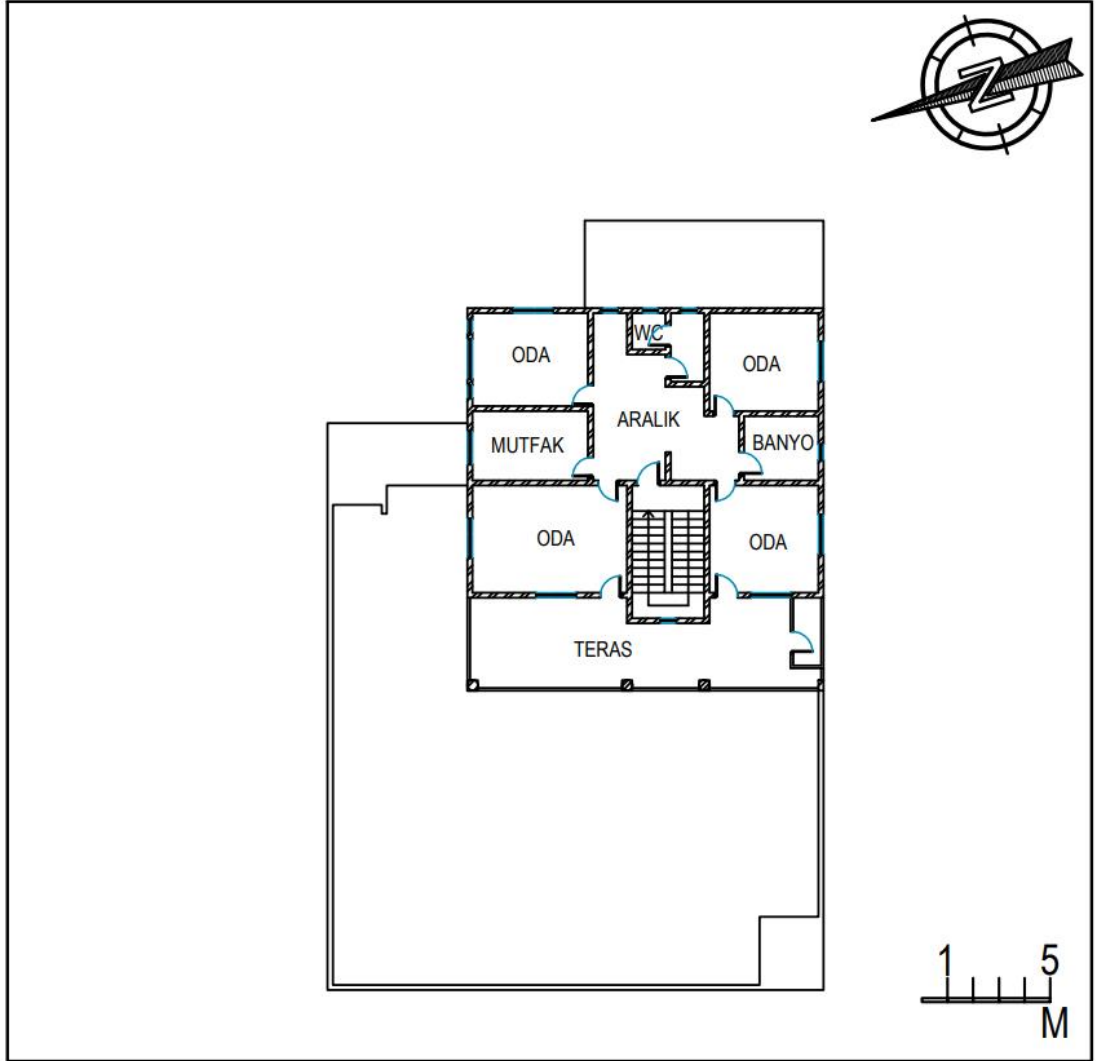
Eski Ev 1. Kat Planı

Ek 3 (Devam)

Yeni Ev Zemin Kat Planı

Ek 3 (Devam)

Yeni Ev Birinci Kat Planı

Ek 4: 3 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

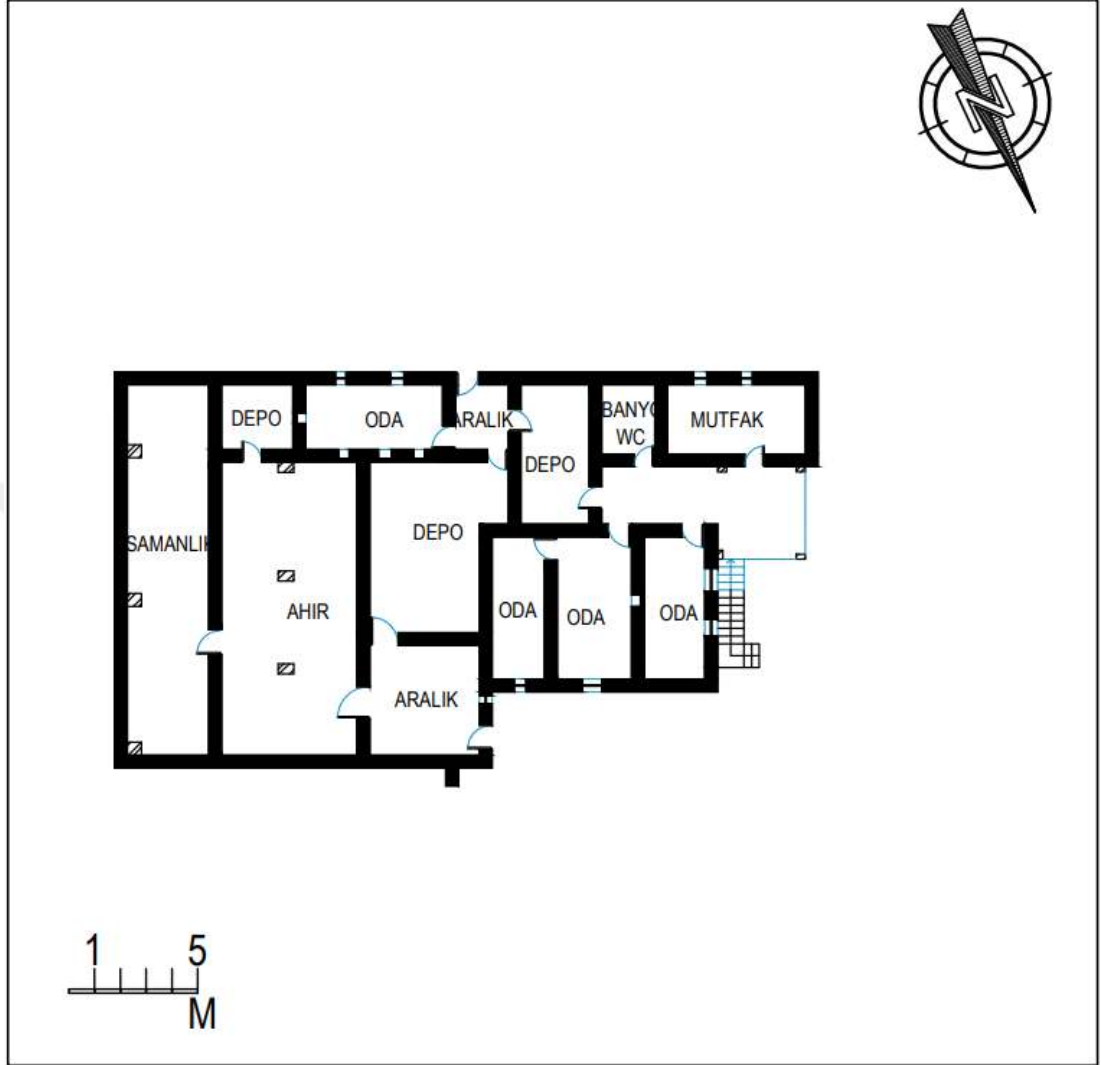

Kerpiç

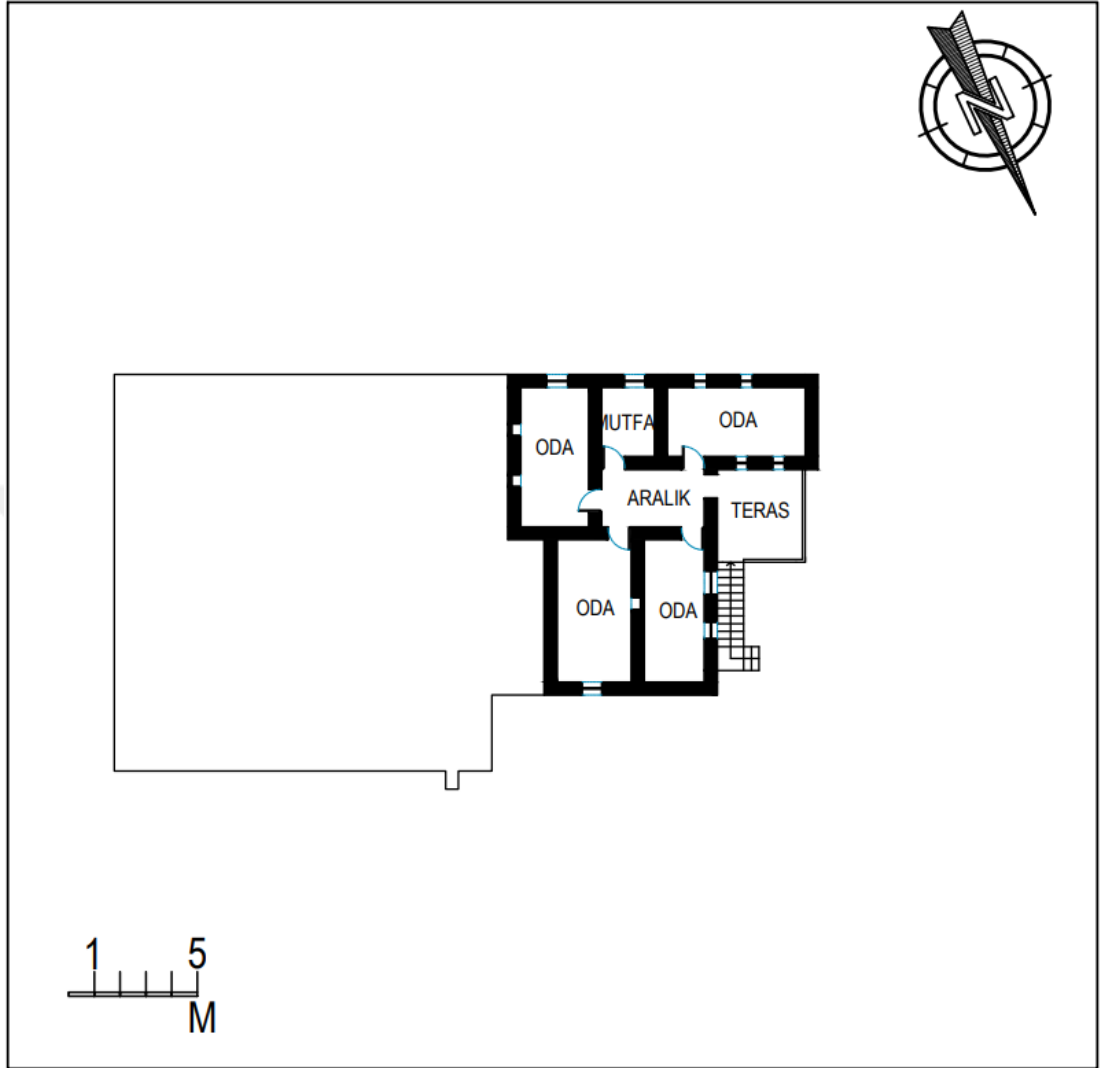
Briket

Ek 4 (Devam)

Zemin Kat Planı

Ek 4 (Devam)

1. Kat Planı

Ek 5: 4 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

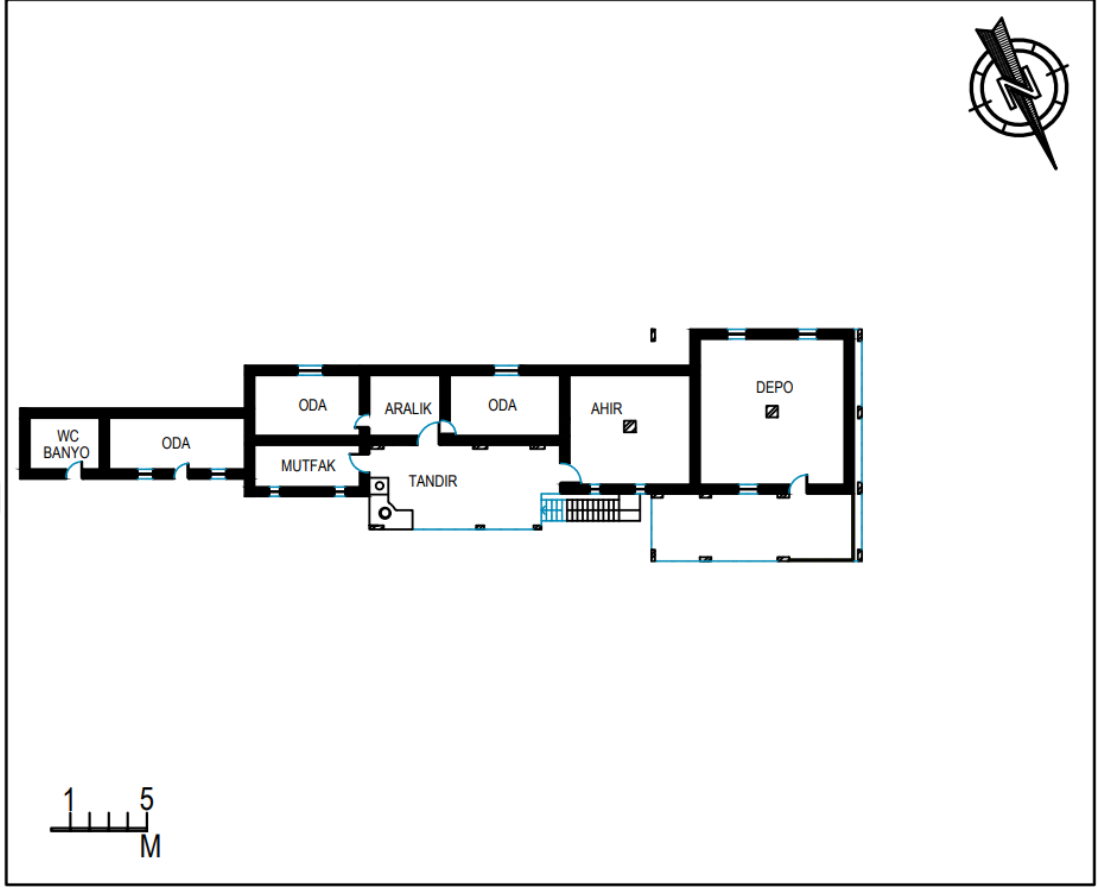

Kerpiç

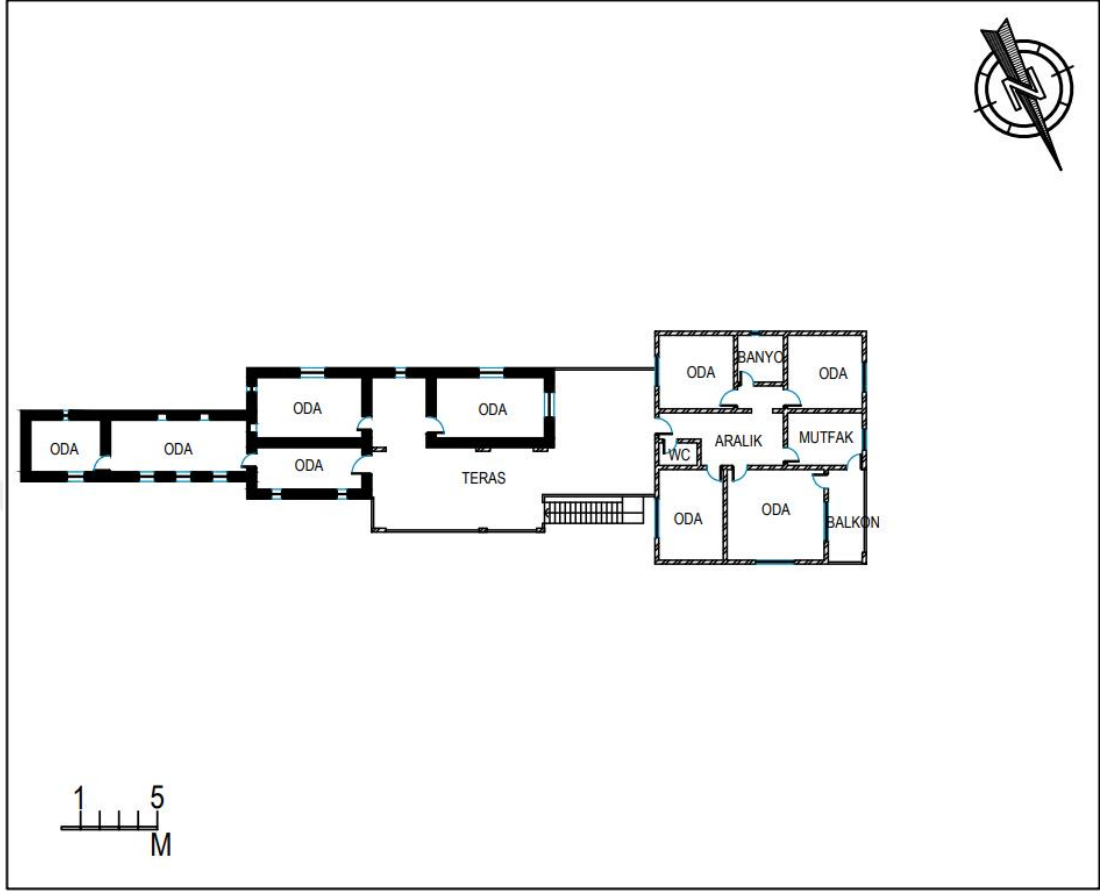
Briket

Ek 5 (Devam)

Zemin Kat Planı

Ek 5 (Devam)

1. Kat Planı

Ek 6: 13 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

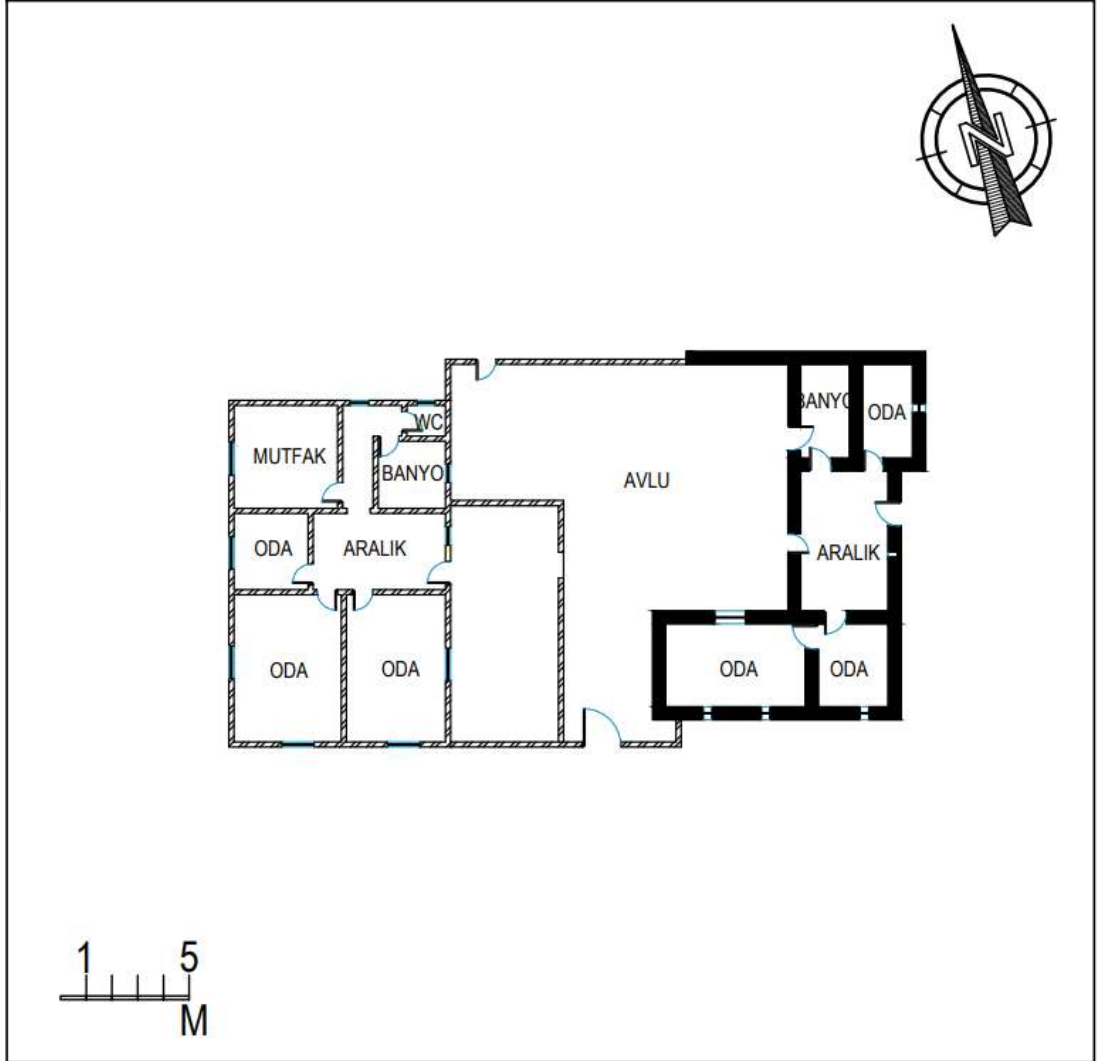

Kerpiç

Briket

Ek 6 (Devam)

Zemin Kat Planı

Ek 7: 32 Numaralı Ev Planları

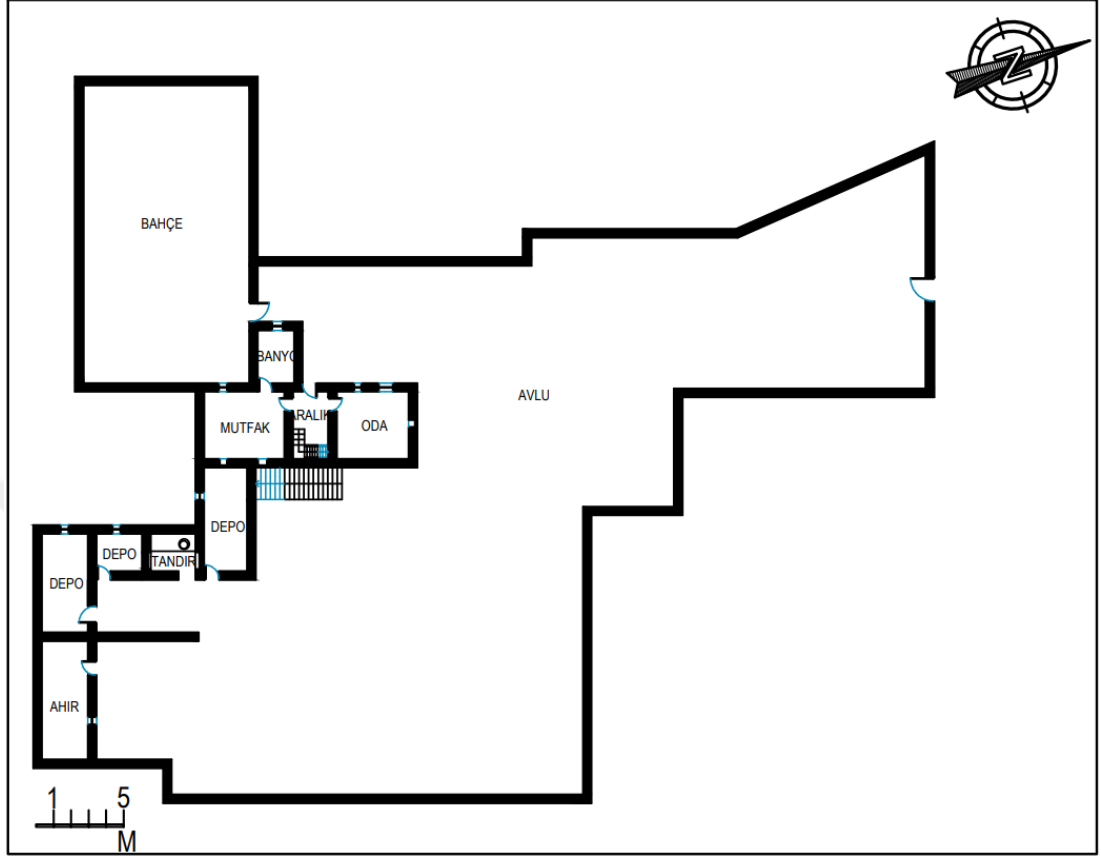
Vaziyet Planı

Malzemeler

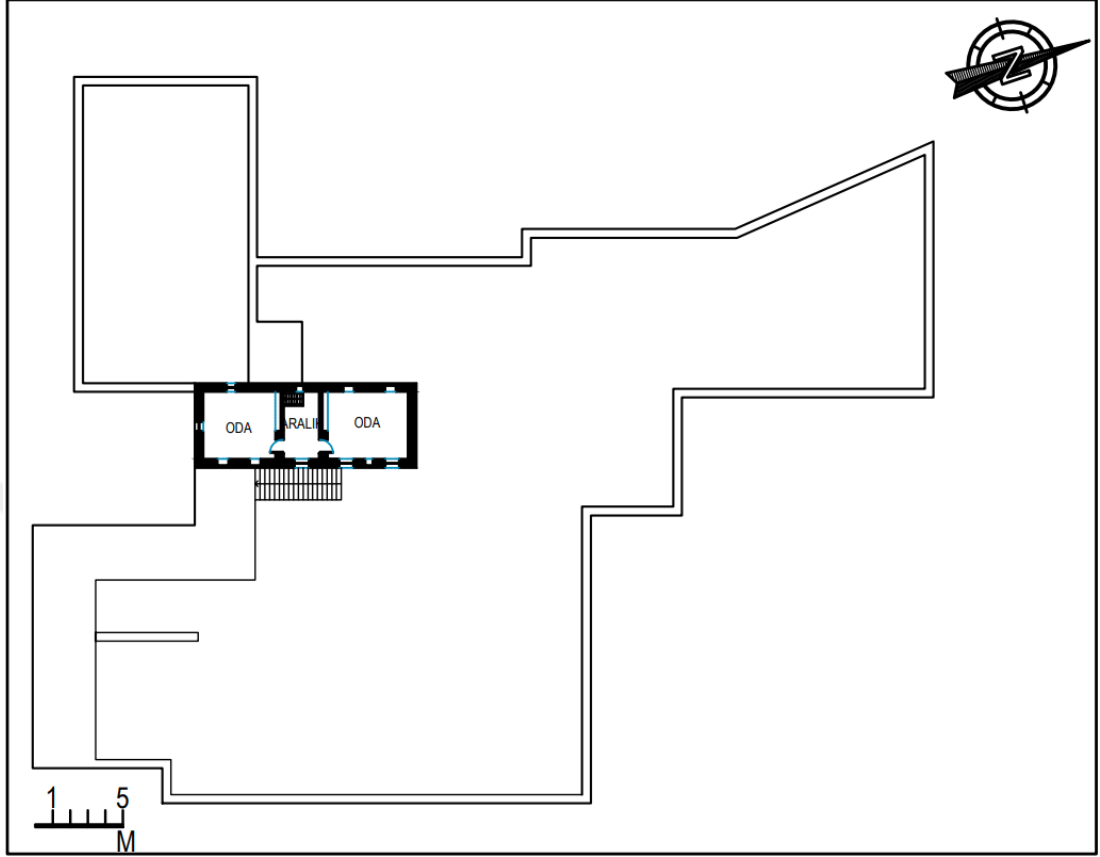
Kerpiç

Ek 7 (Devam)

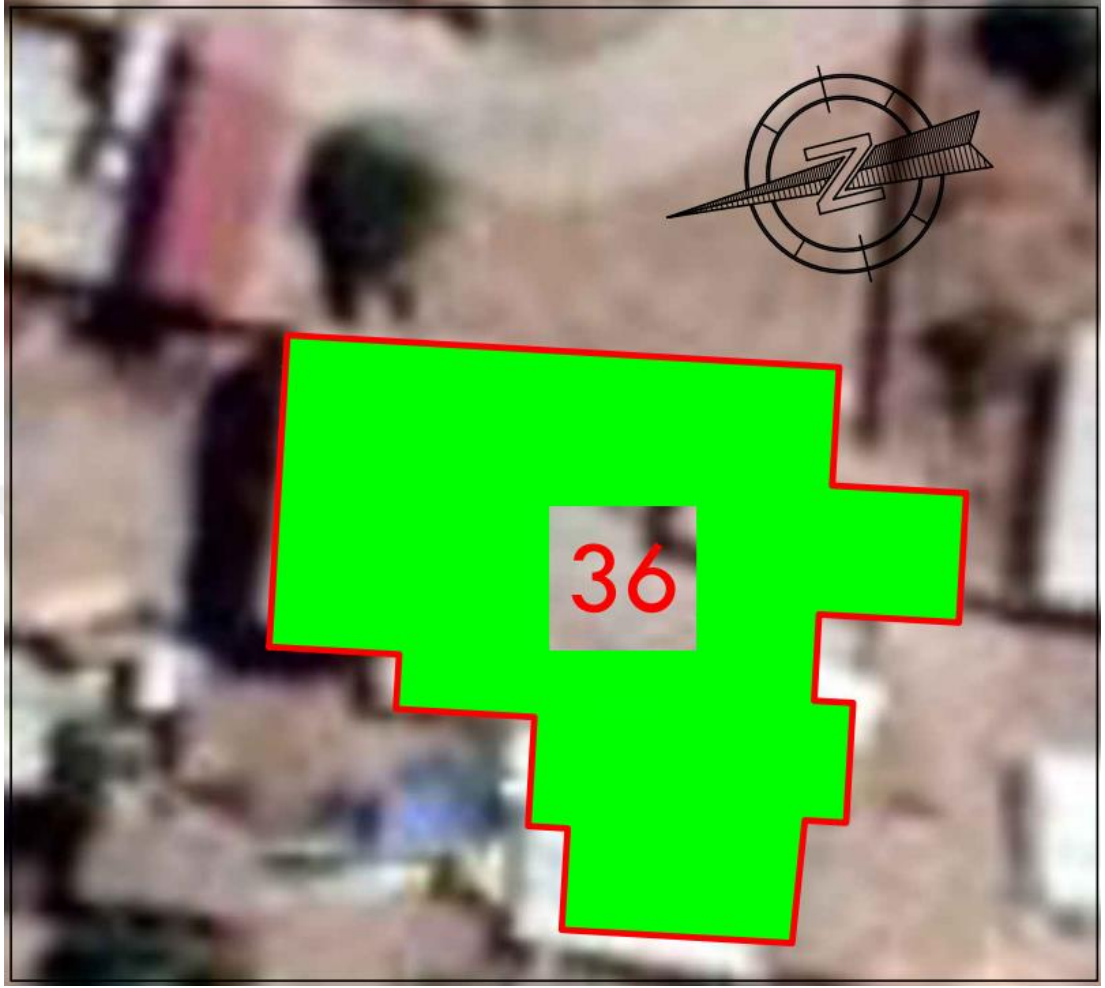
Zemin Kat Planı

Ek 7 (Devam)

1. Kat Planı

Ek 8: 36 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

Kerpiç

Briket

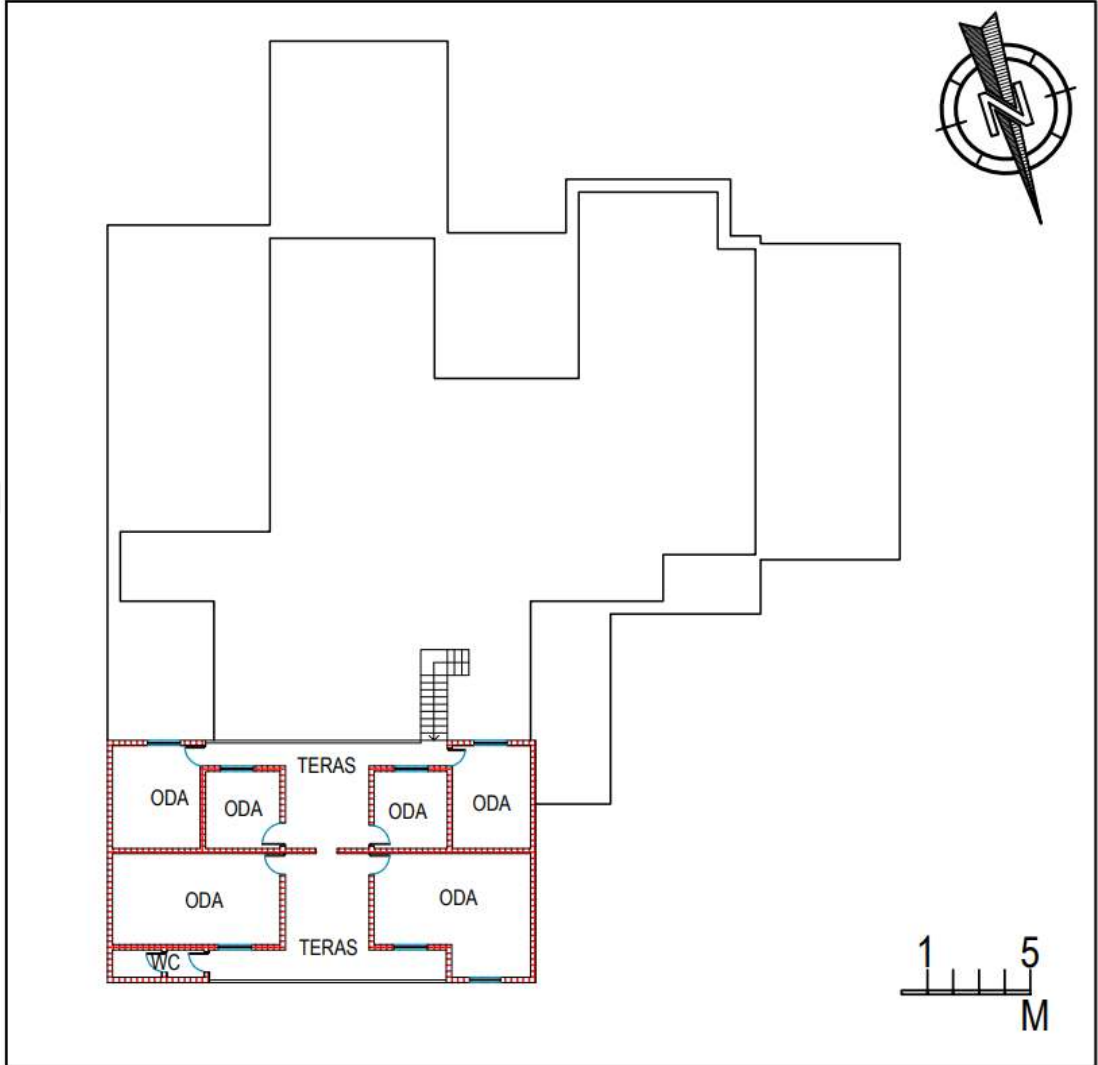
Tuğla

Ek 8 (Devam)

Zemin Kat Planı

Ek 8 (Devam)

1. Kat Planı

Ek 9: 37 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

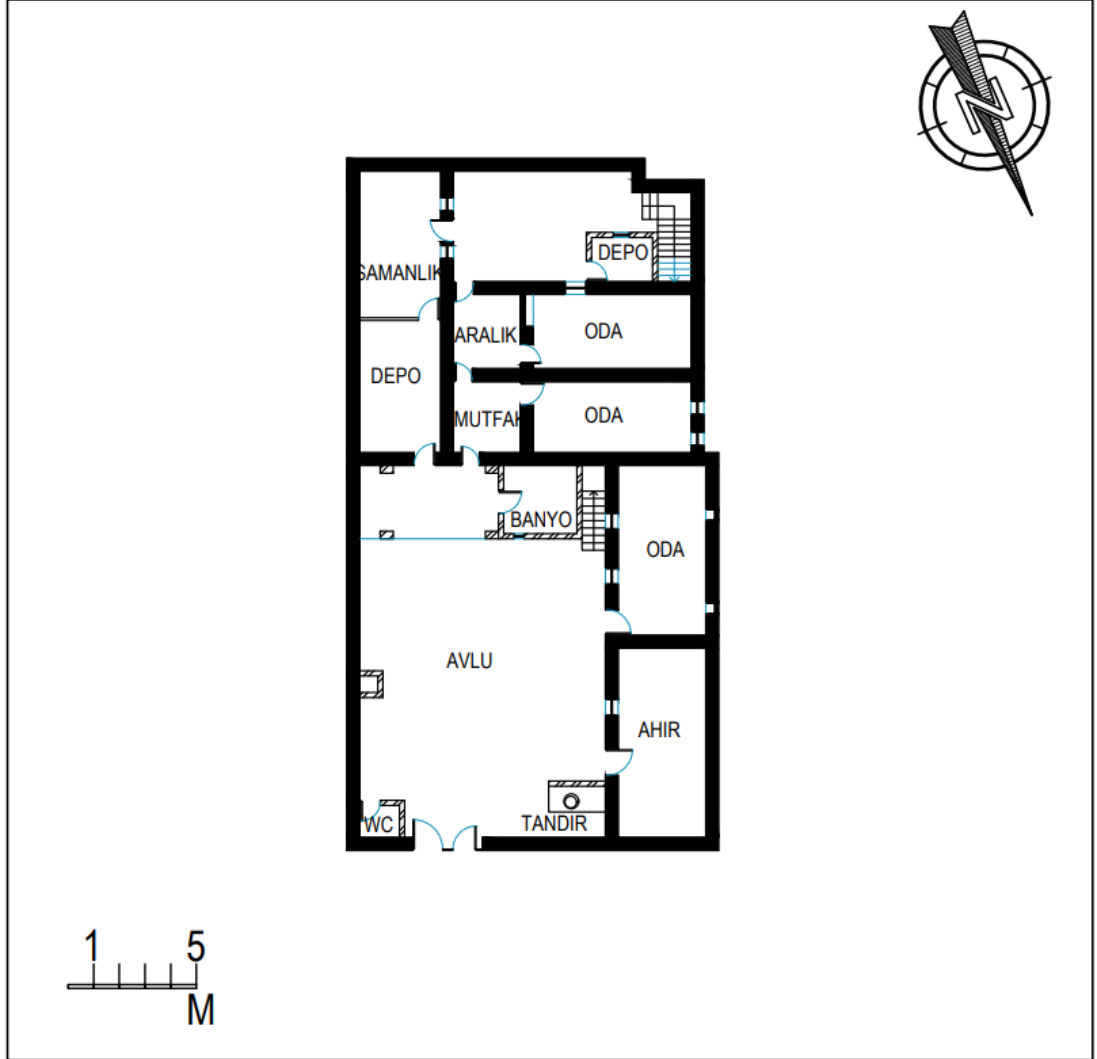

Kerpiç

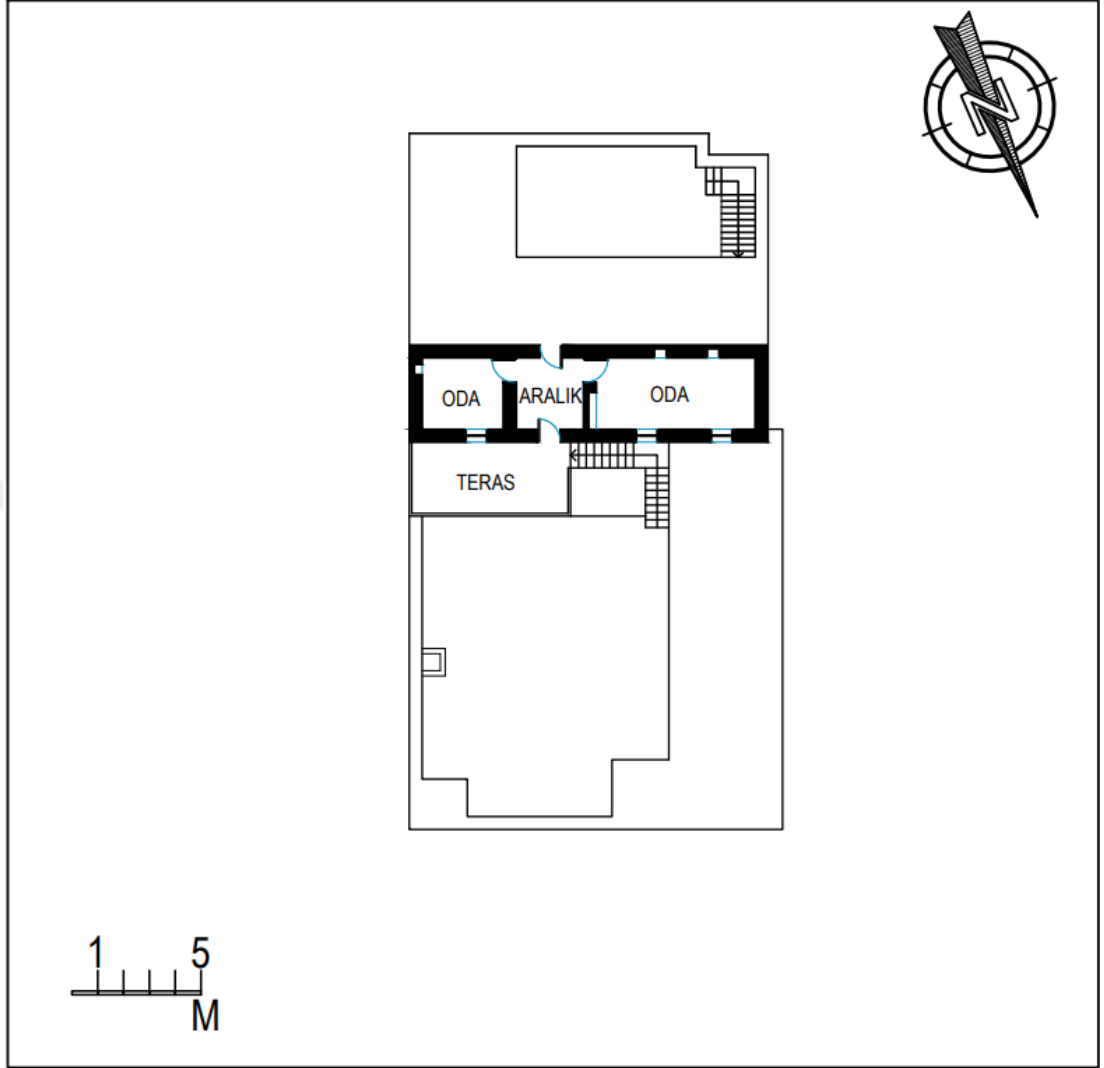
Briket

Ek 9 (Devam)

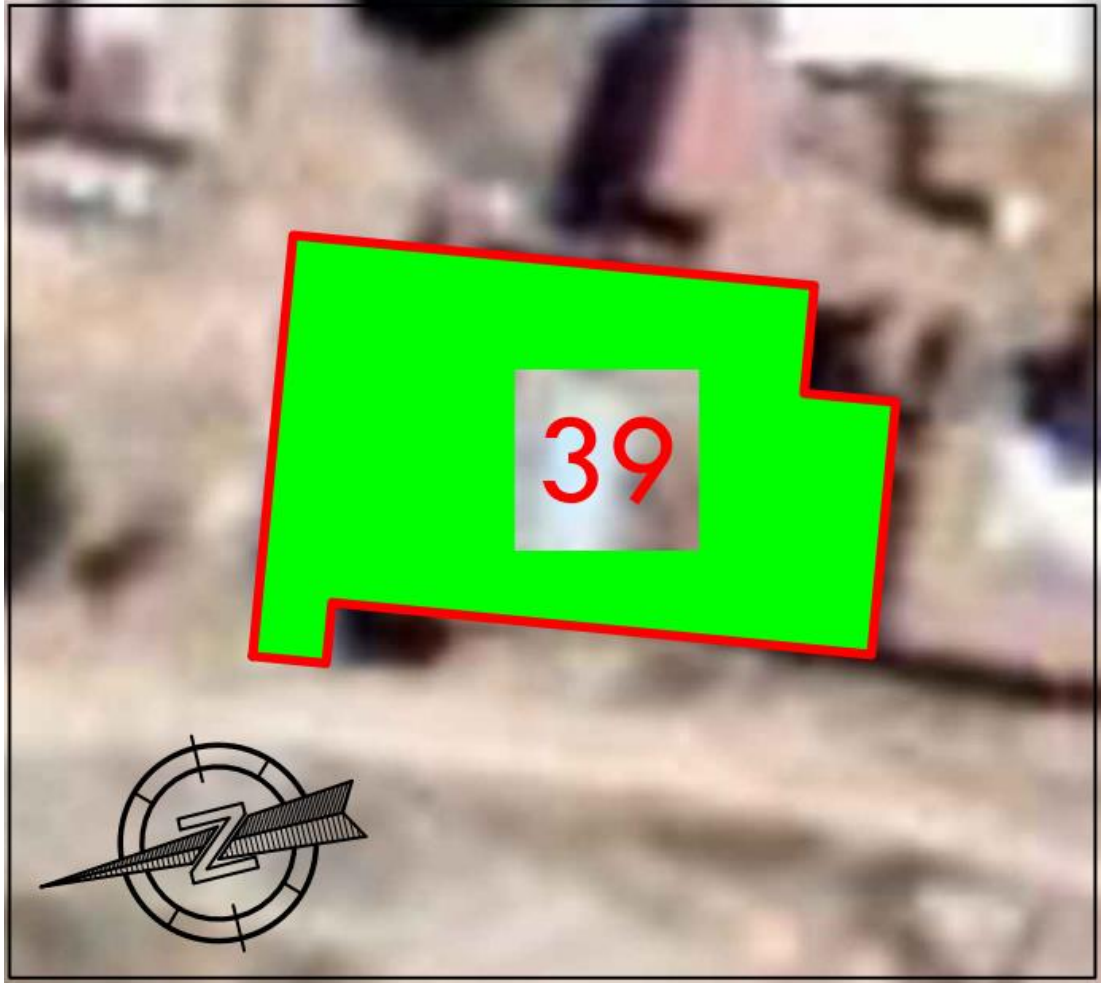
Zemin Kat Planı

Ek 9 (Devam)

1. Kat Planı

Ek 10: 39 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

Kerpiç

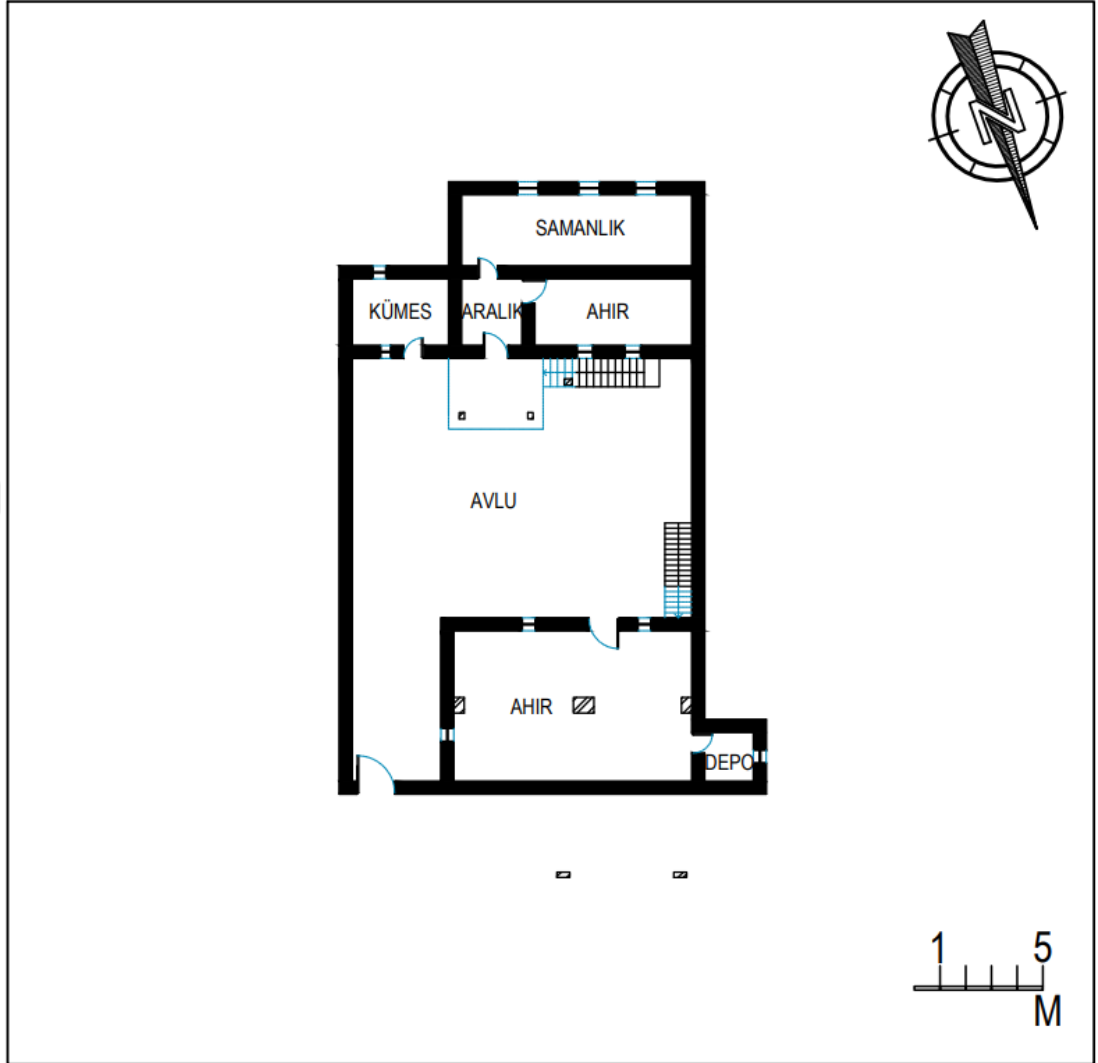

Briket

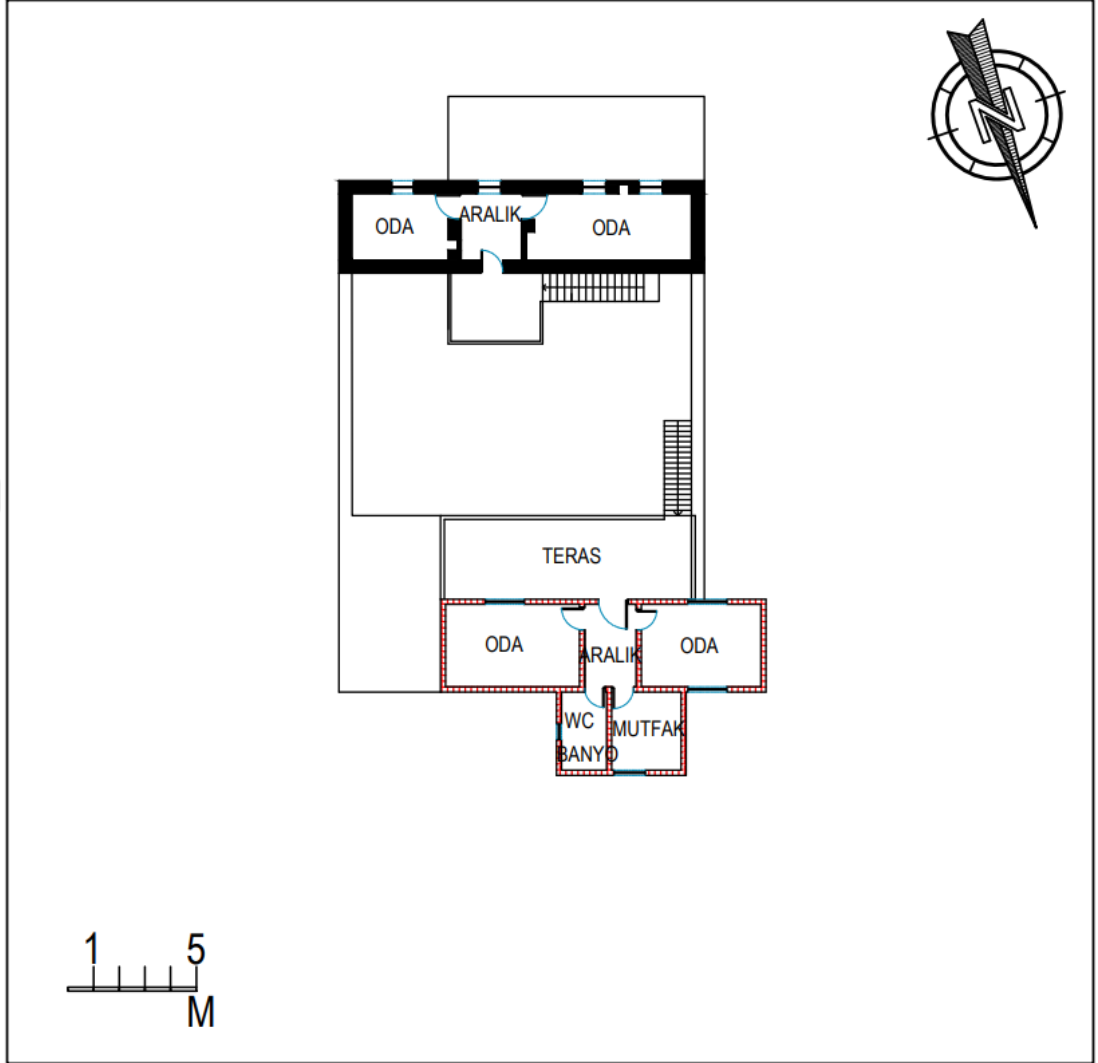
Tuğla

Ek 10 (Devam)

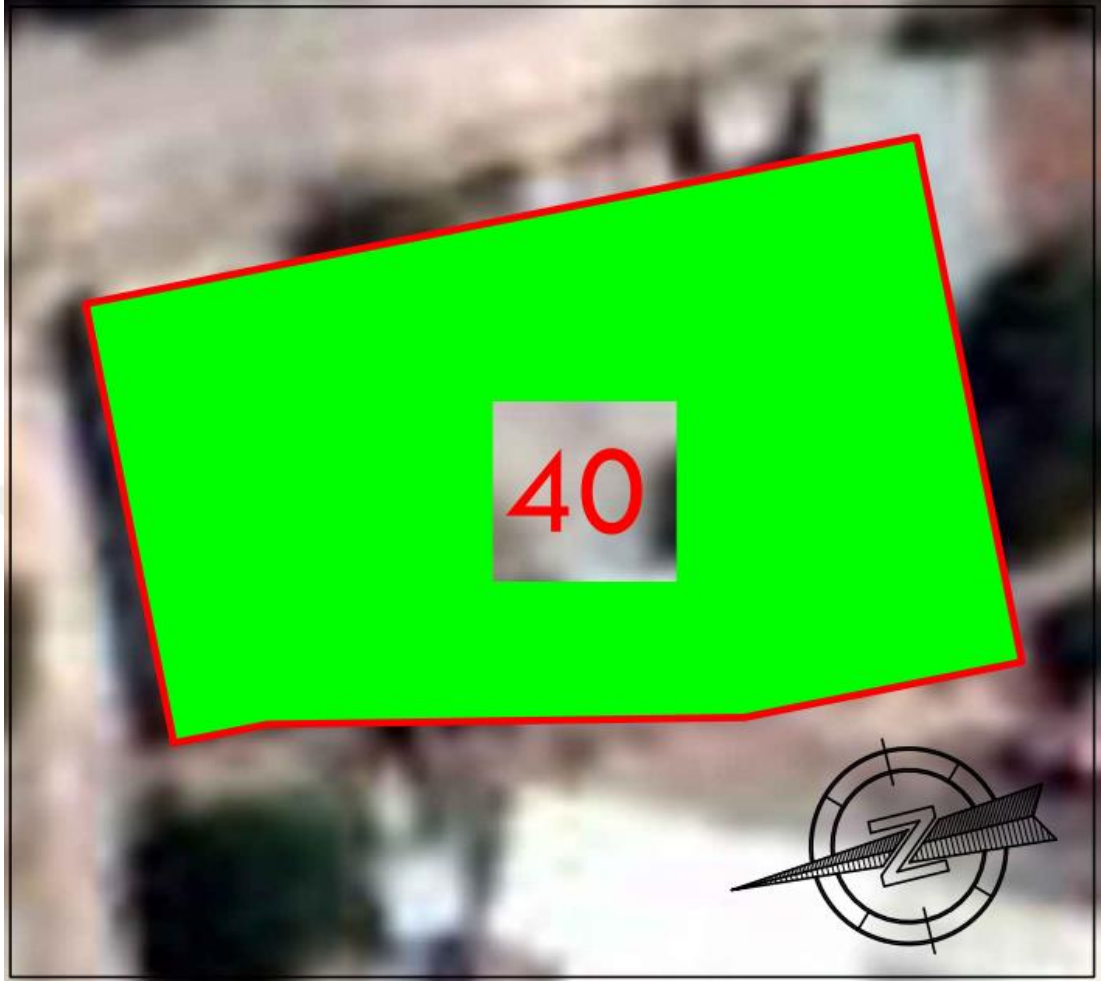
Zemin Kat Planı

Ek 10 (Devam)

1. Kat Planı

Ek 11: 40 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

Kerpiç

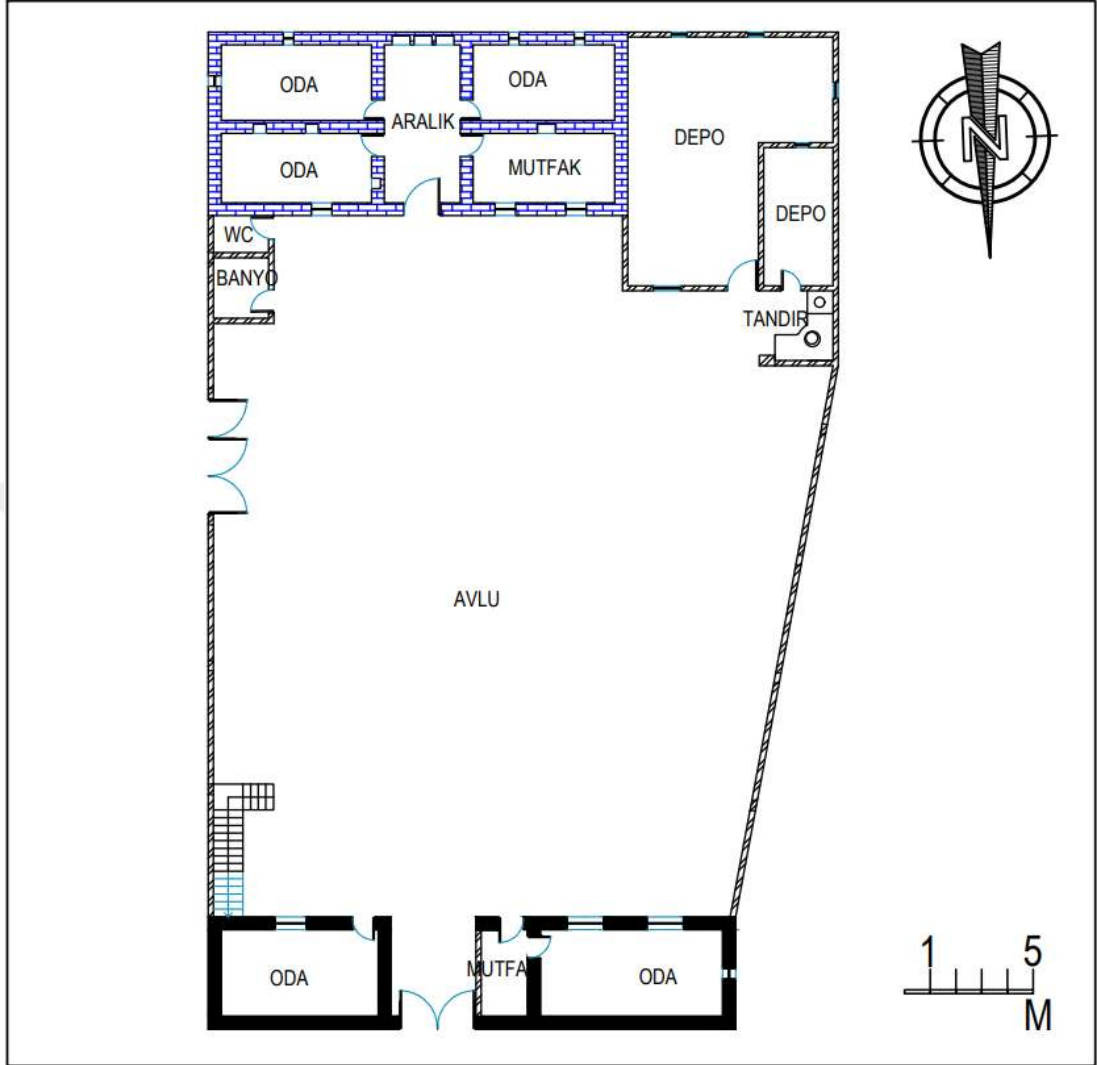

Briket

Taş

Ek 11 (Devam)

Zemin Kat Planı

Ek 12: 44 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

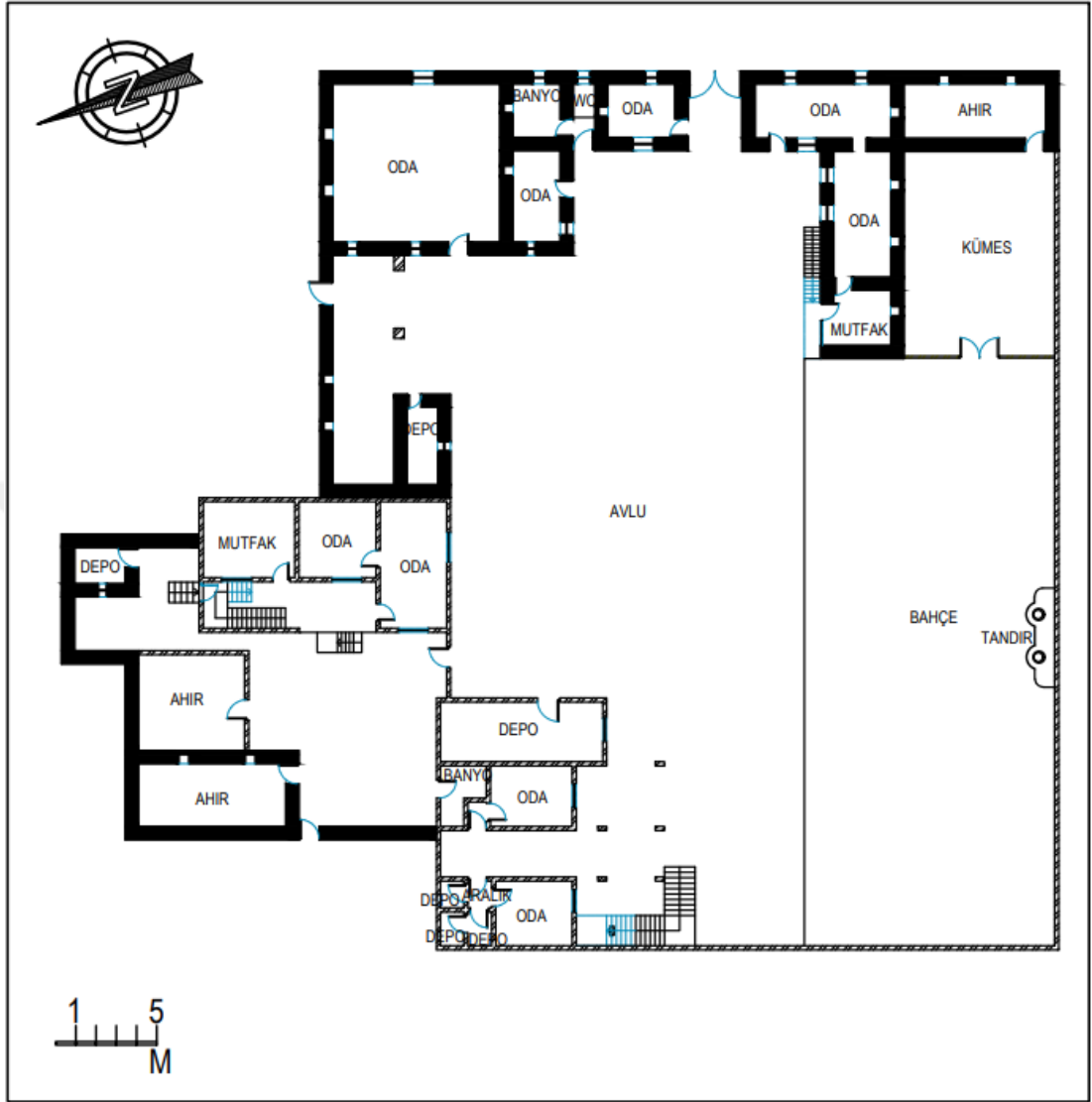

Kerpiç

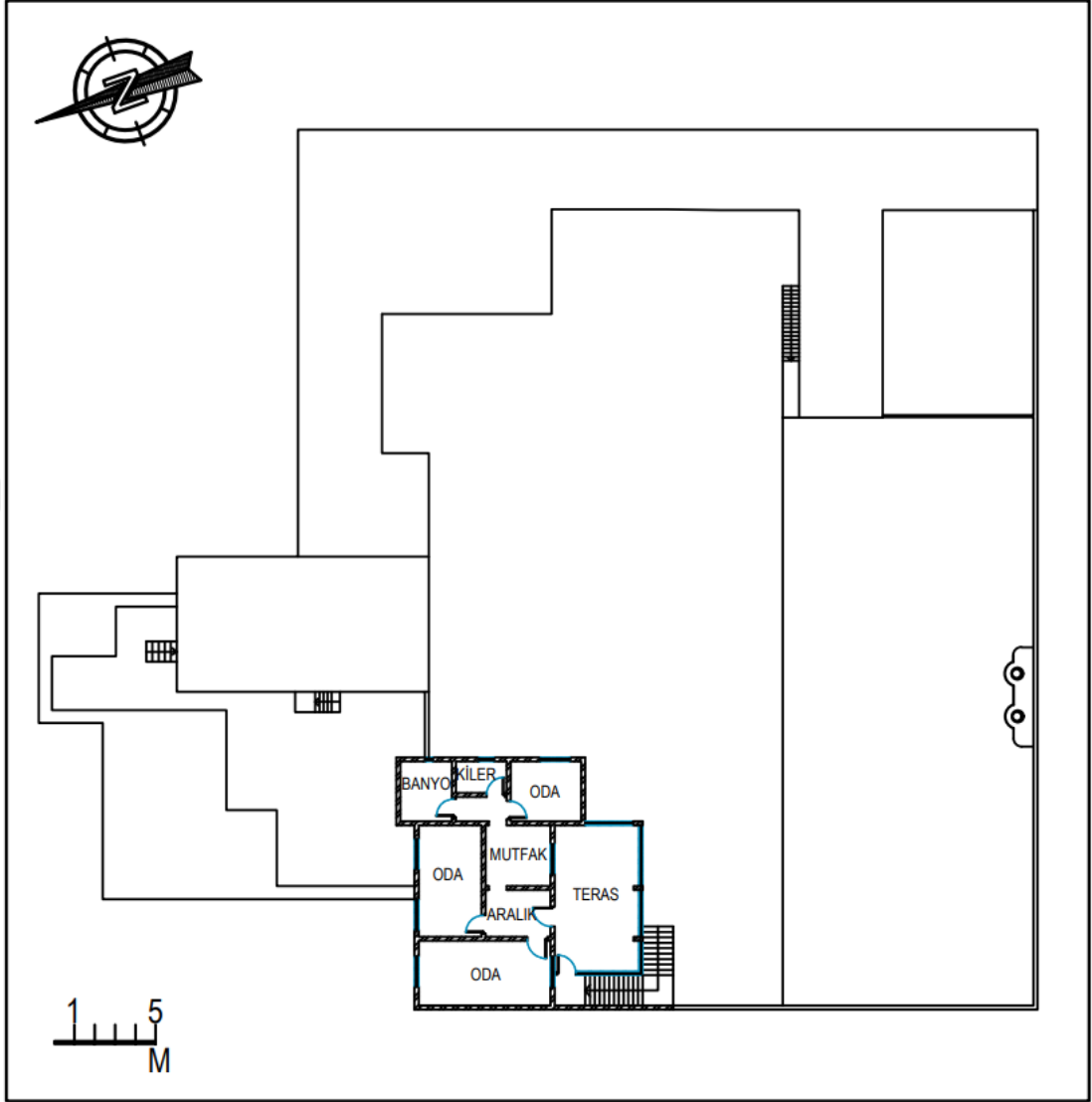
Briket

Ek 12 (Devam)

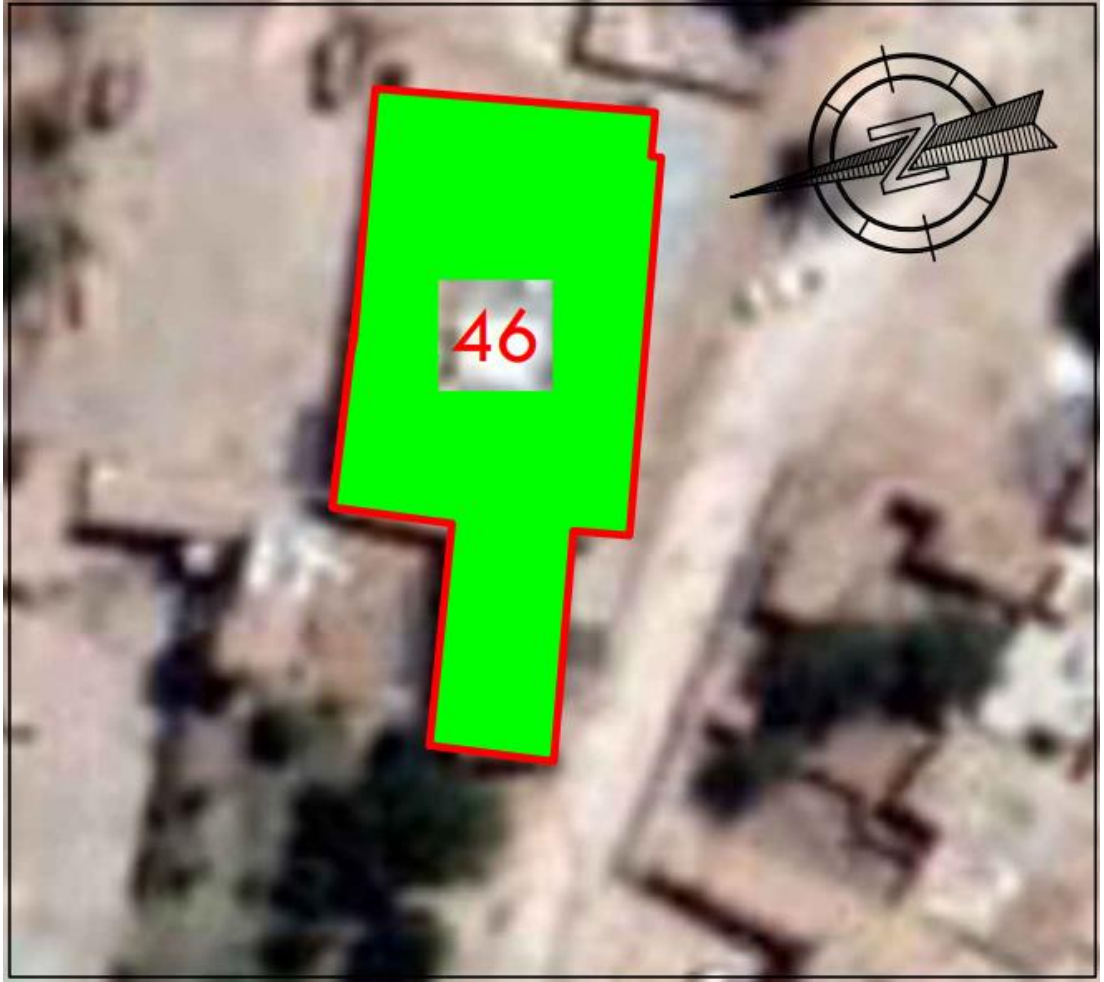
Zemin Kat Planı

Ek 12 (Devam)

1. Kat Planı

Ek 13: 46 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

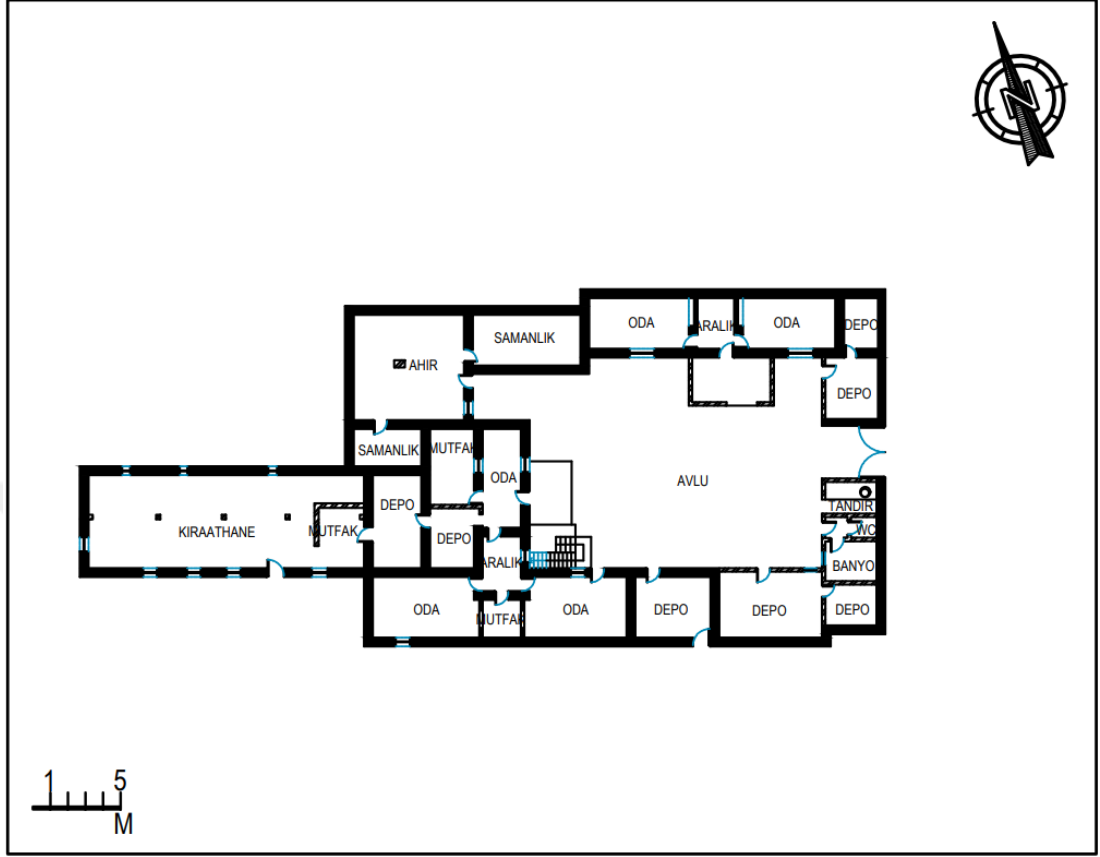

Kerpiç

Briket

Ek 13 (Devam)

Zemin Kat Planı

Ek 14: 47 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

Kerpiç

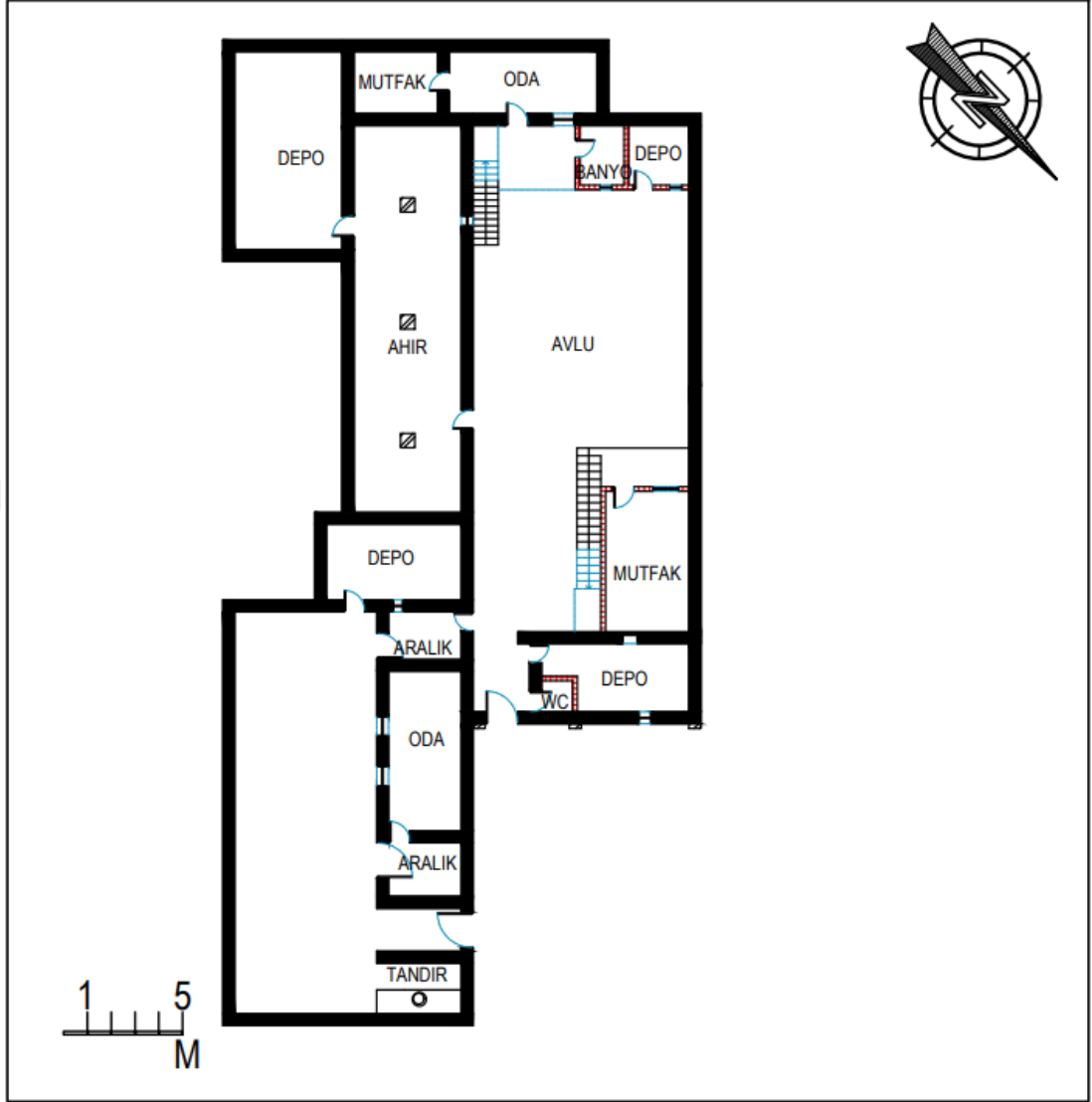

Briket

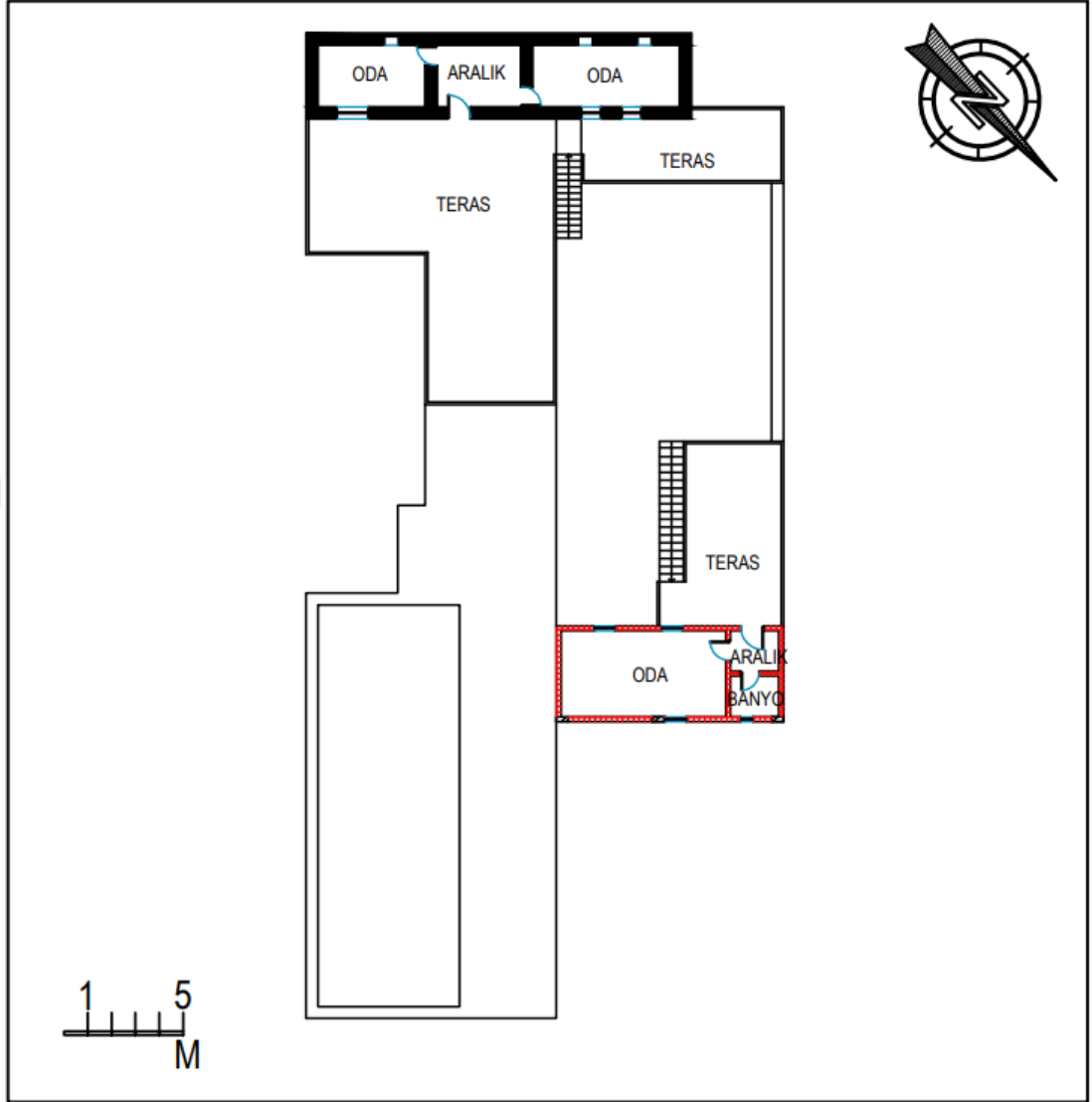
Tuğla

Ek 14 (Devam)

Zemin Kat Planı

Ek 14 (Devam)

1. Kat Planı

Ek 15: 57 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

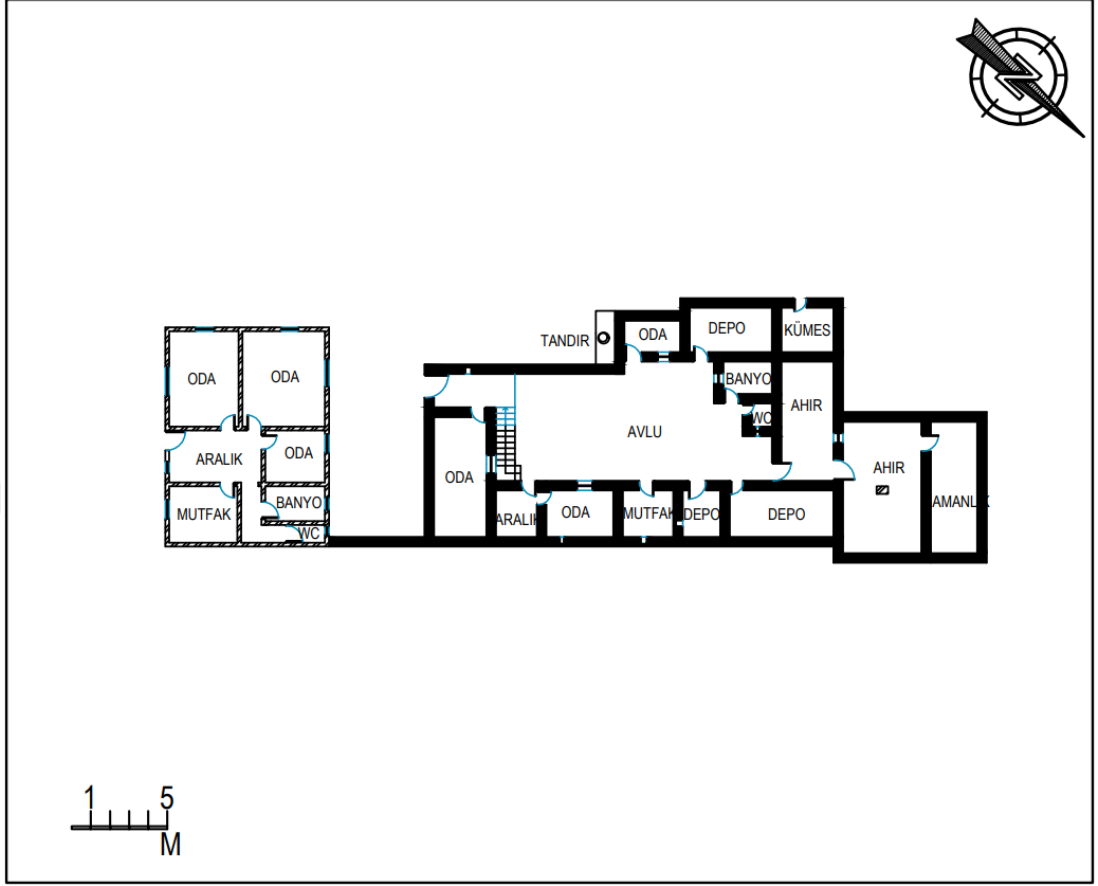

Kerpiç

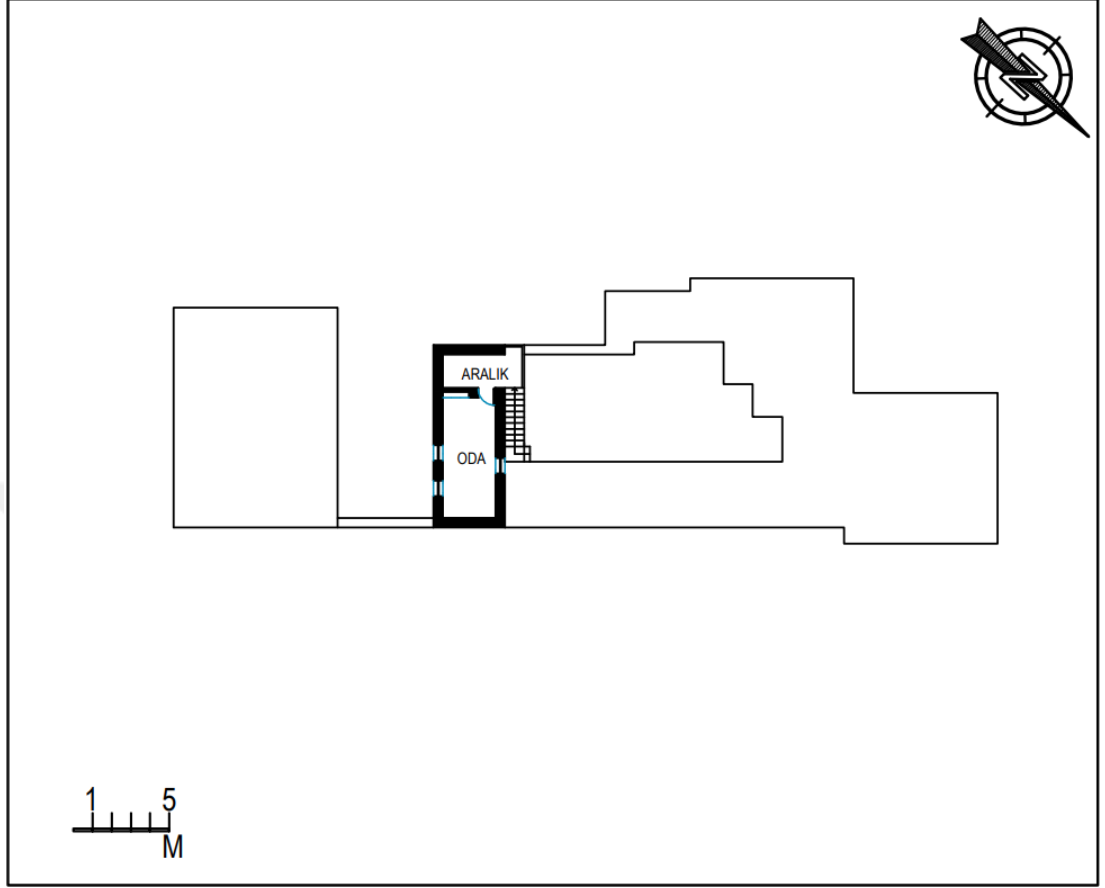
Briket

Ek 15 (Devam)

Zemin Kat Planı

Ek 15 (Devam)

1. Kat Planı

Ek 16: 62 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

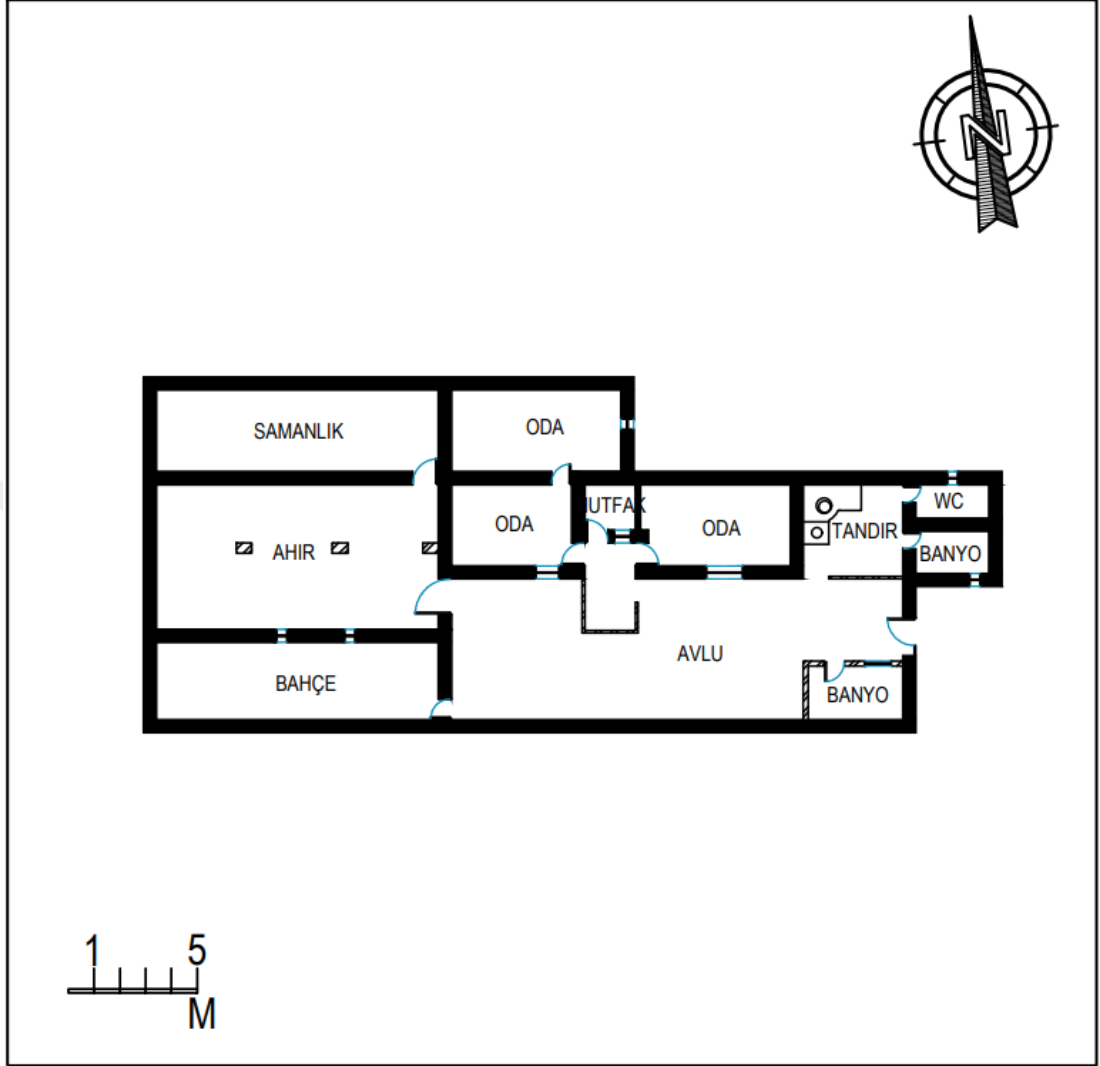

Kerpiç

Briket

Ek 16 (Devam)

Zemin Kat Planı

Ek 17: 69 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

Kerpiç

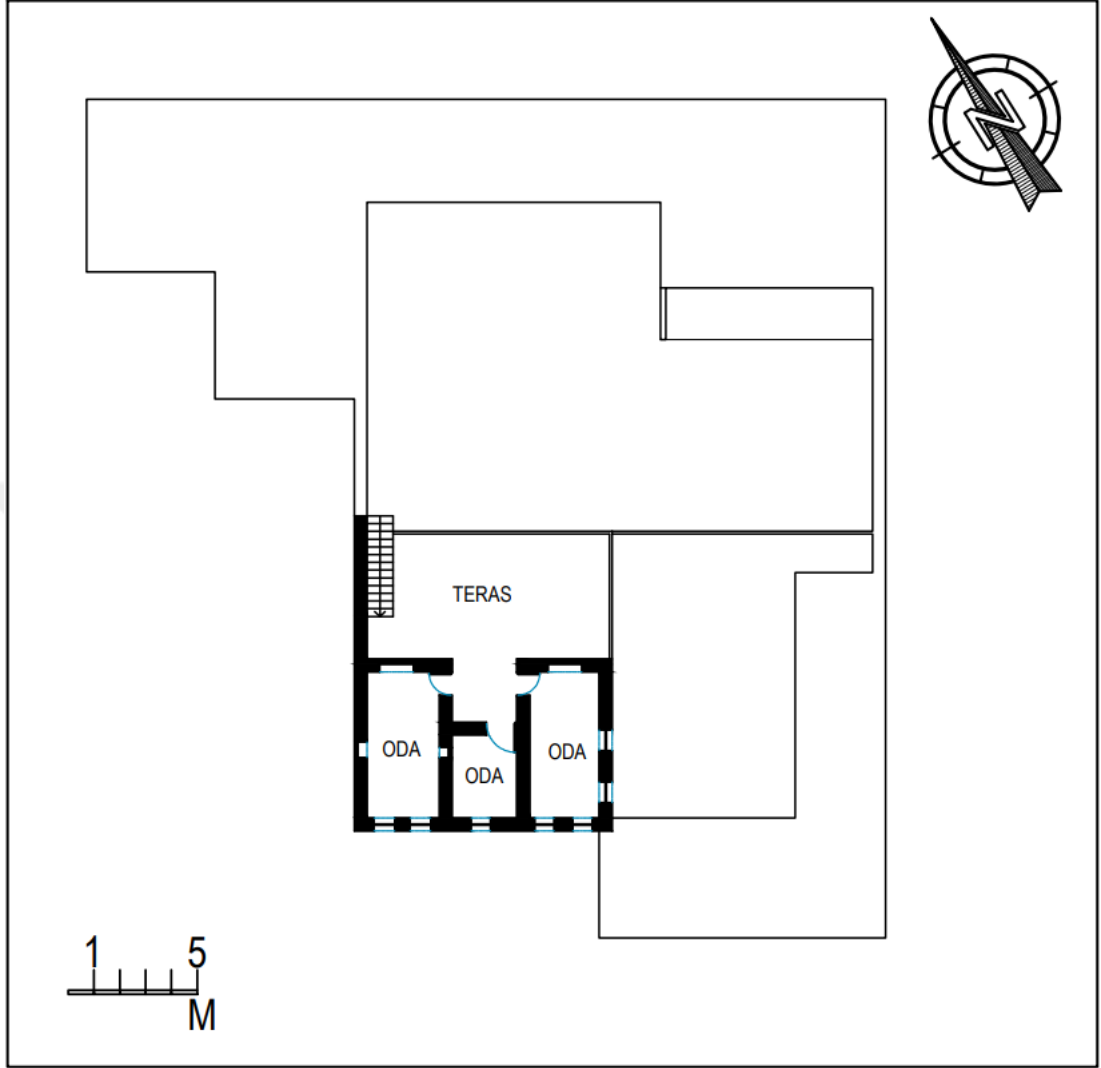
Briket

Ek 17 (Devam)

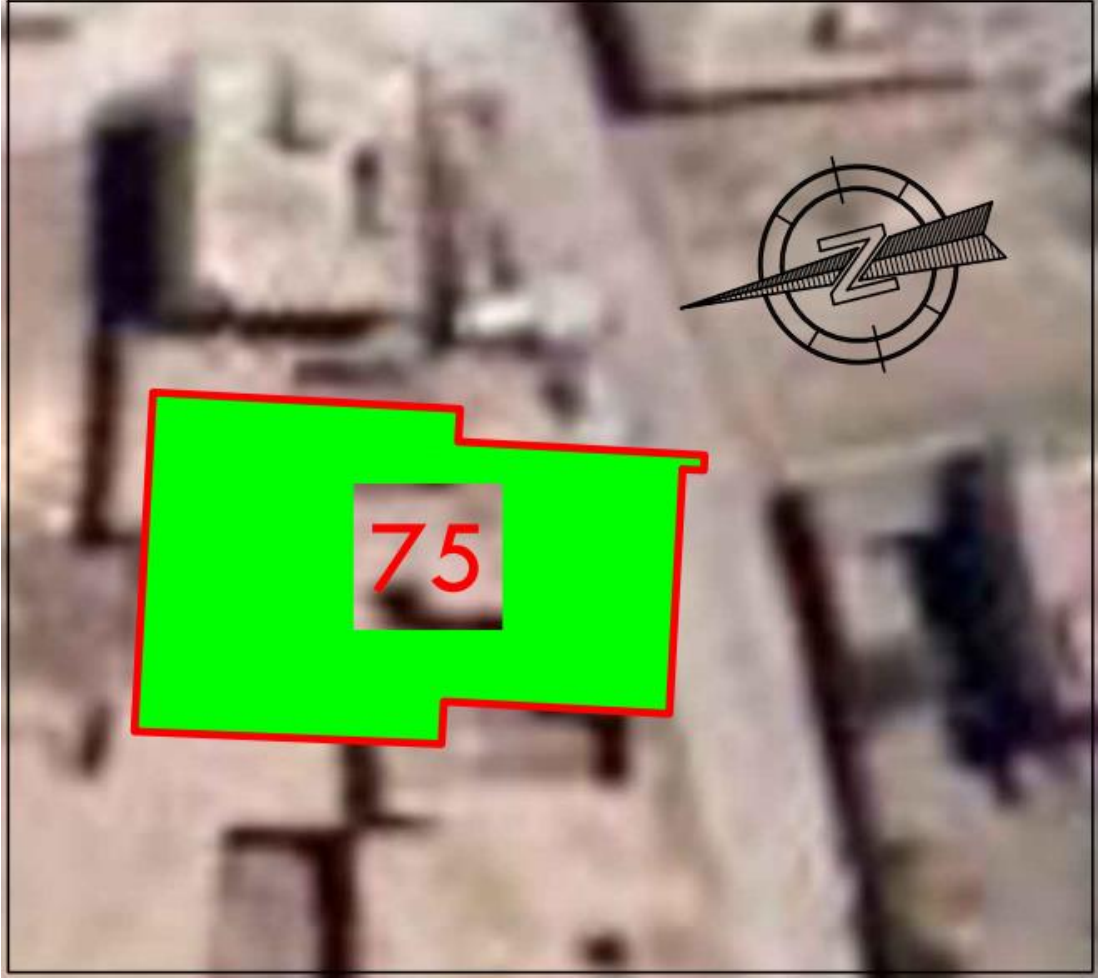
Zemin Kat Planı

Ek 17 (Devam)

1. Kat Planı

Ek 18: 75 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

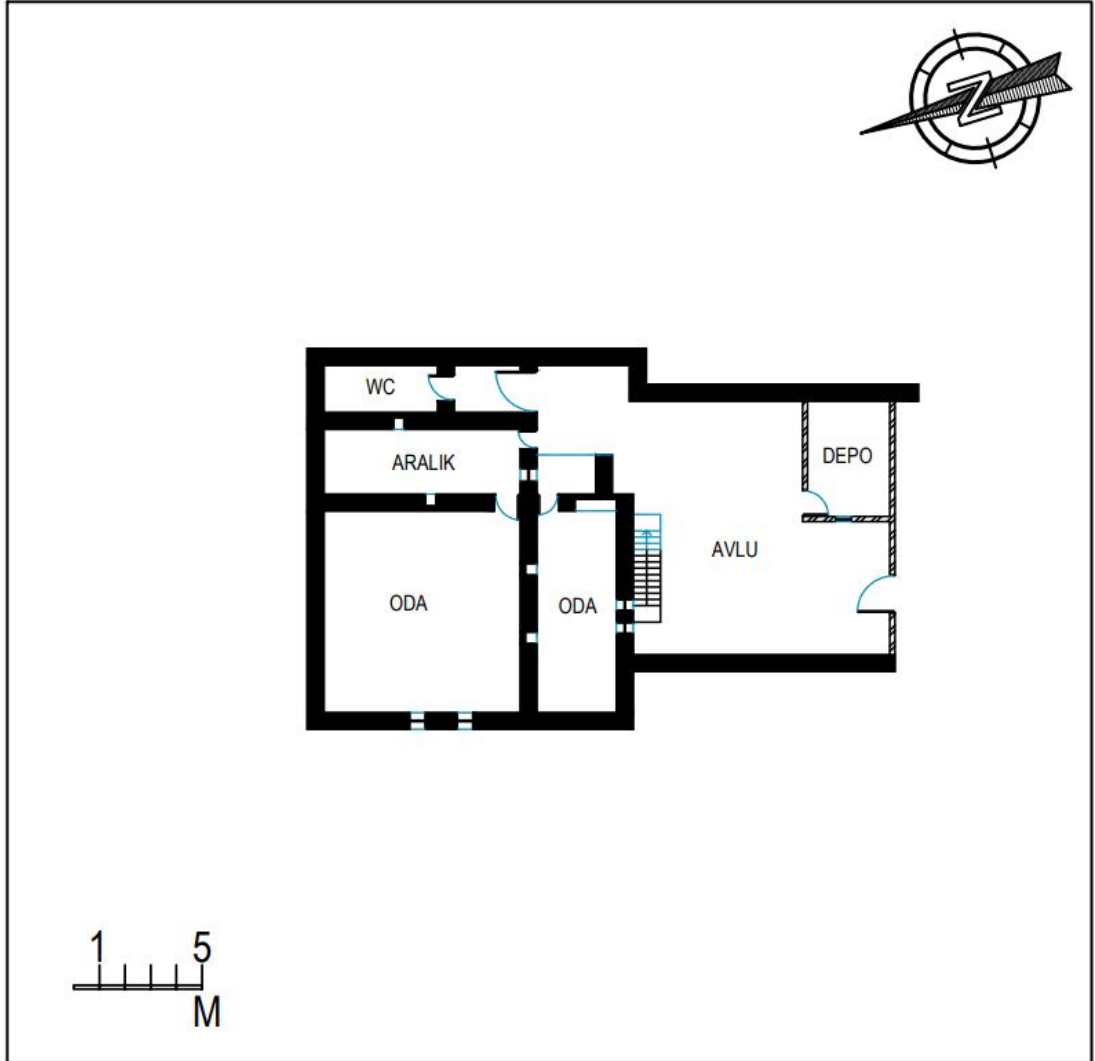

Kerpiç

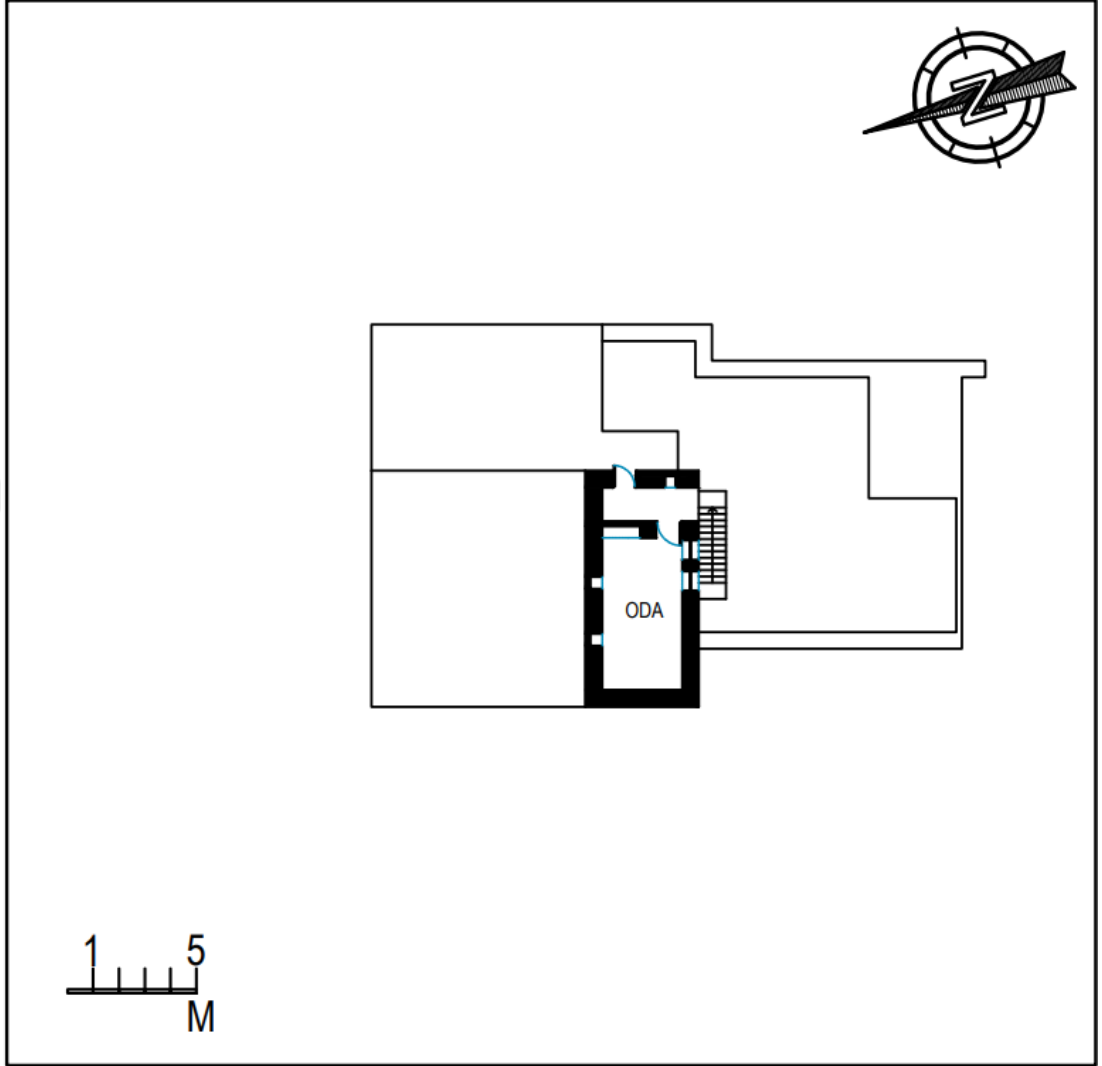
Briket

Ek 18 (Devam)

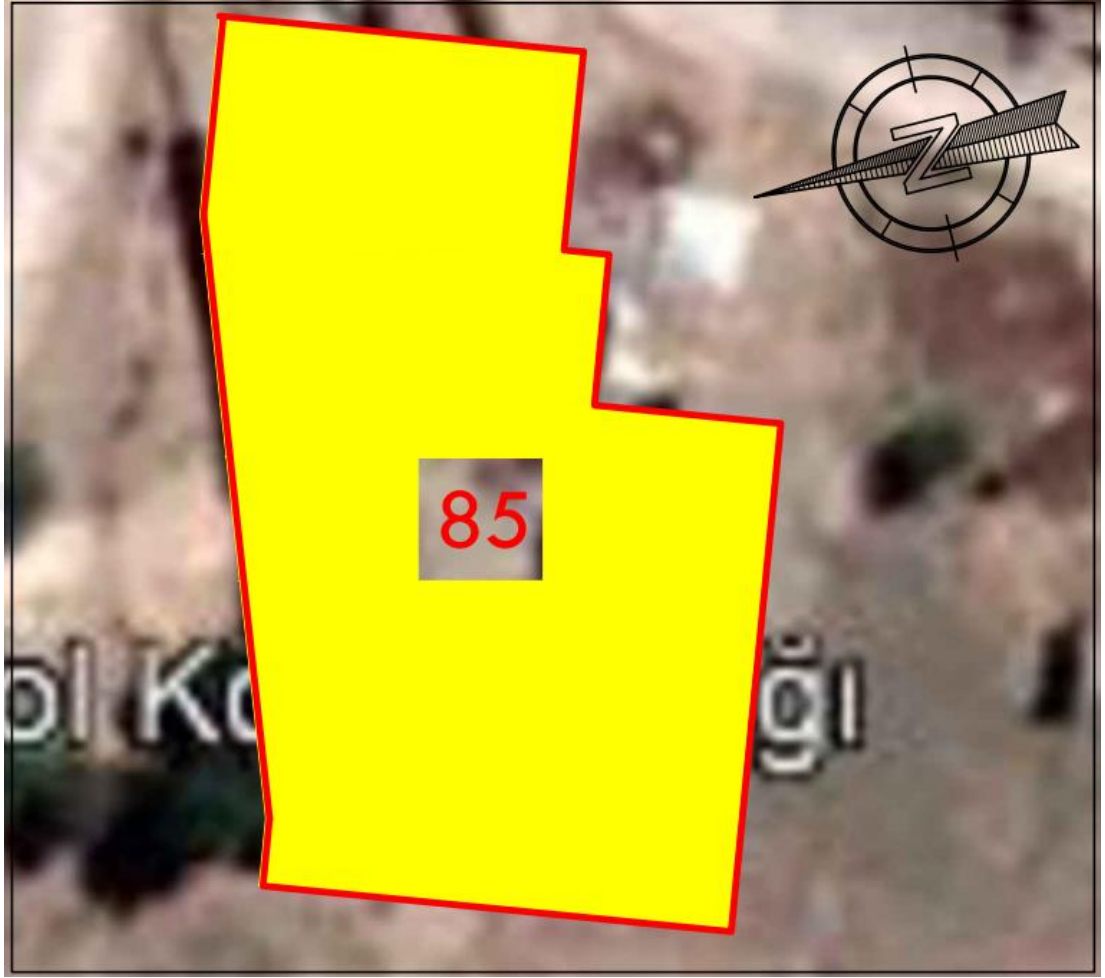
Zemin Kat Planı

Ek 18 (Devam)

1. Kat Planı

Ek 19: 85 Numaralı Ev Planları

Vaziyet Planı

Malzemeler

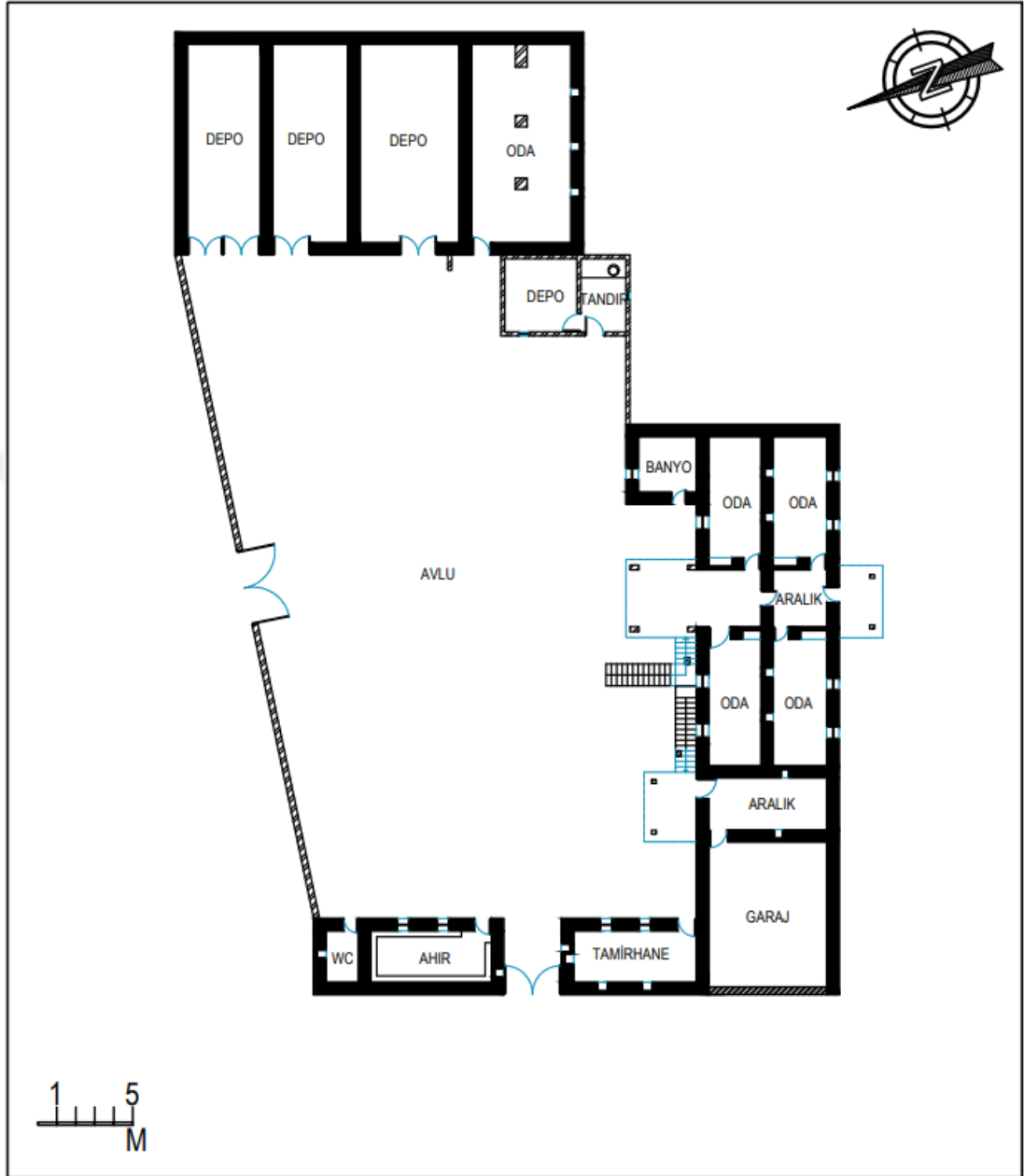

Kerpiç

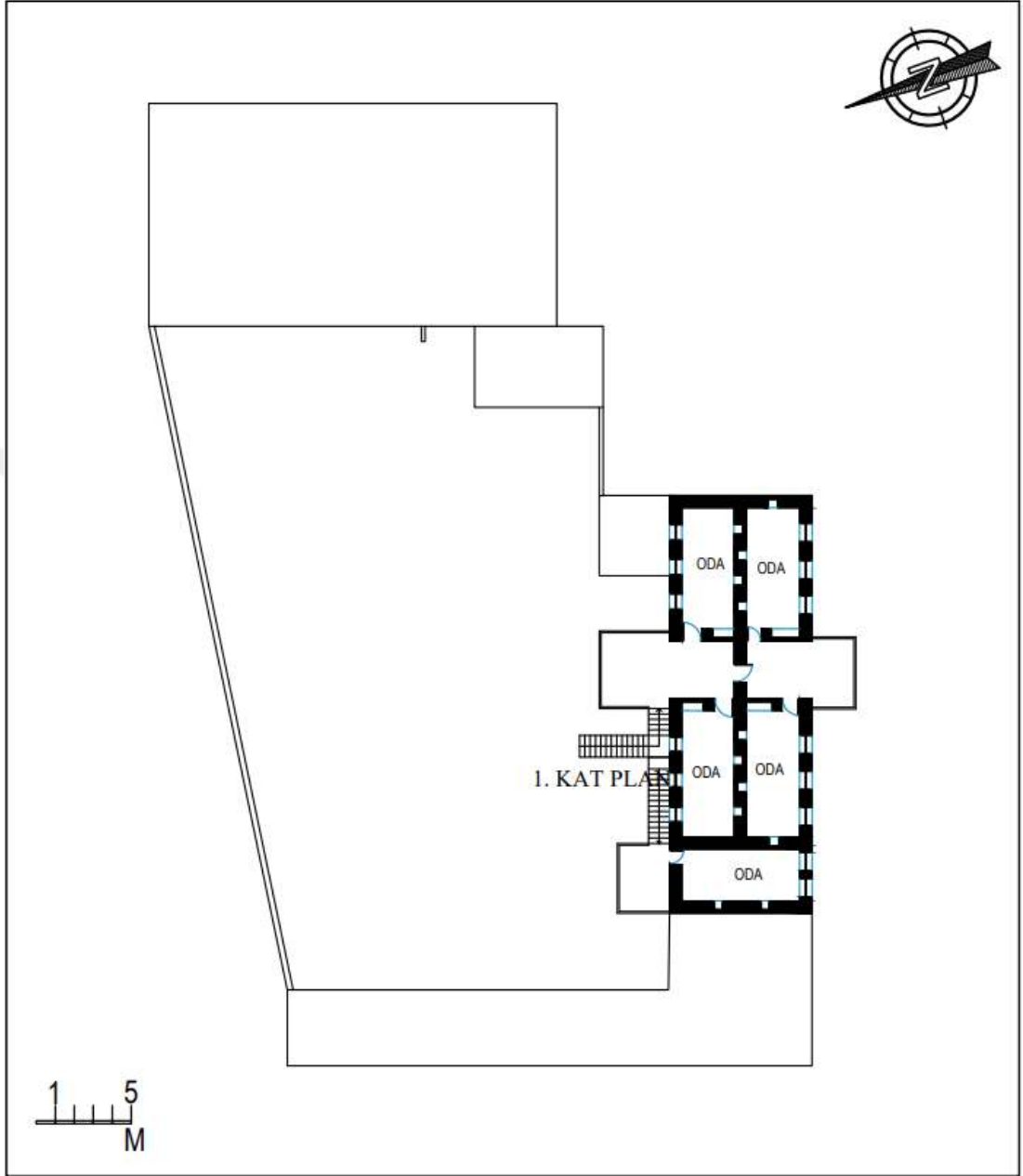
Briket

Ek 19 (Devam)

Zemin Kat Planı

Ek 19 (Devam)

1. Kat Planı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyad, Ad

Özaydoğdu, Serpil

Web sayfası

(Research Gate, Academia, vs.)

Eğitim Bilgileri

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Dicle Üniversitesi	2023
Lisans	Dicle Üniversitesi	2019
Lise	IMKB Anadolu Öğretmen Lisesi	2015

İş Deneyimi

Dönem (Yıl)	Şirket, Kurum	Görev

Yabancı Dil

Yayınlar

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Özel İlgiler

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEZ BENZERLİK BİLDİRİMİ FORMU

Öğrencinin Adı, Soyadı	Serpil Özaydoğdu
Öğrenci No	19808002
Ana Bilim Dalı	Mimarlık
Program Türü	Proje ☐ Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tez Danışmanı (Ünvanı, Adı, Soyadı)	Prof. Dr. Ayhan BEKLEYEN
(Varsa) II. Tez Danışmanı (Ünvanı, Adı, Soyadı)	
Tez Başlığı	Kırsal Mimarinin Dönüşümü: Şükürlü Köyü, Diyarbakır
RAPOR BİLGİLERİ	
Raporlama Aşaması	Tez Savunma Sınavı Sonrası
Sayfa Sayısı	146
Raporlama Tarihi	06.04.2023
Benzerlik Oranı (%)	%9

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmamın toplam 146 sayfalık kısmına ilişkin, 06/04/2023 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin isimli intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan intihal raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9 olarak tespit edilmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

- ☐Başlangıç Bölümleri (Kabul ve Onay sayfası, Teşekkür sayfası, Özet/Abstract) hariç
☒Kaynaklar hariç
☒Alıntılar hariç
☐Diğer (Açıklayınız)

Tezimin benzerlik oranı, Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İntihal Raporu Uygulama Esaslarında belirtilen üst sınır benzerlik oranını aşmamaktadır. Benzerlik oranım üst sınır benzerlik oranının altında olsa dahi aksinin tespit edilmesi durumunda her türlü yasal sorumluluğu kabul ettiğimi ve hukuki sonuçlarına razı olduğumu bildirir, gereğini arz ederim.

Öğrencinin Adı, Soyadı: Serpil Özaydoğdu

Tarih:

İmza:

Danışman Adı, Soyadı: Prof. Dr. Ayhan Bekleyen

İmza:

Tarih:

Ana Bilim Dalı Başkanı Adı, Soyadı: Prof. Dr. Havva Özyılmaz

İmza:

Tarih: